

اواز

ملی

نشریه رادیو تلویزیون ملی افغانستان

شماره پنجم و ششم سال ۱۳۹۱

دوكتور سيد مخدوم رهين وزير اطلاعات و فرهنگ جمهوري اسلامي افغانستان حين سخنراني در تجليل از روز جهاني راديو در تالار راديو افغانستان

تفاهمنامه افزايش نشرات برنامه راديويي (دمشرانوچرگي غبر) بين زوساي عمومي دارالانشاي مشرانوچرگه و راديوتلويزيون ملي در مقرر شوراي ملي به امضا رسيد.

ملاقات جلال محمودي معاون رياست عمومي رديو تلويزيون ملي و دستيار مطبوعاتي معاون اول مقام رياست جمهوري اسلامي افغانستان با آقاي شرما رييس كمپني برود كاستنگ Becil كشور دوست هندوستان

به نام خداوند توانا

ملی

رادیو تلویزیون ملی افغانستان

شماره پنجم و ششم آواز سال ۱۳۹۱

دربرگ های این شماره

- ✓ سرلیک
- ✓ از رادیو افغانستان تا...
- ✓ داستانی ادبیات
- ✓ فوتوزورنالیزم ...
- ✓ په موسیقی کی ...
- ✓ کودکان و خشونت...
- ✓ په شعر کی حسی...
- ✓ شناسایی کارمندان
- ✓ خوان تکره نوپنتر شاعر
- ✓ تیوری به سوی دیجیتل...
- ✓ غیر رسمی ژبه
- ✓ تلویزیون با تنوع ...
- ✓ دسبا ویرمه ...
- ✓ ژورنالیزم چیست؟
- ✓ سلما جهانی دهبواد...
- ✓ جراید در افغانستان..
- ✓ دلند داستان ادبی ...
- ✓ موسیقی محلی
- ✓ انخور او تخیل
- ✓ لنډ داستان
- ✓ البوم هنری
- ✓ صفحه شعر
- ✓ پلان نشراتی رادیو تلویزیون ملی

صاحب امتیاز: رادیو تلویزیون ملی افغانستان

مدیر مسوول: لمیه احمدزی

کمپوز و دیزاین: فاطمه هاشمی

آدرس: سرک ۱۳ وزیر محمد اکبر خان

ریاست عمومی رادیو تلویزیون ملی افغانستان

تلیفون: ۰۲۰۲۳۱۰۷۳۵

ایمیل آدرس:

awazrta@yahoo.com

تیراژ: (۷۰۰)

شرح پشتی: خانم سلما جهانی آواز خوان

آواز در ویرایش و کوتاه کردن نوشته ها آزاد است

چاپ مطبعه آزادی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نحمده و نصلی علی رسولہ الکریم

د راډیو د نړیوالې ورځې په مناسبت

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د جمهور رئیس پیغام

د راډیو اختراع او فعالیتو په نړۍ کې د اطلاعاتو په سریع انتقال او تبادلې کې یو ستر انقلاب راوست. د جمعي مفاهمي د وسایلو په کورنۍ کې د راډیو په زیاتون سره د اتسافي ټولني ټولې هغه کورنۍ چې یې دې وسیلې ته لاسرسی درلود، د خپلو هیوادونو او نړۍ له احوالو په خپل کور کې خبر سول. د اخبارونو او نورو چاپي رسنیو څخه ددې وسیلې امتیاز دادی چې د جوامعو ټول وگړي یې - که سواد لري او یا له سواده محروم دي - له خدماتو یو ډول استفاده کوي.

زموږ په هیواد کې په لومړنۍ او بیا په اساسي ډول د راډیو خپرونې د شلمې پیړۍ په لومړنۍ نیمایي کې پیل شوې او د ترې شلمې پیړۍ د اويايمو کلونو تر وروستيو پورې زموږ په هیواد کې راډیو یوازینی وسیله وه چې د خپلو خبرې، تفريحي، هنري، ادبي، اجتماعي او نورو رنگارنگ خپرونو له لارې یې د خپلو هیوادوالو په باخبره ساتلو، ددوی په روزلو او دوی ته د تفریح د وسایلو په برابرولو کې خپله ونډه په ښه ډول سرته ورسوله.

په هیواد کې د تلویزیوني خپرونو له پیل او بیا په وروستيو لسو کلونو کې د تلویزیوني خپرونو له ډیریدو او پراخیدو سره سره راډیو خپل اهمیت ساتلی دی او د افغانستان زیاتره خلک اوس هم له راډیو استفاده کوي. اوس د راډیو افغانستان تر څنګ د هیواد په مرکز او ولایاتو کې په لسګونو د راډیويي خپرونو مراکزو په خپرونو پیل کړی دی چې هره راډیو خپل اوريدونکي لري او له راډیويي خپرونو سره د خلکو د علاقې ښکارندويي کوي.

زه نن د راډیو د نړیوالې ورځې د نمانځني له دې غونډې د راډیويي مراکزو له خپرونکيو او چلوونکيو څخه غواړم چې خپلو مسلکي مسوولیتو ته پاملرنه د سالمو اطلاعاتو په رسولو کې خپله مسلکي وجیبه په ښه توګه ادا کاندې، د تعلیم د عامولو، اجتماعي خبر - ښیګڼو، ملي وحدت او له ملي منافعو څخه د دفاع تبلیغ وکړي.

د افغانستان د راډیويي مراکزو ټولو کارکوونکيو ته د راډیو د نړیوالې ورځې مبارکي وایم او د لوی څښتن له درباره یې د بري هيله کوم.

حامد کوزی

د افغانستان د اسلامي جمهوریت جمهور رئیس

رویدادهای فرهنگی

داسلام دستر پیغمبر حضرت محمد(ص) دنیکمر غه میلاد دلمانخنی په وپارد رادیو افغانستان په عمومی تالار کی یوه درانه غونډه جوړه شوه . په دغه غونډه کی د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت اداری او د توریزم معین پوهنمل غلام نبی فراهی، دملي رادیو تلویزیون رهبری او یوزیات شمیر عالمانو او ملي شخصیتونو گډون کړی وو . غونډه د قران عظیم الشان په تلاوت پیل شوه وروسته په دغونډه کی دحضرت محمد(ص) دنیکمر غه میلاد په اړه داطلاعاتو او فرهنگ وزارت معین غلام نبی فراهی ارزښتناکه خبری وکړی .

از روز جهانی رادیو در تالار رادیو تلویزیون ملی از سوی وزارت اطلاعات و فرهنگ و رادیو تلویزیون ملی تجلیل بعمل آمد، ابتدا پیام حامد کرزی رئیس جمهور اسلامی افغانستان توسط محمد زرین انجور رئیس عمومی رادیو تلویزیون ملی قرائت شد که در بخش از آن آمده است. با اختراع رادیو و نشرات آن در انتقال سریع اطلاعات و تبادل آن، انقلابی به وجود آمد، در خانواده وسایل مفاهمه جمعی با اضافه شدن رادیو، جامعه انسانی، تمام خانواده های که به این وسیله دسترسی داشتند، از احوال کشورهای خود و جهان در خانواده های خود خبر شدند . امتیاز این رسانه نسبت به رسانه های اخباری و چاپی این است که افراد تمام جهان که سواد دارند و یا از سواد محروم اند از خدمات آن یک سان بهره می گیرند .

سیس دوکتور سیدمخدوم رهین وزیر اطلاعات و فرهنگ سخنرانی کرده، رادیو را مهمترین رسانه در اطلاع رسانی دانسته گفت که رادیو در افغانستان سابقه طولانی دارد و بصورت ابتدائی در زمان شاه امان الله غازی ایجاد شد و بعد "ا" پس از یک سکوت دوباره، بیشتر از هفتاد سال قبل دوباره احیا شد. به گفته دوکتور رهین در آن زمان رادیو افغانستان، رادیو کابل بود و ساحه پوشش بسیار محدود داشت. وزیر اطلاعات و فرهنگ درین سخنرانی به گذشته نه چندان دور اشاره کرد که رادیو نشرات آن متوقف ساخته شده بود .

دوکتور رهین گفت : ده سال پیش که ما نشرات رادیو را از سر گرفتیم ساحه محدود نشراتی داشت ،تلویزیون هم فاصله بین مکروریاتها و انترکانټیننټال را در روز های اول در برمی گرفت . در طول ده سال خوشبختانه توفیق یافتیم که رادیو ملی و هم تلویزیون ملی را به جای برسانیم که در اکثر مناطق جهان تلویزیون دیده شود و رادیو ، شنیده ،بعدا" نماینده یونسکو ،پیام ایر ینا بوکوبا مدیر دفتر یونسکورا قرائت کرد

به ریاست دوکتور سید مخدوم رهین وزیر اطلاعات و فرهنگ نشستی به خاطر تحقق فیصله اخیر شورای وزیران مبنی بر حفظ هویت زبان های ملی کشور برگزار شد. هدف اساسی این نشست را که در آن نماینده گان اکادمی علوم افغانستان، پوهنتون کابل و وزارت های معارف و تحصیلات عالی اشتراک داشتند، تقویت و معیاری ساختن زبانهای ملی تشکیل میدهد.

دوکتور سید مخدوم رهین در صحبت مختصری گفت: کاربرد زبان های رسمی کشور دچار اشکافه گی و ناهنجاری های خاص شده است، رسانه های ما

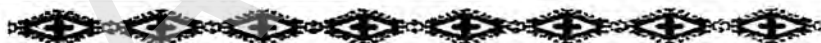
نیازمند آن اند که صاحب نظران در این عرصه آنان را مدد برسانند. دو زبان رسمی ما لهجه های رسمی پذیرفته شده دارند که در هفتاد سال گذشته تثبیت شده اند، باید به لهجه های رسمی خود اعتنای خاص داشته باشیم. دوکتور رهین افزود، دو کمیسیونی که از طرف وزارت اطلاعات و فرهنگ امروز تشکیل شده است، موظف رسیدگی به امور مربوط به زبان ها و لهجه های رسمی ما اند. وزیر اطلاعات و فرهنگ اضافه کرد که هدف در هیچ حال ایجاد محدودیت برای رسانه ها نه بلکه کمک به آنها است. درین جلسه دو کمیسیون ، یکی برای تقویت زبان دری و دیگری برای تقویت زبان پشتو ایجاد گردید که در راس یک کمیسیون پوهنمل نبی فراهی و در راس کمیسیون دیگر مبارز راشدی معینان آن وزارت تعیین گردیدند. این کمیسیونها به خاطر تشخیص کلمات خارجی و وارد شده در زبانهای ملی کشور و تقویت لهجهء رسمی دو زبان پشتو و دری کار خواهندکرد و حاصل کار شان را به اطلاع رسانه ها خواهند رسانید.

تفاهم نامه

تفاهمنامه افزایش نشرات برنامه رادیویی (دمشرانوجرگی غر)، بین روسای عمومی دارالانشای مشرانوجرگه و رادیوتلوویزیون ملی به تاریخ ۱۰ دلو سال روان در مقر شورای ملی به امضا رسید.

بر وفق این تفاهمنامه؛ برنامه نشراتی (دمشرانوجرگی غر) از هفته یک بار به هفته سه بار ارتقا می یابد و رادیو تلوویزیون ملی، یک تعداد کارمندان ریاست اطلاعات و ارتباط عامه دارالانشای مشرانوجرگه را، برای گرداندگی مستقل شبکه رادیویی مشرانوجرگه که قرار است طی سال آینده ایجاد گردد آموزش مسلکی می دهد. حین امضای این تفاهمنامه که رهبری دارالانشای مشرانوجرگه و ریاست عمومی رادیو تلوویزیون ملی حضور داشتند؛ محمد کاظم ملوان رئیس عمومی دارالانشای مجلس سنا ضمن قدر دانی از همکاری های همیشگی رادیو تلوویزیون ملی در جهت انعکاس فعالیت ها و کارکرد های مشرانوجرگه به خصوص نشر چندین ساله برنامه (دمشرانوجرگی غر) گفت که رسانه ها در اطلاع رسانی و تنویر افکار عامه نقش موثری دارند و نشرات رادیویی در افغانستان که ساحه پوشش بیشتری نسبت به سایر رسانه دارد، خوشبختانه هم در گذشته در نشر و پخش کار کرد های پارلمانی از طریق رادیوی ملی استفاده مطلوب نمودیم و هم در آینده با افزایش زمان بیشتر در مقیاس نشرات رادیویی موفقیت هایی به دست خواهیم آورد. سپس محمد زرین انخور رئیس عمومی رادیو تلوویزیون ملی ضمن اشاره به پالیسی ملی رادیو تلوویزیون افغانستان، آماده گی اداره مذکور را در افزایش نشرات رادیویی (دمشرانوجرگی غر) و توظیف دو کارمند مسلکی این ارگان برای همکاری در ثبت و نشر این برنامه ابراز نمود. در اخیر تحایف دارالانشای مشرانوجرگه به محمد زرین انخور رئیس عمومی رادیو تلوویزیون ملی، عبدالغنی مدقق رئیس رادیوی ملی افغانستان و لمیه احمدزی مدیرمسئول مجله آواز برای قدر دانی از همکاری های مداوم شان در پخش و نشر گزارشات مشرانو جرگه تقدیم گردید.

د باچا خان یا خان عبدالغفار خان د ژوند او مبارزې په اړه لسگونه کتابونه لیکل شوي دي خو زه تاسي ته دکوم کتاب په اړه نه بلکې يوه مستند فلم په اړه يو څه لیکم. دا خبره هم پرځای ده چی نننی زمانه د فلم او تلوویزیون زمانه ده. بسایي لسگونه کتابونه یو لوستونکی دومره اغېزمن نکري لکه یو فلم چی څومره اغېز لري. د نړی تبعه هم یو داسی فلم دی چی د باچا خان نظریې ته په کتو سره د اوسنیو حالاتو په اړه جور شوی دی. دا فلم ټولټال پینځه ویشت دقیقې دی. د فلم لومړی صحنه دامریکا د سوداگریز مرکز دنرېدو په پېښه پیل کېږي. ورپسې په افغانستان کې یو خانمرگی ښودل شوی چی څرنګه خپل خان وژني.

د کتابتون له گوټ نه ویاند راڅرګندېږي او په خپلو خبرو پیل کوي. هغه دیوولسم سپتمبر پېښو ته په اشاری سره وایي چی ولی ددی پېښو پرته پر مسلمانانو او افغانانو واچول شوه؟ ددی ترڅنګ د باچا خان د عدم تشدد دنظر یې یادونه هم کوي. تردی وروسته فلم تر ډېره پورې د خان عبدالغفار خان په ژوند او مبارزه راڅرخي.

د باچا خان له ماشومتوبه نیولی تر مرګه پورې د مهمو پېښو تصویرونه هم په کې وړاندې شوي دي. په دی فلم کې دا پیغام جوتهږي چی داوسنیو طالبانو تشدد او نظریه د باچا خان له نظریې سره هېڅ تړاو نه لري، دوی له پښتونولی او اسلام نه بله خوا روان دي. باچا خان په عمل، یقین او محبت باندي باور درلود.

د دی فلم په اړه لنډی کتنې نه زما اصلي موخه همدا وه چی راځی یوازی په مقالو او کتابونو بسنه ونه کړو بلکې نړی ته د خپلو مشرانو او اتلانو د پېژندلو لپاره فلم جوړونی ته هم پام وکړو.

رویدادهای فرهنگی

ضایحه فرهنگی

په ډېری خواشینۍ سره مو خیر تر لاسه کړ چې د پکتیا ولایت اوسیدونکی تکړه خبریال محمد ضیا ارمان عمري له دی فانی نړۍ سترگی پټې کړې. ارواښاد محمد ضیا ارمان عمري د طالبانو د حکومت له نسکوریدو را په دیخوا د مرگ تر سلگی پورې د افغانستان شریف ولس ته د ژورنالیزم د سپیڅلې دندې له لارې د خدمت مټې را بد و هلي وې. ارواښاد ارمان عمري د پکتیا غږ راډیو، اونیزې او ویب پاڼې او همدا ډول د جگر اونیزې د مشر په توگه پاتې شوی دی او په پکتیا کې د خپلو هلو ځلو په برکت د بنڅو غږ راډیو هم پرانیستله څه موده داواز مجلې په مدیریت کې هم دنده تر سره کړې وه. ارواښاد ارمان عمري دمرغومی په ۲۹ او د جمعی په مبارکه ورځ د زړه ندریدوله امله ساه ورکړه. دملي راډیو تلویزیون مشرتابه پلاوی او داواز مجلې مدیریت د ارواښاد ارمان عمري مړینه د ژورنالیزم په ډگر کې یوه لویه ضایحه گڼي او د بیان د ازادۍ د لارویانو په ټولې کې د تشې احساس کوي ارواښاد ته د لوی خدای ج په دربار کې د جنت فردوس غوښتنه کوي. روح دې ښاد او یادې تل تازه وي.

ضایحه فرهنگی

قسیم رهروان پکتن از سابقه داران عرصه مطبوعات به حق پیوست. قسیم رهروان پس از حتم تحصیلات از دارالمعلمین کابل در سالهای پیش پایه عرصه مطبوعات گذاشت و سالهای زیاد عمر را در بخش رسانه های دولتی کار کرد. اوزمانی به حیث امر اطلاعات و فرهنگ ولایات تخار و فاریاب ایفای وظیفه کرد و پس از آن به روزنامه انیس و از روزنامه انیس به راډیو افغانستان ایفای وظیفه نمود و تا اینکه تقاعد کار کرد. قسیم رهروان حدود پنج سال پیش تقاعد کرد و به تاریخ ۲۲ جدی سال روان به حق پیوست. هیأت رهبری راډیو تلویزیون ملی افغانستان و مدیریت عمومی مجله آواز مرگ مرحومی را ضایحه دانسته و به خانواده، دوستان و اقارب مرحومی تسلیت گفته جنت فردوس برایش استدعا می نماید.

ضایحه فرهنگی

عزیز غزنوی او از جوان سابقه دار راډیو تلویزیون ملی افغانستان که شصت و سه سال عمر داشت به تاریخ ۸ جدی سال روان در کابل وفات کرد. عزیز غزنوی یکی از هنرمندان محبوب و سابقه دار کشور بوده که در شرایط دشواریه هنرموسیقی ادامه داده و خدماتی را در عرصه این هنر انجام داده است. از این هنرمند محبوب در ارشیف راډیو افغانستان و ارشیف تلویزیون ملی آهنگ هایی به جا مانده است که نه تنها برای راډیو و تلویزیون ملی بلکه برای تمام مردم افغانستان یک گنجینه هنری به شمار میروند. عزیز غزنوی در یک خانواده روشنفکر در شهر غزنی تولد شده و بعد از فراغت از لیسه حبیبیه به حیث تهیه کننده موسیقی در اداره نشرات راډیو افغانستان، مدیر عمومی موسیقی راډیو، مدیر عمومی موسیقی راډیو تلویزیون افغانستان، رییس تولید موسیقی راډیو تلویزیون ملی و در نهایت به حیث مدیر تطبیق موسیقی راډیو ایفای وظیفه نمود. هیأت رهبری راډیو تلویزیون ملی افغانستان و مدیریت عمومی مجله آواز مرگ نابهنگام مرحوم عزیز غزنوی را یک ضایحه جبران ناپذیر در عرصه موسیقی افغانی دانسته برای خانواده و دوستان مرحومی صبر جمیل و برای مرحومی بهشت برین خواهانند.

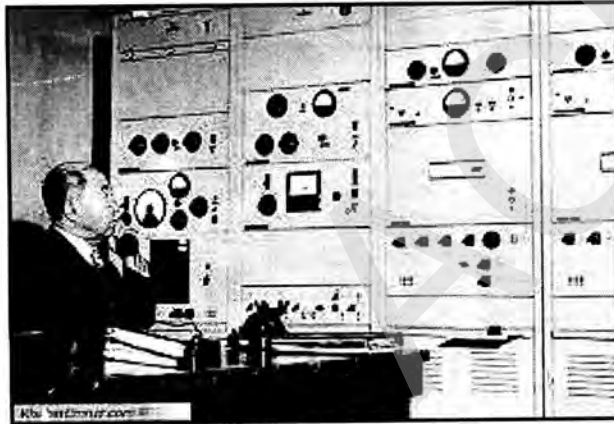
ضایحه فرهنگی

محمد بشیر الفت او از جوان سابقه دار موسیقی غزل و قوالی کشور به تاریخ ششم دلو سال روان به عمر پنجاه و چهار ساله گی چشم از جهان فانی فرو بست. انا الله و انا الیه راجعون. محمد بشیر الفت هر چند خود از جمع عزیزان و دوستان ارمان آواز سفر کرده اما صدای زیبایش در قالب آهنگ های دلنشینی که اجرا کرده است، برای همیشه در ذهن و خاطر دلایستگان هنرش خواهد ماند. محمد بشیر متخلص به الفت فرزند محمد حسن در سال ۱۳۳۷ خورشیدی در یک خانواده هنرمند در شهر کابل دیده به جهان گشود. آموزش های نخستین اسامات هنرموسیقی را ابتدا از پدر و والد بزرگوارش و سپس از حلقه های درس استادان بزرگ موسیقی کشور فرا گرفت بعداً روانه راډیو افغانستان وقت گردید و نخستین آفریده های هنریش را در عرصه هنر آوازخوانی آهنگ خود را ثبت نوار ساخت. محمد بشیر الفت در کنار آواز خوانی به ساختن کمپوز های زیبا و تصانیف دلپذیر نیز دست یافت که شهرت او را دو چندان ساخت. منتهی سی و پنج سال از عمر عزیزش را با ایجاد کار های ماندگار و خلاق هنری در عرصه هنر موسیقی کار کرد و آهنگ های دلنشینی از خود برای علاقمندان آوازش به یادگار گذاشت که حاصل این همه زحمات حدود ۳۰ پارچه از آهنگ های زیبایی است که همچون گنجینه پر بار زنده گی هنری این هنرمند خوب و خوش آواز در ارشیف راډیو تلویزیون ملی محفوظ می باشد. هیأت رهبری راډیو تلویزیون ملی افغانستان و اداره مجله آواز مرگ نابهنگام مرحوم بشیر الفت را ضایحه جبران ناپذیر در عرصه موسیقی محلی کشور دانسته برای دوستان و خانواده وی صبر جمیل و برای مرحومی بهشت برین از بارگاه خداوند (ج) استدعا می نماید.

از رادیو کابل تا رادیو افغانستان

مسعود مولایی

رادیو در افغانستان قبل از امروز به نام رادیو کابل راهش را گشود و برای نخستین بار در سال ۱۳۰۴ هجری شمسی از در اطاق کوچک اما زیبایی عمارت قدیمی به نام کوتی لندنی در جوار پل آرتل که متأسفانه امروز اثری از این عمارت زیبا به جا نمانده روی موج متوسط ۳۶۰ شهریان کابل را به شنیدن صدای رادیو دعوت کرد. و صدای آن به گوش ها طنین انداز شد. این صدا صدای مرحله از مایش و نخستین تجربه نشرات رادیو در کشور ما بود که بعد از مدت

کوتاهی از نشرات روی عواملی بازماند ولی این اولین سرآغاز برای تأسیس رادیو در افغانستان شد. یکی از این عوامل اغتشاش داخلی بود که رادیو کابل نتوانست به نشرات خویش ادامه بدهد. مرحله اساسی رادیو در افغانستان پس از شانزده سال سکوت در ماه حمل سال ۱۳۲۰ هجری شمسی برابر به ماه اپریل ۱۹۴۱ توسط سردار محمد نعیم خان برادر شهید سردار محمد داوود خان که سمت وزیر معارف وقت را داشت و همزمان معاون صدارت وقت نیز بود آغاز به فعالیت نمود و مدتی هم تحت نظر ایشان رادیو فعالیت داشت. فعالیت مجدد رادیو کابل

صورت گرفته که مقارن آن اولین آژانس خبر گذاری به نام آژانس باختر هم در کابل تأسیس شد. در اوایل تأسیس رادیو کابل در چوکات ریاست مستقل مطبوعات به نام مدیریت عمومی رادیو کابل ایجاد گردید که مسولیت رادیو کابل را در آن زمان مرحوم سید قاسم رشتیا که مسولیت ریاست مستقل مطبوعات را به عهده داشت از امور رادیو کابل نیز نظارت و سرپرستی می نمود.

همزمان با آغاز فعالیت رادیو عمارتی که به نام قهوه خانه چمن حضوری یاد می گردد به عنوان کلپ رادیو به ریاست مستقل مطبوعات سپرده شد. که همه روز از طرف عصر مطالب نشرات رادیو توسط بعضی از اعضای ریاست مستقل مطبوعات و عده از دانشمندان و نویسنده گان مورد تدقیق و ارزیابی قرار می گرفت که درین مورد سید قاسم رشتیا، عبدالرحمن پژواک عبدالرؤف بینوا و عبدالغفور برشنا از جمله اعضای مورد نویسنده گان برای مطالب رادیو کابل بودند که در اوقات عصر روز در کلپ مطبوعات گرد هم می آمدند.

طوری که یاد آوری نمودیم به طور عمومی نشرات رادیو کابل را در آن وقت نشر اخبار داخلی و خارجی که اکثراً از طریق آژانس باختر به دسترس قرار می گرفت.

بقیه صفحه (۴۹)

از استدیوی پل باغ عمومی که هنوز هم پابرجاست رسماً افتتاح گردیده و به نشرات آغاز نمود. نشرات رادیو کابل در آن وقت به وسیله فرستنده ۲۰ کیلووات روی موج متوسط ۶۶۰ کیلو به گوش ها طنین انداز بود و شنونده گان را با نشرات دو ساعته خویش که ۲۰ دقیقه آنرا نشر اخبار و مضامین مختلف اجتماعی، تاریخی، ادبی و معلوماتی در برمی گرفت و متباقی آن به پخش موسیقی اختصاص داده می شد شنونده گان خود را سرگرم می ساخت. طوری که این نشرات در آن زمان به طور زنده و مستقیم از استدیو رادیو کابل به نشر میرسید.

اولین نطق رادیو آن وقت مرحوم سرورگویا اعتمادی و نخستین اوازخوان وقت استاد قاسم، استاد غلام حسین پدر مرحوم استاد سرانگ و قربانعلی کاکای استاد شیدایی که اکثراً رباب نواز بودند. در تاریخ کلاسیک افغانستان در بخش موسیقی نام استاد قاسم به عنوان بنیاد گذار موسیقی کلاسیک سبک خاص موسیقی افغانی ثبت است.

بدین ترتیب به کمک تاریخ در می یابیم که نشرات اساسی و منظم با نصب یک پایه دستگاه ۲۰ کیلووات دارای امواج متوسط ساخت المان در منطقه یکه توت و با اعمار و تأسیس یک عمارت و تجهیزات استدیوی پل باغ عمومی در سال ۱۳۲۰

شهرساز سنگروال

داستانی ادبیات

دوهمی لیردی پیری نه پیل کیری او هغه هم له یوه شعر څخه نو همدا رنگه پښتو نثر بیا د همدی ادبی پیر له دریمی لیردی پیری څخه پیلوو چی هغه هم د ابومحمدهاشم سروانی په یوی لیکنی چی سر لیک یی دی؛ دسالوورمه؛

نوموری په ۲۲۳ لیردی کال د هلمند په؛ سروان؛ کی زېږېدلی دی او د ۷۴ کالو په عمر (۲۹۷ ل) په بست کی مړ شوی دی . ، پلار یی؛ زید؛ نومېده او استاد یی؛ ابن خلاد؛ چی په بغداد کی یی له هغه څخه عربي علم لوستی وو.

ابومحمدهاشم سروانی د خپل استاد عربي شعرونه په پښتو ژبه ژباړلي وو چی پخپله پته خزانه کی هم په دی ټینگار شوی دی چی نوموړي په پښتو نثر یو کتاب کښلی وو.

دا چی د نوموړي د لیکنی کومه بېلگه په واک کی نشته خو ویل کیری چی؛ دسالوورمه؛ په حکایتي بڼه لیکل شوی وه . ولی دا خبره په غوڅه توگه نشو ویلی چی دا خبره به څومره رښتیا وي خو پوهاند رشتین څرگنده کړي چی؛ ابومحمدهاشم که څه هم د عربي شعرونو فصاحت بیانوي مگر د خپل هیواد دپستو شگو

خوږه ورمه یی هم نه هېروله؛ (۱) ځنی څېړونکي وایي چی دی کتاب د عربي شعرونو فصاحت او بلاغت بیان کړي وو.

د سالو ورمی له روایت نه چی را تېر شو نو سترگی مو د؛ تاریخ سوري؛ په روایت لگیری چی شیخ کته متي زي په؛ لرغوني پښتانه؛

په مینځ کی به د نارو په شکل په ترنم سره چی خانگری ملی وزن یی درلود زمزمه کېدل. همداشان زمور په لیکلي ادب کی هم لومړی نظم تر سترگو شوی دی او بیا وروسته لیکلی نثر. ولی له دی سره سره د اولسي کیسو ټول ډولونه د کاغذ په مخ هم را ټول شول .

د دی لپاره چی د پښتو ادبیاتو په هر پیر کی کیسی او افسانی وپلټو نو غوره به وي چی لومړی د پښتو ادبیاتو په لیکلي ادب کی د پښتو ادب لومړنی پیر ته پام را وروو .

د پښتو ادبیاتو په لومړي پیر کی تاریخي کیسی او حکایتونه؛ لومړی باید همدی خبری ته تم شو چی ولی؛ لومړی پیر؟؛ لومړی پیر په دی مانا چی یو شمېر څېړونکي او ادب پوهان په دی اند دي چی پښتو لومړی ادبی پیر باید د امیر کروړ له شعر (۱۳۹ هجري) نه پیل شي . نو

ځکه خو مور د همدی دود له مخی غواړی چی پښتو لیکلی قیصی او حکایتونه هم د پښتو د لیکلي ادب له ټاکلی نېټی نه پیل کړو . زره می غواړي چی د ځنو لیکوالو هغو اندونو ته پښه نیولی شم چی پښتو ادبی پېرونه د واکمنانو او پاچاهانو واکمنی پوري تړلي ولی زما په اند

غوره به وي چی ادب پوهان ادبی پېرونه د یوی ژبی د ادبی او هنري بهیر د ودی او پرمختگ په رڼا کی و څېري او بیا په همدی بنسټ ټاکلي معیارونه و پراوونه د ادبی پېښو له مخی په گوته کړي.

دا چی د پښتو لومړی ادبی پیر له

د پښتو ژبی په لیکلي ادب کی اولسي کیسی او داستانونه؛ مور د مخه د پښتو ژبی په اولسي ادب کی د اولسي کیسو او نکلونو یو لنډ جاج و اخیست اوس به غوره وي چی د پښتو ژبی په لیکلي ادب کی د کیسو او افسانو لټه وکړو.

سمه ده چی مور په اولسي او شفاهی ادبیاتو کی اولسي کیسی او نکلونه له پامه تېر کړل خو دی پایلی ته ورسېدو چی ځنی اولسي کیسی او افسانی په لومړي سر کی په نظم وی او دا ځکه چی د نظم یادول نالوستو کسانو ته اسانه وي او له یوه پښت نه بل پښت ته هم په پوره امانت داري

خوله په خوله رسیدلی شي. یانی په اولسي نظمونو کی کیسی په بشپړه توگه خوندي کیری لروالی او زیات والی پکی نه ر اخی خو په روایتی توگه یانی د وینا له مخی چی کله اولسي کیسی له یوه کهول نه بل ته رسیری هرومرو به لروالی او یا زیاتوالی پکی ر اخی او بله دا چی ژبه هم پکی بدلون مومی.

کله چی اولسي داستانونه له نظم نه پرته د خبرو اترو په بڼه هم دود شول نو هغه وو چی یو شمېر داسی معلوم او څرگنده کسان په اولس کی پیداشول چی کیسی به یی خلکو ته په شفاهی ډول کولی او نوی

به یی نکلچیان بلل. له دېنه وروسته بیا داسی نکلونه او حکایتونه د پښتو ژبی په اولسي ادب کی دود شول چی هم یی روایتی بڼه لرله او هم یی نظمنه او تاری . او داسی نظمنه چی د هر اولسي نکل

شو ده به هر کله څښتن ستايه او رب ته به يې درخواست کاوه . چې زما په کاله او د سرين او غرغښتی په کهول کی برکت کېښوده....؛ کله چې محمد هوتک په پټه خزانه کی د ملکيار بابا کيسه کوي؛ هسې نقل کا چې .... ترنک ډېر دک سو..... ملکيار بابا چې د ترنک ځنډو ته راغی ، هسي سنډري يې ويلي: ترنک بهيري - ترنک بهيري - غاري تر غاري زما زرگی خو - خپل لالی غواړي.....

نقل کا چې ملکيار بابا دا سنډري ويلي ، د خاوند په قدرت ، ترنک يو اوږد لرگی راوړ او دلته د رود د يوې ځنډې او بلي ځنډې ، په نلو او غزوکي بند سو پر ترنک يو پل جوړ سو ، ملکيار بابا پر دې پل تېر سو او خپل مقصد ته واصل سو....؛ ۳ کله چې مور د تذکرة الاوليا او پټي خزانی متون گورو په دواړو قصصی او تاريخي نثر کی د کيسو او خبرو اترو رنگ يو شان دی لکه نقل کاندي (په تذکرة الاوليا کی) ، هسي نقل کا (په پټه خزانه کی) او له دې پرته په ليکدود او گړدود کی ډېر توپير نه تر سترگو کيږي.

نو که همدارنگه د ملي کيسو (گړدود) او ملي تاريخ (ليکدود) متون پرته گورو نو د پښتو ادبياتو د لومړي پېر د ليکلي ادب او د هغه مهال د اولسي کيسو (شفاهي او اولسي ادب) تر مينځ به په ليکدود او گړدود کی ډېر توپير نه وي.

پايله دا لکه څنگه چې د پښتو په اولسنی ادب (متلونو ، لنډيو ، چاربيتو....) کی اولسي کيسی شته همدارنگه د پښتو په ليکلي ادب په ځانگړي ډول په لرغوني ادبي پير کی هم د ځنو شاعرانو په نظم او شعر کی يو لړ کيسی چې حکايي بڼه لري په ملي ، تاريخي او مذهبي رنگ کښل شوي تر سترگو کيږي.

ولی په حکايي او داستاني اثارو کی چې کومې ليکنې ډېرې د پام وړ دي او مور پرې بشپړ باور کولی شو هغه د لسمې ليرې ډېرې باور کولی شو هغه چې ځني داستاني او حکايي ليکنې پښتو ادبياتو ته ډالی شوي دي.

د سالو ورمه، لرغوني پښتانه ، تاريخ سوري، تاريخ لودي ، د شيخ ملي دوتر ، دکجو خان تاريخ په لاس کی نشته ؛ ددې دورې د نثر نمونه يوازي د تذکرة الاوليا نثر دی ....

ښايي چې نور به هم ډېر تاريخونه جوړ شوي وي ځکه چې په دې دوره کی ډېر پښتانه پاچايان تېر شوي دي لکه د غور سوريان ، د ملتان لوديان ، غوريان ، غلجيان ، د هندلويان او سوريان او نور. د دې دورې په نثر کی ځني ملي کيسی؛ هم شاملينلی شي . څنگه چې د ملي کيسو؛ او ملي تاريخ ليکلي بېلگی په واک کی نشته چې د ليکلي نثر او دخبرو اترو (اولسي کيسو) بڼه سره پرته گرو. که څه هم د روايتي کيسو لرغوني بڼه اوس ځکه نشو ټاکلی چې په ويلو کی تردی مهاله ډېر توپير راغلی دی.

يا دا چې يو شمېر څېړونکي ژبپوهان په دې ټينگار کوي چې گڼي د پښتو ژبې تاريخ ډېر لرغونی دی . دا زړه اريايي ژبه د سنسکرت او اوستا سره يو ځای درولی شو. خو کيدی شي چې لرغونی بڼه به يې يو ډول وه او اوسنی بڼه به يې بل ډول او يا ښايي چې اوسنی گړدود د لرغوني گړدود اوسنی شکل وي .... ولی د ملي او اولسي کيسو په اړه پوهاندرشتين پخپل د پښتو نثر هنداره کی کارلي دي چې ؛ يوازي د مسعود د ادم خان او درخانی د کيسی زړه نمونه موندل شوي ده ....؛ (هماغه اثر ۴۰ مخ)

زما په اند يوه خبره د پام وړ ده هغه دا چې د پښتو ادبياتو د لومړي پير په مهال د پښتو ليکدود کره بڼه نه درلوده نو د لوستو کسانو ليکدود به هم هر ورو دومره پردی او بېگانه نه وو چې لوستي او نالوستي دي پری ونپوهيږي د ساري په توگه د سليمان ماکو (چې د کندهار په ارغستان کی او سپده) او د شيخ ملکيار بابا (چې د زابل په سيوري کی استوگن وو) تر مينځ د يوې پيری په شاوخوا کی واټن وو . خو سليمان ماکو په تذکرة الاوليا کی کښلي دي:

نقل کاندي چې بيتی سپين زيری

کی د محمد بن علي بستي د ياد شوي کتاب يادونه کړی ده. له بده مرغه چې دغه کتاب اوس زموږ په واک کی نشته خو لکه روايتونو نه څرگنديږي چې دغه ليکنه او ددې په څېر ځني نورې ليکنې په ؛قصصی او تاريخی؛ نثر کی راخي . دا خبره د هغه مهال د ليکوالو د ليکنی له مخی کوو چې په لړ توپير معاصر او يا د لومړي ادبی پير ليکوال وو.

که مور په همدی بنسټ د سليمان ماکو (۶۱۲ هجري) ؛تذکرة الاوليا؛ ته پام وروو نو د نثر ځني بېلگی يې د نکلي او حکايي نثر په توگه تر سترگو کيږي . د مثال په ډول سليمان ماکو (ديارک خان زوی) په يوه تاريخي نکل کی د يوې تاريخي قيصی يادونه کوي ؛ نقل هسی کاندي يارانو په روزگار د شيخ بيتی کی د ده وروړ چې سربن نو مېده او پرشيخ هم خورا گران وو . سربن نه درلودل زامن .... نقل کاوه شي چې شيخ بيتی به ډېر تر ډېره دا سنډري لولي او دکسي غره کی به گړخېده په شپي .

لويه خدايه لويه خدايه -- ستا په مينه په همر حاييه غر ولاړ دی درناوي کی -- ټوله ژوي په حاري کی مور د ليکلي ادب هغه همزولی اولسي کيسی او نکلونه چې د هغه مهال يو ټاکلي ادبي بهير را په گوته کوي يادونه کوو چې قيصی او نکلونه يې د ؛قصصی او تاريخی؛ نثر يوه بېلگه را پېژني لکه د مومن خان او شېرينو کيسه ، د قلندر او ميراکيسه ، د فتح خان او بزېڅ رايياکيسه ، د موسی جان او ولي جان کيسه د ادم خان او درخانی کيسه او ښايي ډېته ورته نورې کيسی. مور دا منو چې د يادو شوو کيسو ويونکي نا څرگند دي او کتب مت يوه ټاکلی زمانه تری نشو په گوته کولی خودا خبره په دغره کولی شو چې يو شمېر دغه اولسي کيسی د اسلام د سپېڅلي دين له خپريدو نه وروسته جوړی شوي دي.

ارواښاد پوهاند رشدين ليکلي دي چې

فوتوزورنالیست باعکاسی رویداد را بیان می دارد

شود به حیث ژورنالیستان مسلکی به جامعه تقدیم نموده است. این پوهنخی دارای دو دبیرتتمنت مطبوعات و رادیو تلویزیون می باشد.

در این شماره اداره مجله آواز با یکی از استادان مستعد، موفق با تجربه و فرهیخته محترم عبدالرسول سعید استاد پوهنخی مصاحبه را به انجام رسانیده ایم که خدمت شما پیشکش می نمائیم.

استاد سعید در مورد پیدایش و تحصیلات خویش چنین گفت:

در ۲ حوت سال ۱۳۳۳ در ولسوالی نجراب ولایت کاپیسه در یک خانواده زارع چشم به جهان گشودم. و همینکه در سال ۱۳۶۵ تحصیلات عالی خود را در رشته ژورنالیزم به سطح ماستری در پوهنتون لینننگر ادا اتحاد شوروی سابق به پایان رسانیدم از ماه اسد سال ۱۳۶۵ به حیث استاد در

اجتماعی فعالیت می نمود. در حمل سال ۱۳۶۵ به اساس صواب دید مقامات آن وقت به شکل یک پوهنخی مستقل در چوکات پوهنتون کابل تأسیس و

پوهنخی ژورنالیزم پوهنتون کابل در سال ۱۳۴۰ به شکل یک دبیرتتمنت در چوکات پوهنخی زبان و ادبیات وقت تأسیس شد و تا سال ۱۳۵۹ به شکل دبیرتتمنت

به فعالیت آغاز نمود.

پوهنخی ژورنالیزم پوهنتون کابل از زمان تأسیس من حیث پوهنخی تاحال بیست و یک دوره فارغ التحصیلان خود را که تعداد شان در حدود ۲۰۰۰ محصل می

در چوکات آن پوهنخی فعالیت نموده و فارغ التحصیلان خود را به جامعه تقدیم می نمود. در سال ۱۳۵۹ از پوهنخی زبان و ادبیات جدا باز هم به شکل دبیرتتمنت در چوکات پوهنخی علوم

صورت نظری و عملی تدریس می شود. اکثراً از کدام منابع و ماخذ مواد مورد تدریس شانرا اخذ می نمایند؟

منابع و مواد درسی و یا کتب درسی رشته های ژورنالیزم با استفاده از منابع و ماخذ معتبر، بعضی کتاب های خارجی از زبان های مختلف یا ترجمه می شوند و یا از منابع فارسی جمع آوری شده به صورت مواد درسی، کتاب درسی و جزوه های به صورت عملی و آکادمیک جمع آوری و تدوین و تالیف می شوند. و منحنی مواد درسی از آن ها استفاده می شود. علاوه بر شرایط امروز مواد درسی تازه از سایت های معتبر علمی اینترنتی نیز استفاده می شود. تمام مواد درسی دارای ماخذ و منابع معتبر می باشد تا محصلان را به مطالعه آثار رهنمایی کنند.

فوتو ژورنالیست موفق که است؟ خوبترین فوتو ژورنالیست از نظر من کسی است که اولاً ژورنالیزم و روزنامه نگاری را به صورت حرفه ای بداند. دوم: این که عکاسی خبری را به

صورت حرفه ای، نظری و عملی بداند.

بقیه در صفحه (۵۶)

نگاری است که می توانیم فوتو ژورنالیزم را بخشی از ژورنالیزم بگوئیم یا به صورت ساده می توان فوتو ژورنالیزم را (عکاسی خبری) یا ژورنالیزم تصویری نامید. بنا می توانیم فوتو ژورنالیزم را چنین تعریف کنیم: فوتو ژورنالیزم بخش به خصوص از ژورنالیزم است که تمام اخبار، رویدادها و اطلاعات خبری روز را به سطح ملی و بین المللی از طریق عکاس خبری در پهلوی متون ژورنالیستی خبری و یابدون متون خبری از طریق مطبوعات (روزنامه ها مجله ها...) انعکاس و بازتاب میدهد. فوتو ژورنالیزم تمام اهداف، وظایف، اصول و قوانین ژورنالیزم را مثل ژورنالیزم انجام میدهد و حوادث و رویدادها را به صورت

تصویری و مستند انعکاس میدهد و یا فوتو ژورنالیست یا عکاس خبری علاوه بر اینکه روزنامه نگاری را با قلم خویش انجام میدهد فوتو ژورنالیست با کامره عکاسی خود می نویسد و رویدادها را به تصویر می کشد. فوتو ژورنالیزم منحنی نوعی از عکاسی در سال های دهه قرن ۱۹ و آغاز قرن ۲۰ میلادی در جهان غرب عرض اندام نموده و در پوهنخی شان ژورنالیزم منحنی یک مضمون مسلکی به

پوهنخی ژورنالیزم پوهنتون کابل تقرر حاصل نمودم و از آن سال تا حال که مدت ۲۷ سال می شود به حیث استاد ایفای وظیفه می کنم و از صنف اول الی نهم را در مکتب متوسط حافظ عبدالمجید نجرابی به پایان رسانیدم و در سال ۱۳۵۴ از لیسه اداره عامه که لیسه مسلکی بود فارغ گردیدم و در سال ۱۳۵۵ ه.ش در مربوطات

وزارت محترم مالیه به حیث مامور دولت مقرر شدم و بعد از چهار سال ایفای وظیفه در سال ۱۳۵۹ ه.ش با استفاده از بورس تحصیلی در رشته ژورنالیزم به اتحادشوروی سابق رفتم. و تحصیل خود را در سال ۱۳۶۵ به سطح ماستری در ژورنالیزم در پوهنتون دولتی لیننگراد اتحاد شوروی سابق موفقانه به پایان رسانیدم و در همان سال به کشور بازگشت نمودم.

شما مضمون فوتو ژورنالیزم را به محصلین تدریس می نمایند اگر لطف نموده در مورد معلومات دهید؟

فوتو ژورنالیزم قسمیکه از نامش پیداست مانند ژورنالیزم یک واژه مرکب خارجی انگلیسی است که کلمه فوتو photo به معنی عکس و تصویر عکاسی بوده و ژورنالیزم به معنی روزنامه

عبداللہ قدهاری

په موسیقي کې نوښتونه د کندهار اصیله موسیقي هم اغیزمنه کړیده .

افغانستان ته د امیر شیرعلي خان په دوره کې موسیقي د هندوستان څخه راوړل شوه، هغه څو تنه د موسیقي استادان د هندوستانه راوغوښتل او د کابل د خرابات په کوڅه کېنې میشت شو، څو د موسیقي مینه وال وروزي.

د مورخینو په خبره وروسته د څه مودې د هرې سیمې موسیقي بیله شوه او هرې سیمې خان ته بیل سبک جوړ کړ.

مورخین زیاتوی چې کندهاري محلي سندرغاړو هم په ډیرو ساده او کمالاتو کې د خلکو د مزاج مطابق سندرې پیل کړې او د وخت په تیریدو سره په موسیقي کې پرمختګ او بیلابیل

سندر غاري به د يوشمير ډلو لخوا تهديديدل او يا به د ډمانو او په نورو نومونو باندې ياديدل. نائې وايي که څه هم په موسيقي کې نوبستونه راغلي، خو اصلي کندهاري موسيقي تر ډيره له منځه تللي او اوسني ډيري سندر غاري غربي موسيقي پر غوي.

نو بستونه د وخت د تکره سندر غارو لخوا رامنځته سوه.

محلي سندر غاري استاد نائې چې د موسيقي په ډگر کې اوږده سابقه لري وايي چې په لومړي سر کې سندر غارو يوازي په بينجو او دريه کښې سندرې ويلې او په وينا يې د سندر غارو کمپوزونه هم ډير ساده او څه نيمگړتياوې يې درلودې.

په اول کې په موسيقي کې ستونزې وې، کمپوزونه معياري نه وه او بله خبره داچې سندر غارو د موسيقي ډيرو آلاتو ته لاس رسې نه درلوده او يوازي د گوتو په شمير آلاتو کې يې موسيقي پر غوله.

د نوموړي په خبره سندر غارو په دې برخه کې بيلابيلې ستونزې کاللي او په بيلابيلو نومونو ياد شوي.

هغه زياتوي چې په يوه مذهبي او دودپاله ټولنه کې چې ډيري خلک يې د هنر سره اشنا نه وي د سندر غارو فعاليت خورا ستونزمن دی او لمړنيو کندهاري سندر غارو دا قرباني ورکړې او د بيلابيلو ډلو لخوا تهديد شوي او يا وژل شوي دي. کله چې په اول سر کې په کندهار کې هنرمندانو هنر ته مخه وکړه، داچې ډيري خلک د هنر سره بلد نه وه، نو ځينې

پاتې برخه (۶۸)

کودکان و خشونت تلویزیونی

انواع رسانه ها حجم نمایش و انتشار مطالب خشونت آمیز درین رسانه ها نیز افزایش یافته است. این امر نه تنها ناشی از تأثیر مستقیم گسترش صنایع رسانه یی است ، بلکه رقابت فزاینده بین رسانه ها و جهانی و خصوصی شدن آن ها نیز به این مساله کمک کرده است . و هیچ صنعت دیگر در جهان با مقایسه با صنایع رسانه یی و ارتباطاتی با این سرعت افزایش و گسترش نیافته بوده است.

ماهواریی و غیره که از نشرات شان مطالب خشونت آمیز به گوش و چشم می خورد و مایه نگرانی اولیای کودکان شده است. با افزایش تعداد و

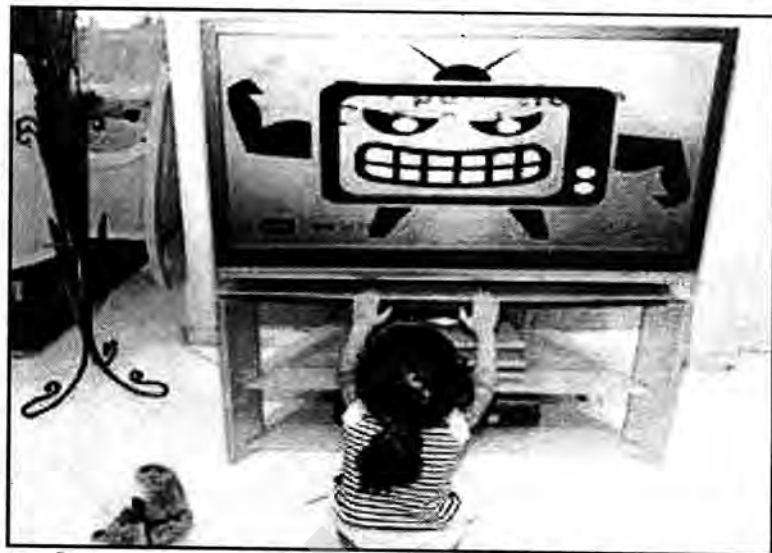
با پیشرفت و توسعه صنایع مربوط به رسانه های جمعی بحیث خشونت در رسانه ها دستخوش نوسان ها و تحولات قابل ملاحظه ای بوده است و در ادوار مختلف ، انواع گوناگون از این رسانه ها مورد توجه و این بحث ها بوده اند، مانند کتاب ها ، فیلم ها ، تلویزیون ها ، و ویدیو ها ، تلویزیون های

و دیگران آشنایی دارند. افکار شان را به خودمشغول داشته است. در این جا بد نیست خشونت را بشناسیم و از آن تعریف داشته باشیم: در هر نوع نمایش آشکار تهدید جسمانی با استفاده از نیروی جسمانی با هدف وارد کردن آسیب جسمانی به یک موجود زنده یا گروهی از موجودات زنده خشونت می باشد.

چون کودکان، نوجوانان و جوانان در یک جامعه مردان سازنده گان آینده کشور هستند در هر جامعه و هر کشور موجودیت آنها ثروت ملی کشور بوده برای داشتن کودکان، نوجوانان و جوانان با کرکتر، روحا و جسما" سالم باید هم نهاد های فرهنگی و هم معلمان، استادان و اولیای

۱۹۸۹ و جریان سیل آسای برنامه های خشونت آمیز و هرزه نمایی مرز کشور ها را در نور دیده و اکثر مردم رامتحیر ساخته است زیرا اکثر مردم ترجیح میدهند که خودشان و کودکان، نوجوانان و جوانان شان فلم ها و نمایشات تلویزیونی عاری از

بازار رسانه ها اکنون تحت تسلط تعدادی از شرکت های بسیار بزرگ تجاری قرار دارند که از آن جمله شرکت های امریکایی بزرگترین آن ها هستند و در آسیا و اروپا هم چنین شرکت ها فعال هستند. بر اساس احصائیه ۱۹۹۷ ایالات متحده امریکا بیشترین مطالب خشونت آمیز را از طریق رسانه ها در جهان منتشر کرده است و به همین اساس دیگران نیز چنین عملی را انجام میدهند این گونه اعمال نه تنها محدود نمی شوند بلکه برنامه های الکترونیکی را نیز شامل میگردد.

کودکان و جوانان سعی و توجه جدی نمایند تا آنها را از تماشای فلم های تلویزیونی، ویدیو، و برخی از رسانه های تعمیم دهنده خشونت آمیز باز دارند.

بقیه در صفحه (۱۰)

خشونت را تماشا کنند نه فلم های خشونت آمیز و غیر تعلیمی و تربیوی را، همچنان در اثر نمایشات چنین فلم های تلویزیونی تقریباً ۹۰٪ دانش آموزان ۱۲ ساله در سراسر جهان با قهرمان های فلم های خشونت آمیز چون رامبو

اکثریت کشور ها از این گونه برنامه های (خشونت آمیز) نگران بوده و با تولیدات داخلی خودشان هم نمی توانند جلو آنها بگیرند چه قبلاً" توسط سانسور از این عمل جلوگیری میشد اما بعد از فرو پاشی دیوار برلین در سبال

په شعر کی حسی تصویرونه

عبدالغفور لیوال

داسی وشول نو مور یو کامیاب حسی تصویر ایجاد کړی دی. د حسی تصویر د پیژندلو پر تیوري به وروسته وغږیږو خو اوس د پروین فیض زاده په شعرونو کې بیلگه‌وته را گرځم.

زه چې سهار زموږ د کلي د ملا په خوازه بانگ وینه شم وی توبه خدایه

زړه نا ځاپه راته وتخنیري د دوبي ښکلې ورځ چوغکې په چون چون

پیل کړي چې بیلې پښې د یخ کاریز په سرو شگو کښیږدم

بدن مې سرترنو که څرکي وکړي داسې خوري داسې پستي څرکي

لکه زموږ د خان د هسکې کلا په سروې ناستې دوي (کو گړ)کوټري

د اوبو شرق مې په مخ لاري زما د لپو کرښې ولولي

د پښو په تلو کې مې د روح لطافت پاڅوي بیا د کوټي د چت د تیرد ملانه

دراخورد لور لاستې ونیسمه زه یم لوگره نجلۍ بیا و پتو ته ځمه

په نیم کښ مخ باندي به لو کومه پروږن تر تیر ماښامه

حسی تصویرونه: هغه دي، چې په شعر (یا په هنري نثر) کې د کلماتو په مرسته داسې حالت ایجادوي چې مور یې پر خپلو حواسو او عواطفو درک کولای شو. مور په عادي خبرو کې وایو کله چې مې د هغه غږ واورید نو غونۍ مې زیر شو، د غونۍ زیریدل د خوشحالی اضطراب، ویرې، یا خوند په حالتونو کې پېښیږي او تقریباً هر انسان یې تجربه لري، که د خوشحالی، اضطراب، ویرې، خوند یا بل حالت تصویر د کلماتو په وسیله داسې دقیق بیان شي چې مور د غونۍ زیریدل احساس کړو، په حقیقت کې مور یو ښه حسی تصویر لرو. په اروا پوهنه کې یو بحث شته چې اروا یې انگیزی یې بولي، په ساده ژبه دا د رواني عکس العملونو د ایجاد د پروسو پیژندل دي. په شعر کې د حسی انځورونو درک او پیژندل مخامخ په همدغو رواني انگیزو پورې تړلي دي. مور وایو د خروبي تر څنګ کله چې د اوبو یخه څپه راغله زه ورپرېږدم. مور کله چې دغه کرښه لولو - که ډیره شاعرانه وي - باید له تصویر سره یې پر خپل پوست د خروبي د یخې څپې راتلل حس کړو که

په شعر کې د تصویرونو په اړه زما د لیکنو په لړۍ کې، ما پر ذهنی او عینی تصویرونو بحث کړی و. مور نه دی دوه ډوله تصویرونو پرته - یو بل ډول تصویرونه هم لرو، چې هغه ته حسی تصویرونه وایو. یو مهال د پښتو ژبې پیاوړی شاعري پروین فیض زاده ملال...

ما له پخوا څخه غوښتل پر حسی تصویرونو څه وکارم. د پروین جاني نوي شاعرانه انځورونه مې خوښ شول او فی المجلس مې ورته وویل چې خپل تازه شعرونه راوسپاري چې بیلکې تری واخلم، زموږ درنۍ شاعري په

پوره علاقمندی هماغه شعرونه را کړل چې اوس ددی لیکنې د کرښو برکت شول.

... زما تر بور، زما جانان
 زما وسرته ولار
 دیوی لوگری بیغلی محبوب، د غنم
 لو پر مهال تیر ماینام د هغی شانه
 ولار دی، او یایی دا وجود
 احساسوی، کیدای شی دا یو نامرئی
 (نه لیدل کیدونکی) احساس وی
 یعنی د محبوب یا د هلته وی، یا
 لوگره پیغله د خپل محبوب تاه ده
 نفسونه د خپل خت پر پوتکی
 احساسوی، دغه مرئی یا نامرئی
 احساس ډیر جالب دی او دا شعر
 قوت دی چی مور ته یی
 رالیردوی.

د پښتو ژبی یوبل معاصر شاعر
 په سمندر کی یوه سره شپه د
 بیړی پر عرشه تمثیلوی چی له
 خپلی معشوقی سره ولار دی د
 محبوبی په خیره کی حیرانتیا، ویره
 او خوشالی سره جمع شوی دغه
 حواس کله چی راژبارل کیږی د
 حسی تصویرونو یوه نوي
 مجموعه د لوستونکی تر مخ
 ږدی.

په کلاسیکه شاعری کی هم مور د
 حسی تصویرونو بیلگی موندلای
 شو، حسی تشبیه چی د تشبیه یو
 ډول دی پخپله د حسی انخور
 جوړونې لپاره یوه ښه وسیله
 ده، خوشال بابا وايي:

تور اوربل به یی و چاوتنه
 غورږیږی

په وصال به یی د چا تتر سریري
 د لیانو له بوسی به یی بس نه کرم
 په خوړو نباتو کله څوک مریري
 د محبوبی په وصال د تتر سریدل
 حسی انخور دی همدا راز له
 خوړو نباتو سره د یار د لیانو د
 تشبیه د درک لپاره د حواسو
 مرسته په کار ده او دا د حسی
 انخور جوړونې توکي دي. په
 کلاسیکه شاعری کی داسی
 خوړی بیلگی ډیری دي.

پاتی برخه (۶۳)

اوبه مخ ته اچوي هر څاڅکی یی
 پر مخ رارغري او په لپه کی د
 یخو اوبو ساتل څنگه حس
 تولیدوی، پر شگلنه سره ځمکه د
 بربنده پښو تماس او د ستري
 روح لطیف لذت دا ټول په شعر
 کی د حسی انخورونو شهکار
 بیلگی دي چی مور یی وینو.

دا اړینه نه ده، چی ټول حسی
 تصویرونه دی مور (لوستونکی یا
 اوریدونکی) چی د شعر
 مصرفوونکی یو، هم کت مت د
 شاعر په څیر احساس کړو یا دی
 کت مت هماغه تجربه په ژوند کی
 ولرو، خو د شعر دننه هغه برخه
 چی د شخص شاعر یا شخص
 راوی حسی تجربه تمثیلوی او
 تعریفوی همدا پخپله د حسی
 انخور هدف او غایه ده.

د همدی شعر یوه بله برخه گورو:
 پرون تر تیر ماینامه

آن د سپورمی په رناتیو کی ما
 لو د غنمو وگر

پری سوو ورویی خوړ ورم لاره
 زره یی راوتو ساوه

ماینام مهال کله چی د لو شویو
 غنمو د پری شویو ډنډرونو ورم د
 راوی زره توسوی دا یو خاص
 حالت دی، مور یی نه په ذهني
 ځواک تصور کولای شو اونه هم
 د عینی توکیو د یوی مجموعی په
 حیث د هغو تصور ممکن دی
 یوازی همدغه ورم باید احساس
 کړو او یا د راوی (شاعر) احساس
 باید درک کړو.
 دغه ښکلی شعر په یوه عجیب
 حسی تصویر پای ته رسیدی:

آن د سپورمی په رناتیو کی ما
 لو د غنمو وگر

پری سوو ورویی خوړ ورم لاره
 زره یی راوتو ساوه

دلور په پرق کی به می سیوری د
 جانان لیده

لکه سپورمی، سپورمی شیبی وی د
 چنار په اوږو

لکه د عاد جنت
 لکه نکعت د شنو چندنو او د تور لونگ

لکه و شور د سپین پاولو
 لکه و خیال د شهنشاه

لکه قبوله نکاح
 زما تر بور، زما جانان

زما وسرته ولار.
 لوگره نجلی شعر (ناچاپ)

مور په دغه ښکلی شعر کی د څو
 عینی او ذهني تصویرونو ترڅنگ

یو څو واضح او ښکلی حسی
 تصویرونه لرو چی داسی یی

شرحه کولای شو:
 د دوبي ښکلی ورځ چو غکی په

چون چون
 پیل کړی

چی ښی پښی د یخ کاریز په سرو
 شگو کښیردم

بدن می سرتز نوکه څریکی
 وکړی...

لوستونکی دا احساسوی چی
 داوری په یوه ورځ د سور کاریز

پرلمدو شگو باندی لوڅی پښی
 گرځیدل څه ډول خوند

لری، وگوری زموږ شاعره په
 څومره نوبت سره دغه حس مور

ته را انتقالوی، کلمات ددغه انتقال
 وسایل دي دغه ښکلی حسی

تصویر عینی زمینه لری مگر
 مور یی په لوستو سره خپل حواس

د شاعری (یاراوی) له حواسو سره
 منطبق کوو او له شعره کیف اخلو

د شعر بله برخه وگورئ:
 د اوبو شرق می په مخ لاری لاری

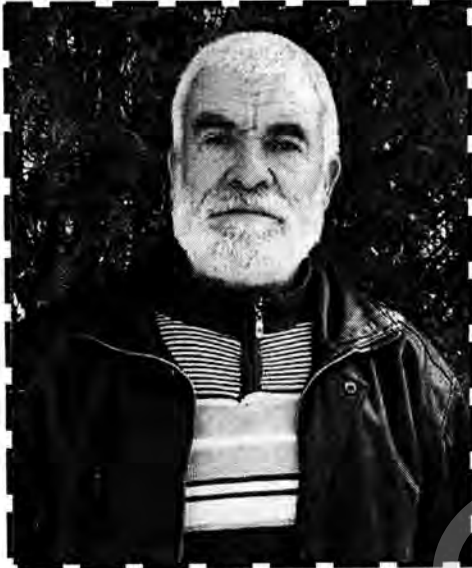
زما د لپو کرښی ولولی
 د پښو په تلو کی می روح د

لطفات پاڅوي
 دا د شاعری تجربه ده چی د

اوری په ورځ کله چی د یخ کاریز

شناسایی کارمندان رادیو تلویزیون ملی

عزت الله د عزیز خان زوی په یوه متدینه بزگره کورنی کی زیریدلی خپلی زده کړی یی د میدان د جمعیت په لیسسه کی بشپړی او له دولسم ټولگی څخه کله چی فارغ شو په ۱۳۵۷ کال کی دعسکری د مکلفیت دوری ته په

څلورمه زغرواله لوا کی درادیو ریلی دستگاہ داپریتر یا ارتباط په دنده وگمارل شوچی په دغه خدمت کی دبنه خدمت مدال ،دمیرانی مدال او یو ستاین لیک ترلاسه کړی دعسکری خدمت نه وروسته دملي رادیو تلویزیون دجنسی محاسی دکارکونکی په توگه دنده سرته رسولی ده او په ۱۳۶۶ کال کی داحتیاط دوری ته سوق او په ۱۳۷۱ کال کی داحتیاط دوری د پایته رسولونه وروسته د افغانستان رادیو په ریاست کی د کارکونکی په توگه دنده ترلاسه اوبیا ۱۳۶۷ کال کی د اعلاناتو په اداره کی دمرستیال په توگه دنده سرته رسولی چی په دغه دوروکی یی دوه تحسین نامی هم ترلاسه کړی دی .

بناغلي عزت الله بو تکره با تجربه او ښه خوی جاوند دی ورسپارل شوی کارونه په ډیر ریښتی اوصداقت سره ترسره کوی .نومووری تـه بریـالیـتوب غـوارو.

محمدآصف نوروزی یکی از کارمندان موفق و با تجربه رادیو تلویزیون ملی افغانستان است. که در شهر کابل تولد، دروس ابتدایی را در مکتب میرویس هوتکی و عالی را در لیسه رحمان بابا به اتمام رسانیده است .

پس از سپری نمودن امتحان کانکور درپوهنخی هنرهای زیبای پوهنتون کابل موفق ودرسال ۱۳۶۹ از رشته کارگردانی این پوهنخی فارغ شد. در سال ۱۳۷۶ در ریاست رادیو تلویزیون افغانستان به طور رسمی مقرر و در ابتدا تهیه کننده برنامه پیام صبحگاهان و زمزمه ها سپس به اداره روزنه تلویزیون تهیه کننده برنامه جوانان ، دایرکتر و گوینده برنامه های تندرستی ، زراعت را عهده دار بود. زمانی هم در شبکه خبر به حیث دایرکتر اخبار و گزارشگر ایفای وظیفه نموده است . اکنون محمدآصف نوروزی دایرکتر برنامه شفافیت تهیه کننده برنامه هفت شهر هنر و مردم و مسوولان است ، یک تقدیر نامه از اداره عالی مبارزه با فساد اداری دریافت کرده است . جهت تهیه گزارش به دوازده ولایت کشور سفر کرده است و کورس های مختلف عرصه ژورنالیزم را تعقیب و تصدیق نامه اخذ نموده است. موفقیت برایشان خواهانیم.

عبدالعزیز رامین فرزند استاد غلام محی الدین در سال ۱۳۶۲ خورشیدی در شهر کابل در یک خانواده روشنفکر و متدین چشم به جهان گشود، تحصیلات ابتدائی خود را در لیسه نمیر ۱۲ خیرخانه و تحصیلات ثانوی خویشرا در لیسه عالی غلام حیدر خان به پایان رسانید. نظر به شوق علاقه ای که به مسلک رادیو تلویزیون داشت در سال ۱۳۸۱ خورشیدی رسماً در رادیو تلویزیون ملی اداره ارشیف تلویزیون مقرر شد. در ابتدا تهیه کننده برنامه از لابلای ارشیف نشراتی تلویزیون پس از فراگیری آموزش دروس کمره به شکل حرفه ای برنامه های مختلف را در اداره موسیقی تلویزیون تهیه، کارگردانی و فلمبرداری کرده است.

اکنون تهیه کننده، تصویر بردار و کارگردان برنامه مردم و موسیقی است قابل یا اوریست که بیش از ۶۰ پارچه آهنگ های هنرمندان مختلف کشور همچو آهنگ های خانم نغمه، جواد غازی یار، رسول زمري، شاه ولی افغان و تعدادی از آواز خوانان را تصویر برداری و کلب را آماده کرده است که در ارشیف نشراتی تلویزیون موجود می باشد. موفقیت برای شان آرزو داریم.

عبدالقادر کارمند و هنرپیشه موفق رادیو تلویزیون ملی فرزند عبدالشیر در سال ۱۳۶۳ در شهر کابل چشم به جهان گشود. اصلاً از ننگرهار ولسوالی کامه قریه عرب خیل است در سال ۱۳۷۱ در لیسه عالی امانی

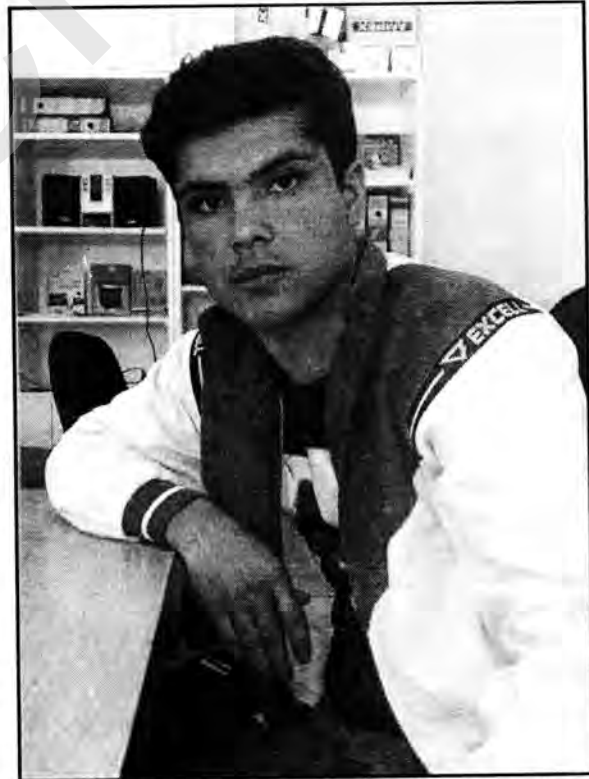
شامل مکتب شده و در سال ۱۳۸۳ به درجه اعلی از لیسه عالی انصاری فارغ گردیده و سپس در سال ۱۳۷۳ به حیث مامور رسمی در رادیو تلویزیون ملی در شعبه راپور تاژهای رادیو مقرر شد و تهیه کننده برنامه چشم دید و کمپیوتر کار اداره ارزیابی رادیو کار کرده است. در سال ۱۳۷۰ در اولین اسپات تلویزیونی که از جانب رادیو تلویزیون تعلیمی و تربیتی ترتیب شده بود نقش داشت و از طریق رادیو تلویزیون ملی افغانستان به نشر رسید. پس از آن در ریاست هنر و ادبیات رادیو تلویزیون ملی در اداره نمایش نامه ها افتخاری کار کرد بعد از چند سال دوره به طور افتخاری در سال ۱۳۷۶ به طور بالمقطع باموصوف قرارداد شد و همراهی ممثلین موفق نقش بازی کرده و در حدود ده ها پارچه تمثیلی رادیویی و تلویزیونی راثبت کرده است. و گوینده گی برنامه راهم عهده دار بود در نمایشنامه های دری و پشتوی تلویزیون نقش آفرینی نموده است. نقش کوچک در فلم سرشک، سریال میرک و بلبل هم ثبت و

در این جریان با رادیویی (بی بی سی) و ریاست انکشاف دهات بخش (ان، اس، بی) نقش سیدوی کوچی را که تقریباً در سن (۵۴الی ۵۵) ساله می باشد ایفا نموده است عبدالقادر رشیدی به کشور های ترکیه، دوی، هندوستان، پاکستان، تاجکستان و یونان سفر کرده است. موفقیت برایشان خواهانیم.

د گران هېواد د یوه بل لیکوال او شاعر سره به وپېژنی. درنو لوستونکو دا ځوان تاند سپېڅلی لیکوال او شاعر سردار شاه (احسانمند) نومېږي د محمداغا هوتک زوی په کال (۱۳۷۰) کې د کابل ولایت د بگرامي ولسوالۍ د الوخیلو په کلي کې یې سترګې دنیا ته غړولي دي، د شاعر ناسته ولاړه خاپوړې په همدې کلي شوي دي د ځوانۍ ښکلي بڼه په همدې کلي کې رسېدلې او لا تر اوسه په همدې کلي کې مېشت دی زموږ دا ځوان شاعر کله چې د نهو، لسو کلو عمر ته رسېږي د ښوونځي او مسجد کيږي نو د لیک لوست مینه یې په زړه کې پیدا او پلار یې دواړو ته کښېنوي احسانمند ابتدایه زده کړې په پېښور کې کړي دي کله چې له مهاجرت وروسته خپل گران هېواد افغانستان ته راستون شو نو متوسطه زده کړې یې د خپل کلي د الوخیلو په متوسطه ښوونځي کې پای او د متوسطي را وروسته د حضرت ابراهیم خلیل الله په عالي لېسه کې شامل او د همدې ښوونځي نه یې د دولسم ټولګي د فارغېدو سند تر لاسه کړی درنو لوستونکو احسانمند صاحب د تاندې ځوانۍ ښکلي څیږي او د ښکلو اخلاقو څښتن دی ډېر باحوصله صبور او نرم دله دی ریښتیا څوک چې ادیب وي خامخا صبور نرم دله او دلسوز وي او

درنو لوستونکو دا ځل مو په دې ګڼه کې ستاسو درنو د لازياتی خوښی او خوشحالی په خاطر د پښتو ژبې د یوه ځوان تاند پیاوړي لیکوال شاعر او د کابل راډیو د تکړه ویاند او پرډیوسر سره پېژندګلوي کوو چې د دې ګڼې له مخ نه به خورا خوند واخلي او

شوي نو زما خدای(ج) پر ما ډېر لوی احسان کړی او د خوښی خای خو دا دی چې تر دې دمه یې د شعر او ادب نه، نه یم لیرې کړی زه د خپل یوازیني خدای(ج) شاکر یم چې پر ما یې دا پېرزوینه کړې چې شعر لیکم او د خپل د زړه او ولس خبرې د شعر په ژبه خپل ولس ته وړاندې کوم او ډېر شکر په دې چې په افغاني ټولنه کې یې هست کړی یم. احسانمند د رحمان بابا، خوشحال خان خټک، امیر حمزه شینواری، گل پاچا الفت، احمدشاه بابا، شهسوار سنگروال نیازی، حمید مومند او د داسې نورو کلاسیکو او ځوانو شاعرانو شعرونه مطالعه او خوند تری اخلې. درنو لوستونکو د احسانمند د ادب او ژوندانه په اړه که هر څومره خبرې وکړو نو بیا به هم د کمی احساس وشي مونږ باید وویارو چې ځوانان مو له هېچا کم نه دي هغه که د ادب په ډگر کې دي او که په نورو ډگرونو کې ځوانان تل دا هڅه او کوشش کوي چې خپل هېواد او خلکو ته د خدمت جوگه وگرځي.

نو راځئ چې خپل ځوان نسل یوازې پرې نږدو او په دې حساسو شرایطو کې ورسره مرسته او اوره په اوره تگ وکړو تر څو د یوازیتوب او ناهیلې احساس ونه کړی او دا هم د سردار شاه(احسانمند) یو په زړه پورې شعر خدای(ج) دې وکړي چې ادبي تنده مو پرې ماته شي او خوند ترې واخلي.

د هجر شپه

نیمه شپه د هجر شپه ده ته یې هلته زه یم دلته
دغه شپه څومره اوږده ده ته یې هلته زه یم دلته
خدای خبر چې فاصله به د وصال کله لنډیږي
ډېره لږې فاصله ده ته یې هلته زه یم دلته
کله کله حوصله د سړي صبر سرته خپري
نور می ختمه حوصله ده ته یې هلته زه یم دلته
نور نو څومره انتظار د محبت راباندې کاندې
وايه څه دي فېصله ده ته یې هلته زه یم دلته
هر ساعت چې بی له تا د تنهایی په ما تیريږي
هر ساعت د غم شپبه ده ته یې هلته زه یم دلته
(احسانمند) به څه خوشحال وي له خپل ستري ستري ژونده
د ژوندون ناوې می مړه ده ته یې هلته زه یم دلته

د هر کار د انجامولو دپاره د صبر او حوصلې نه کار اخلې، د احسانمند په وینا چې له ماشومتوب نه یې د ادب او شعر سره ډېره مینه درلوده نو همدغې ادبي مینې او د سپېڅلي یوازیني رب پېرزوینې په ځوارلس کلنۍ کې په دې مجبور کړ چې شعر ته مخه کړي او هغه دردونه، کړاوونه چې د ژوندانه په کم عمر پری تېر او لیدلي یې وو د شعر په ژبه د قلم په تور رنگ یې د سپینو کاغذونو مخونه تور کړل. احسانمند صاحب په دې کم عمر د شمېر نه وتلي شعرونه او لیکنې کړي دي خو تر دې دمه یې لا کومه شعري ټولگه نه ده چاپ شوی مگر په ډېر نږدې وخت کې به د دې ځوان شاعر د شعري ټولگې نه دا سر لوری ملت برخمن شي، د شعر تر څنګ یې په نثر کې هم ډېر کار کړی دی غټه پیلګه یې دا ده چې د کابل راډیو تکره پروډیوسر او ویاند دی د کابل راډیو د پښتو خپرونو د لیکلو دروند پېټې یې په اور پروت دی.

لکه څنګه چې احسانمند په خپل هېواد او خلکو مین شاعر دی همداسې یې تل د هېوادوالو دردونه کړاوونه او ستونزې په خپلو شعرونو کې خای کړي او راوړي یې دي. لکه د احسانمند دا څلوریزه چې خپلو خلکو ته د یووالي، مینې، محبت پیغام ورکوي او له ژبني او مذهبي تضادونو نه سر ټکوي او په جار داسې وايي.

مونږه خو مست یو له مستي جنګیږو

چې په پښتو او په فارسي جنګیږو

خلک د مینې نه مریږي کله

مونږه لا اوس هم لېوني جنګیږو

درنو لوستونکو د دې تر څنګ د احسانمند د مینې شعرونه هم په زړه پورې رنگ او خوند لري، زمونږ دې پیاوړي شاعر او لیکوال په ډېرو شعري قالبونو کې شعرونه ویلي او جوړ کړي یې دي. نکه: نظم، غزل، لوبه، څلوریزه، ازاد نظمونه، رباعي، شعري داستانونه، هانېکو او داسې گڼ شمېر نور. احسانمند لا په یوولسم ټولګي کې وو چې د هونځیلو په دودیزه ټولنه کې یې برخه واخیسته او د ولولې د ځانګې غړی شو څو کلونه یې په ولوله کې په ولوله کار وکړ. درنو لوستونکو راځی چې د دې ځوان شاعر نه د ده د ادبي مینې په اړه وپوهیږو احسانمند وایي زما چې کله ادب او شعر و شاعرۍ ته مخه

دکتر بهنام انجیر سید بشیر

تـرـی به سوی دیجیتال شدن

The digital towards Afghanistan

- خدمات مشاوره ای فنی، برنامه ریزی و مدیریت
- مشاوره در کاپی رایت و مسائل حقوقی
- حقوق محتوای رایگان کسب برای کشورهای در حال توسعه
- اعضای نمایندگی در مجامع بین المللی

به عضویت رسپانه های ملی و سازمان رادیو و تلویزیون های ملی در باز است.

نیز در باره حقوق پوشش رویدادهای ورزشی مهم برای اعضای آن در مجموع، و انجام طیف گسترده ای ABU از فعالیت ها در برنامه ها و زمینه های تکنیکی، کشورها در آسیا است.

The digital strategy towards Afghanistan

دربخش تکنیکی ستراتیژی افغانستان بسوی دیجیتال شدن

توسط (ABU) حمایت میگردد. فلهدا به تاریخ (۹ -

اتحادیه رادیو تلویزیونی آسیا - اقیانوسیه :

افغانستان یکی از عضو فعال اتحادیه رادیو تلویزیونی آسیا-اقیانوسیه

Pacific Broadcasting

Union (ABU) در سال ۱۹۶۴ تاسیس شده. مرکز آن در کوالالمپور، مالیزیا واقع شده است. این اتحادیه با ۱۷۰ عضو از ۵۳ کشور جهان یکی از بزرگترین و حرفه ای ترین اتحادیه های رسانه ای در سطح جهان است. این اتحادیه از سال ۱۹۶۴ شروع به کار کرده و با هدف همکاری، هماهنگی، فعالیت های مشترک و در حوزه های برنامه ای، تکنیکی، آموزشی، ورزشی، حقوقی و نیروی انسانی در میان اعضاء در جهت تقویت و توسعه رادیو تلویزیون های منطقه آسیا و اقیانوسیه فعالیت می کند. این اتحادیه با ۳ میلیارد مخاطب در کشورهای مختلف بزرگترین و گسترده ترین شکل رادیو تلویزیونی در جهان به شمار می رود.

• فعالیت های ABU عبارتند از:

• اخبار تلویزیون ماهواره ای روزانه از

(Asiavision)

• تولید و تبادل برنامه ها

• مذاکره برای حقوق رویدادهای مهم ورزشی

و سازماندهی پوشش

تبدیل نموده و رادیو دیجیتال پهنای باند کمتر از رادیوهای FM / AM سنتی شده است و شما نیاز به یک سیگنال رادیو دیجیتال دارید بدین معنی درسیته رادیوهای سنتی FM / AM امکان شنیدن وجود ندارد .

فرستنده تلویزیون دیجیتلی DBTV :

این اطلاعات به فرستنده یا به شکل سیگنال های ویدئویی و صوتی است، که نشان دهنده صدا، سیگنال های ویدئویی، و یا برای داده ها در فورم از یک سیگنال دیجیتال باینری به کمپیوتری (بیت ها) ارائه شده است.

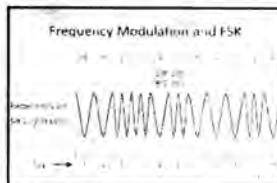
در (کلید زنی تغییر فرکانسی) DVB-T (Digital Video Broadcasting- Terrestrial)

فرستنده ، که انتقال داده های دیجیتال، فرکانس حامل بین دو فرکانس که نشان دهنده دو رقم باینری، ۰ و ۱ منتقل شده است. • تطبیق امپدانس (آنتن رادیویی) مدار برای مطابقت با امپدانس فرستنده به امپدانس آنتن ، برای انتقال قدرت کارآمد به آنتن. اگر این امپدانس برابر نیستند، باعث می شود یک بیماری به نام امواج ایستاده، که در آن قدرت الکترومقناطیسی از آنتن به سمت فرستنده منعکس شده، گاهی اوقات بیش از حد به هدر رفتن قدرت فرستنده است.

برنامه ریزی فرستنده Planning of transmitter :

همانطور که مصرف هر پروژه (بودجه)، برنامه ریزی سایت قدرت فرستنده و نیاز به مراقبت های بزرگ است. این با محل آغاز می شود. حداقل فاصله، که بستگی به فرکانسی، توان فرستنده، و طراحی آنتن انتقال، لازم است برای محافظت از مردم از انرژی فرکانسی رادیویی است. برج آنتن ها اغلب بسیار بلند و در نتیجه مسیر پرواز باید ارزیابی شود. برق کافی باید برای قدرت بالا در دسترس می باشد.

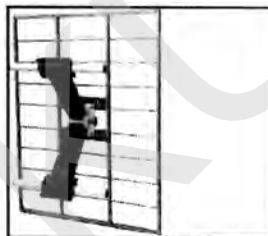
۱۵) ثور سال ۱۳۹۱ ورکشاپ توسط (ABU) دایر، که مورد، استقبال بخش تخنیکی تلویزیون ملی افغانستان قرار گرفته است .

Transmitter فرستنده :

فرستنده یک دستگاه الکترونیکی است که معمولاً

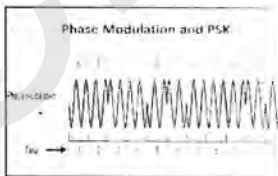
با کمک یک آنتن، سیگنال الکترومقناطیسی مانند رادیو، تلویزیون، و یا ارتباطات از راه دور دیگر منتشر می کند. فرستنده خود تولید جریان متناوب فرکانس رادیویی که به آنتن اعمال است. هنگامی که این جریان متناوب هیجان زده آنتن، تابش امواج رادیویی می باشد. فرستنده نیز "سوار" اطلاعات، به عنوان یک سیگنال صوتی یا تصویری، بر روی فرکانس رادیویی فعلی به توسط امواج رادیویی انجام می شود.

آنتن فرستنده تلویزیون

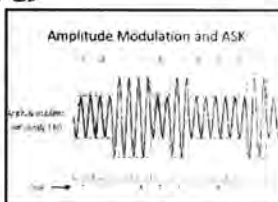
ماجولیشن modulation :

یک پروسه است که سوار کردن امواج انرژی تا اطلاعات سیگنال را به فرکانس های دیگر منتقل شده به روی امواج الکترومقناطیسی برای ارسال اجازه می دهد.

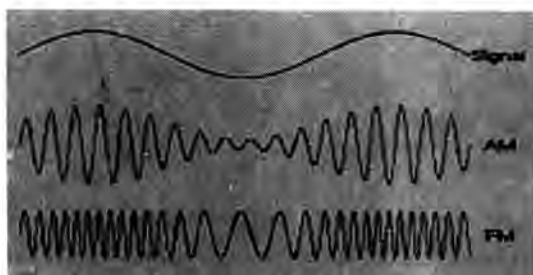
ماجولیشن دیجیتلی سه قسم است :

- ۱- فریکونسی ماجولیشن
- ۲- امپلیتوت ماجولیشن
- ۳- فاز ماجولیشن

فرستنده رادیو دیجیتلی DAB :

این بدان معنی است که صدا را به کمپیوتری (بیت ها) رادیو (Digital audio broadcasting) DAB دیجیتل

اجمل بشکلی

جملو ترتیب راخي. په لیکنو کې د معیار د ساتلو لپاره. خو ضرور ده چې مور د کلمو منلي بڼه وکاروو، خو بیا هم کله ناکله یې د عامیانه تلفظ د لیکلو اړتیا احساسیږي، نو دا څه کفر نه دی چې سری د ضرورت له مخې (کفن) ته (کین) ولیکي.

د غیر رسمي ژبې لپاره د ولسي کلمو زېرمه پکار ده. پوهان وايي چې هرې خبرې ته خپلې کلمې وي چې په نورو کې نه افاده کېږي، نو چې ژباړې کوو پکار ده چې ولسي کلمې راسره وي چې ځای ناځای یې د اندولو کلمو په توګه وکاروو. که ولسي کلمې مو پکار وي، د ولس ژبې ته غوړ شئ او پخپله هم فکر وکړئ، ډېرې کلمې به دريادي شي. په هغو لیکنو کې خو بېخي ولسي ژبه پکار ده چې عوامو ته مخاطبې وي. په خپرونو کې چې د باغوان پرځای باغدار یا باغ لرونکی یا بڼوال وایو، نو عوام به پرې څه پوه شي. دا څو یې یو ساده مثال و، نورې ډېرې ضروري کلمې شته چې لیکوال او ژورنالستان یې زده کړي ته اړ دي. مثلاً: وټ، کیل، شالیزار، ناپریته، سر په توله، چني، پیتاوی، بنانګي

د دقت، پرېکننیا، بشکلا، خورلت اغېز او ... لپاره هم کارېږي او څرنگه چې ولسي ژبه ډېره دقیقه او پرېکنده وي، نو د نارسمي سبک لویه برخه ولسي ژبه راغاري چې زموږ رسنی تری بې برخې دي، ځکه چې په افغانستان کې لیکوال ولسي ژبې ته د بازاری ژبې په سترګه ګوري.

علمي لیکنې هم د دقت، بشکلا او اغېز په موخه د نارسمي یا ولسي ژبې جامه اغوستې شي. مثلاً: د کره کتونکي پر ځانګړنو خبرې کوو:

۱- کره کتونکي دي د بوسو لاندې اوبه نه بیايي، ګني څوک به یې په خوله تریخ پیاز هم ونه خوري. موضوع علمي ده، خو په دوه و غیر رسمي جملو کې وړاندې شوي، چې مخاطب ډېر متوجه کولی شي.

په نارسمي ژبه کې پخپله د ولسي ژبې کلمې، عامیانه تلفظونه یې، ګرني یا اصطلاحات، متلونه او د

د ژورنالیزم ځینې ژانرونه او دولتي مکتوبونه د پلوی له امله په رسمي ژبه لیکل کېږي، خو په افغانستان کې رسمیات دومره ډېر دي چې نارسمي لیکنې هم په رسمي ژبه لیکل کېږي. داداري رسمي لیکنو رسمي مجبوری وي، چې نارسمي لیکنې ورته اړې نه دي.

د سوچه ژبې او کرکېچو ژبې پلوي لیکوال ډېر دي، خو د ولسي ژبې به پکې یو هم پیدا نه کړی، ځکه چې نارسمي یا ولسي ژبه ولسیتوب او د ولس په ژبه پوهېدا غواري او زموږ لیکوال دومره خوار نه دي چې د پلازمېنو له انحصاره بهر ولس ته ورشي یا په ولسي ژبه کې فکر وکړي.

جدي موضوع چې په نارسمي ژبه ولیکل شي، طنز زېږوي. مور که یوه خبره بابېزه ګڼو یا پری داسې نیوکه کوو چې د خلکو له شره په امان شو، نو طنز کاروو، ځکه چې ستغه خبره په توکو کې په سری بده نه لکي. د طنز یوه وسیله نارسمي ژبه یا سبک هم دی. د همدغې پېښتیا یا طنز له لاسه لیکوال له نارسمي ژبې ډډه کوي او ابغ نېغ درته لکيا وي. پر دغو اړخونو سربېره نارسمي ژبه

بنانگی، بننگی، لینگی او په زرونه نور.

له دې سره گړنی هم پکار دي. اصطلاحات په جوړښت او مفهوم کې د متلونو پر خلاف بشپړ نه وي، خو د متلونو غوندې انتقادي ترخه او طنزي خواره پکې وي او لیکنه ورسره خوږېږي. مثلاً: لاس اخیستل، پوزه پري کول، لاس پوری کول او داسې په سوونو نور.

مثال: ادب اوتولنه نوک اوزوری دي. متلونه هم په ولسي ژبه یا غیر رسمي سبک کې کارېږي چې د خبرې د ولسي کولو لپاره ولسي منطق جوړوي او د خبرې د پیاوړتیا، انتقاد او طنز غوره وسیلې دي.

مثلاً: څه ابی ورسته، څه توره تېره، شرم خو څه کدوری نه دی چې درپسې رمباره کړي، له نېستی ژرنده چلوي، له کبره مز ته اخلې او داسې په زرونه.

د شعرونو د مسرو، لنډیو، د مشهور ولسي او تحریري کیسو د کرکټرونو

د نومونو او پېښو له کارونې سره هم سبک غیر رسمي کېږي او د ضرورت په وخت یې استعمال په لیکنه کې خوږلني پیدا کوي. شعري یا نثري ټوټې چې د لیکوال له لیک سره گډې نه شي، په لینډیو کې بندېږي. همداسې د لیکنو سرلیکونه هم له متلونو، لنډیو او شعرونو ټاکلی شو. شپون صاحب چې د غیر رسمي سبک په سرلارو کې دی، د لیکنو زیاتره سرلیکونه یې له متلونو او

ولسي ژبې جوړ وي. په دې وروستیو کې یې په تاند کې یوه لیکنه د (غر که د مچ وزر) په نامه چاپ شوې ده. د خوشال بابا ډېر بیتونه او نیم بیتي د لیکنو سرنامې کېدې شي.

بل د جملو انتخاب او ترتیب دی. ولسي ژبه چې روانه او ساده ده، یوستوی جملې پکې زیاتې دي، بیا ورپسې غیرکې جملې دي او گډلې یا مختلطې جملې خو پکې ډېرې کمې دي، هغه هم زموږ د ژباړلو مختلطو جملو غوندې اوږدې او سربدالی نه وي، چې سر و پای یې معلوم نه وي. پرله پسې څو غبرکي جملې یا مرکبې جملې هم پکې یوه نیمه پیدا کېږي، نو لیکوال که غیر رسمي ژبه غواړي، یوستوو جملو ته دې لومړیتوب ورکړي. څو پورې چې په یوستوو جملو کار چېږي، غبرکي دی نه کاروي او د یوستوو هم ډېر اوږدول پکار نه دي، که غبرکه جمله بېچلې کېده او مانیز زیان یې رامنځته کاوه، نو د ضرورت له مخې دې په څو یوستوو جملو ووېشل شي. که غبرکو ته اړتیا وه، نو ترمنځ دې یې مرکب اړتیاوي ادوات (لکه څرنگه چې، نه یواځې دا چې... بلکې او...) ډېر نه کاروي. ډېرې خبرې له دغو ادواتو پرته هم کېږي، نو بیا یې اړتیا څه ده؟ د دې پرځای که د ولسي ژبې ساده اړتیاوي ادوات (خو، نو، بیا او...) راشي، ښه به وي. له زیاتو کلمو ځان ساتل هم پکار دي.

د یوستوو او غبرکو جملو د ټوکونو ترتیب د مفهوم له توپیر سره بدلېږي: مثلاً: د لاندې نوو جملو مفهومونه بل دي: سوله به راشي.

رابه شي سوله. په لومړۍ کې پر سوله ټینگار دی، خچ(فشار) یې هم اخیستی او د جملې سرته هم راغلي، خو په دوه یمه کې همدا کانه له فعل(رابه شي) سره شوي.

یاودانولۍ یې نه شي....

ودانولۍ یې شي نه...
-استوي یې نه (خو).
- (خو) نه یې استوي.
یا:

زه به بېرته هم راځم/زه به بېرته راځم هم.

زه به هم بېرته راځم. وگورئ، د یوه (هم) د ځای له بدلون سره د جملې مفهوم تغیر وکړ. په هر ډول جمله کې د اجزاو د ځای بدلون په مفهوم کې بدلون راولي.

په پښتو گرامرونو کې د جملو ډولونه او یو ډول اوډون خو شته خو د اجزاو متنوع او اوښکي ترتیب ته پکې اشاره نشته، گڼي د اجزاو د ترتیب له اوږون سره په مفهوم کې توپیر پېښېږي او دا چاره گرامري ارزښت لري.

د لیکوال وسله ژبه ده، نو په ژبنيو نژاکتونو او عامه ژبه ورته پوهاوی پکار دی، گڼي یا به ځان خرابوي یا ژبه او چې بیا خبره بېرته راجوړوي، د افغانستان د رسنیو ژبه به ترې جوړه وي، سمولۍ به یې شي نه، په خبره به پوهېږي نه او په ډنډ کې به ورته خولي کېږي.

یوه لیکنه ضرور نه ده چې ټوله په نارسمي ژبه لیکل شوې وي. په یوه ځای کې د طنز ضرورت وي، هلته طنز پکار دی، په بل ځای کې جدیت اړین وي، هلته جدیت. کله به د کلمو ولسي تلفظونه او ولسي ژبه کاروي او کله به ساده ایغې نېغې جملې، همداسې لکه سړی چې په عملي ژوند کې خبرې کوي. خبرې کوي کوي، ناڅاپه یې وچولی تریو شي، خبرې یې ترڅي شي، یا داسې جمله ووايي چې د مخاطب ورته خوله لاره شي.

وچه موضوع هم چې په غیر رسمي سبک ولیکئ، مخاطب درسره تنگېږي نه، خوند ورکوي او تر اخره مو لیکنه لولي.

نوراغا عدیل

تلویزیون با تنوع زنده است

های ذوقی ، ادبی خانواده گی و
یا حتی برنامه های بامدادی و

برنامه های استندرد بین المللی
که اجازه پخش و کاپی آن از
طراحان اولی باید اخذ گردد.

نموده اند البته با کمی تغییر در
نام و یا عناوین اگر چی
اهداف و پالسی هر برنامه
تلویزیونی میتوان گوناگون و
متفاوت از هم باشد. اما علی
رغم تمایز و تفاوت هادرشکل
(عناوین) ساختار و محتوا اما
با کمی تفاوت با هم یکسان
است . اگر نظر گذ را به برنامه
های تلویزیون های خصوصی
داشته باشیم از بخش خبر تا
میز های مدور سیاسی برنامه

با مسیر شدن آزادی بیان
فرصت برای ایجاد رسانه
های آزاد دیداری، شنیداری ،

چاپی و برقی فراهم گردیده و
تا کنون بیش از ۲۸ دستگاه
رادیویی و بیشتر از ۲۹ شبکه
تلویزیونی و اضافه تر از
۲۸۰ نشریه چاپی و دهاسایت
انترنتی مجوز رسمی خویشرا
اخذ نموده و فعالیت نشراتی
دارند. اما دراین میان رسانه
های دیداری به خصوص
تلویزیون های آزاد اقدام به
تولید برنامه های شبیه به هم

و محتوای برنامه جمع آوری و تصویر برداری شود یعنی قبل از اینکه یک برنامه طرح ریزی گردد گروه از تهیه کننده گان و دایرکتران صاحب اندیشه و تفکر مواد برنامه را مورد مطالعه قرار دهند. باید دیده شود افرادی که به طرح برنامه اقدام مینمایند نهایتاً درچی وضع از نقطه نظر روانی قرار دارند.

بهرتر است از همه مهمتر چیز از عقل کار گرفته و در طرح برنامه ها اثرگزاری محتوای آن

را مدنظر داشت و با ارایه آن به شبکه خود نفس تازه بد هید.

لازم نیست از آن کاپی کنند و میباید بدنبال برنامه های جدید باشند. با مختصات همان رسانه که کار میکنند.

برنامه سازان به جای اینکه روی کاپی سازی بپردازند میتوانند با فکر خلاقانه خویش به طرح و تولید برنامه های

جدید و با محتوا جدید و بادر نظر داشت ذوق علاقمندان اقدام کند. اگر ما برنامه ی کاپی را به شکل و طرح اصلی آن آماده نه سازیم نام آن برنامه شبکه تلویزیون راکه خدشه دار میسازیم در آن مصروف فعالیت هستیم از نظر بیننده و علاقمندان ما شاهد پخش چنین برنامه های از لابلای نشرات برخی رسانه ها هستیم بایدگفت تلویزیون با تنوع زنده است. ولی شتاب بی تدبیر در طرح و ایجاد برنامه محتوا را قربانی تجدد و زمان قربانی افکار خوشبینانه و سطحی میسازد که بهتر است قبل از این که یک برنامه تهیه و مواد لازم با مطابقت به نام

دیده شده که تحت عناوین متعدد اما یکسان است چنین برنامه ها از لحاظ حرفوی او لین آن با نوع ابتکار همراه باشد. ولی در نمونه های دیگر فاقد چنین ویژه گی هستند. به همین نسبت هم رایی بیننده گان را نسبت به عمر برنامه و گذشت زمان کم مینماید. حتی بعضاً اتفاق افتاده است که علاقمندان به حیرت می افتند وقتی عین برنامه را با تغییر مجری (گرداننده) با همان محتوا و دیکور در شبکه های مختلف تماشا میکنند. بدون شک بیننده گان بدنبال برنامه اصلی و اولی بر میگردند. بنا"

اگر برنامه ای با عنوانی در شبکه ای پربیننده میگردد به سایر رسانه ها و برنامه سازان

سمیع الله سمیع

سولي، يووالی او پرمختک ته هڅولی دي او پښتون قام يې د نړۍ د نورو قامونو سره د ژوند په هر ډگر کې يووالی او همکارۍ ته هڅولی دی او هم يې د پښتو ژبې د ادب بنسټونه پياوړه کړي او د زمانې له ناخوالو څخه تر ننه پورې په امن کې ساتلي او ددغه بڼې د شتمنۍ لپاره يې وخت په وخت لاس پورې کړي او په زړه پورې هستونې رامنځته کړيدي، چې د شعر او ادب مينه وال يې پرې بوخت او خوشحاله ساتلي دي.

زه دلته داپه ډاگه و ږمې شم چې له آدم نه تر دې دمه پورې د پښتون قام او پښتو ژبې په شتون کې د پښتو ژبې د ادب کاروان په هره رنگه ستونزمنو شرايطو کې خپله لارې وهلي ده، او د زمانې بيلابيل پړاوونه يې تر شا پرېښي دي د پښتو ژبې نارينه او ښځينه شاعرانو د دې ستر کاروان سره خپله ملگرتيا کړې ده او کوي يې چې اوس مهال يو له ښځينه شاعرانو څخه د پښتو د شعر د ستر کاروان سره په ډيره وياړ ملگري او روانه ښکاري يوه هم وږمه سبا ده چې په کوچنيانې چا پېريال کې زيږيدلې او دهېواد، د جگړې په غميزه کې رالويه شوي لوست ته يې مخه کړې او وروسته د شعر په آسمان کې خپلېدلې ده.

که زموږ دگران هېواد، ادبي بهير ته د تاريخ په اوږدو کې په غورسره وکتل شي، نو دابه تری څرگنده شي چې له پيريو راپه ديخوا، د پښتو ادب په بهير کې د نارينه شاعرانو او ليکوالانو تر څنگ ښځينه شاعران او ليکوالان هم د پښتو د شعر او ادب په آسمان کې وخت په وخت خپلېدلې او په خپلو شعرونو کې يې د پښتون قام د ژوند هره برخه ته نوي رنگ او ښکلا ورکړې او پښتانه يې وروږي، مينې،

شمعی په لاس کی گر خوم لالیه
رنابه تاله درکوم لالیه
دلونگین مقام ته ورسیدی
پاس په سینه دی زنگوم لالیه
راوری موری مینه زه درکوم
لکه ماشوم دی نازوم لالیه
ستا سپین بشرمی مخ ته ودریری
سترگی چی کله توروم لالیه
هغه شیبی او هغه شیبی مه غواره
نوره له برمه پرپوتم لالیه

تر دی دمه د ورمی سبا د پلوشواتن په نوم
د شعرونو لومړنی ټولگه ده چې په پېښور کې
چاپ شویده.

«بنگریواله» د هغه ناول نوم دی چې څوکاله
وراندي چاپ شوی دی د «وارولمن» یې د
لنډو کپسو یوه ټولگه ده.

«بازار»، «سوالگره» او «اوباغ ارم» د ورمی
سبا نا چاپ شوی آثار دي.

ورمی سبا خپله شاعری په ډېره ساده کلیواله
پښتو پیل کړی او دغی لاری ته دوام ورکوي.
لکه چې وایي:

دسترگو توره چې کوڅی ته راځی
ډیر په احتیاط به دروازی ته راځی
که دی دمینی پاس ونه ساتلو
بیایه دی خواری هدېرې ته راځی

ورمه سبا په خپل بل شعر کې خپله نا هیلې ته
پتوی او په ښکاره عاطفی اندازې هم بیانوي:

ماښام کی ته رانغلی په سهار کی ته رانغلی
جانانه زه وم ناسته انتظار کی ته رانغلی
کلونه دنارنج می ستاپه لاره کی پاشل
خوره دی آوازه وه ننگرهار کی ته رانغلی
ماویل گوندي تیاری به ستا دمخې رنبا کریم
مازړه درته بل کړی و په لارکی ته رانغلی
یوراسره یوځای به خان دگلو مخکې وژنم
که داخلی هم یاره په بهارکی ته رانغلی

ورمه سبا چې خپل اصلی کورنی نوم یې ننداره
دی له نن څخه ۳۰ کاله پخوا په ۱۳۶۱ لمريز
کال کې زیږیدلی ده. اصلی ټاټوبی یې د لوگر
ولایت د میروال سیمه ده، او په خټه الله دین
خپله کوچی ده. او دولسوال خیال محمد په
کور کې زیږیدلی او لومړنی زده کړی یې په
کابل کې کړیدی ورمه سبا دخپلی شاعری ډپیل
په هکله وایي چې «ما خپل لو مړنی شعر د
پښتو نستان په مشاعره کې چې په کابل کې
د آریانا په هوتل کې جوړه شوی وه
ولوسته...» له نیکه مرغه چې زه هم په دغه
مشاعره کې وم او ماهم دده لو مړنی شعر په
دغه مشاعره کې واوریده او وروسته یې د
خپلو خوږو شعرونو په ویلوسره په ټولو ادبی
غونډو او مشاعرو کې گډون کاوه.

ورمه سبا د جگړې په ناتار کې زیږیدلی او را
لویه شویده، او د جگړې ټولې دردونکی پېښې
یې په خپلو سترگو لیدلی دي او په خپله یې
هم د جگړې له لاسه د کډوالی څپیره خور
لی ده.

ورمه سبا خو خان ته ورمه سبا وایي، خوزه
ورته د سبا ورمه وایم، داځکه چې دده
د شعر غوتی وخت په وخت د سبا دنسیم په ورمو
کې گل کیری او خپلی ورمی د سبا دنسیم سره
هری خواته خپروي وورمی سبا د شاعری
خانگرتیا داده چې زیاتره شعرونه یې ښځینه
اړخونه لري. همدارنگه زیاتره شاعران په
دی نظر دي چې ورمه سبا د سولې او مینې په
شاعری کې زیاته لار و هلی ده. او وایي
چې ورمه سبا د جگړې په ناخوالو کې رالو
یه شوی نوځکه د سولې او مینې آرمان جنه
ښکاری. له بلي خوا، له جگړې نه سخته کرکه
کوي او په خپلو شعرونو کې ښځینه احساسات
په ډیره ښه توگه انځوروي. چې ددغه
احساساتو انځور په دغه لاندی شعر کې ښه
تر سترگو کیدلای شي.

ژورنالیزم چیست؟

استوا و هماهنگ با سرعت زمین و با زاویه‌ای ثابت، حرکت می‌کند، قسمت مشخصی از سطح زمین را بطور ثابت پوشش می‌دهد، و از یک ایستگاه زمینی نیز بصورت یک نقطه ثابت، قابل رویت است. ماه، خورشید، و دیگر ستارگان و سیارات منظومه شمسی باعث تاثیر گذاری بروی ماهواره در مدار خود می‌شود که احتمال جابجایی از مکان خود را دارد. برای جلوگیری از این مسئله، موتورهای مخصوصی که بوسیله ایستگاه‌های زمینی کنترل

می‌شوند، کمک می‌کنند که ماهواره‌ها در مکان خود ثابت باقی بمانند. جهت برقراری ارتباط از یک ایستگاه زمینی، معمولاً احتیاج به یک دیش بزرگ که بنام Uplink Antenna معروف است، می‌باشد و باعث تمرکز اطلاعات ارسالی به ماهواره می‌شود. در ارتباط بین ماهواره و ایستگاه زمینی معمولاً از دو نوع

که در آزمایشگاه‌های مستقر در فضا انجام می‌شود، هرگز نمی‌توانست روی کره زمین جنبه عملی به خود گیرد.

ژول ورن نیز در داستان «میلیون‌های بگم» در سال ۱۸۷۹ از گلوله توپی نام می‌برد که به طور ناخواسته در مدار زمین به گردش درآمده است. کنستانتین تسیولکوفسکی نیز در رساله خود بنام «اکتشاف فضای کیهانی با وسائل کس‌العملی» در میان انبوهی از اندیشه‌های نو در مورد فضانوردی، از ماهواره نیز نام می‌برد. در سال ۱۹۴۵ نویسنده

مشهور بریتانیایی آرثور سی کلارک یکی از بزرگترین خالقان داستانهای علمی-تخیلی، برای اولین بار پیشنهاد قرار دادن یک ماهواره ارتباطی را در مدار ژئوسنکرون یا مدار کلارک که در فاصله تقریباً ۳۶۰۰۰ کیلومتری سطح زمین و بالای خط استوا قرار دارد را جهت پوشش سیگنال‌های رادیویی و تلویزیونی داد. از این مدار امکان دسترسی به تقریباً ۴۰٪ سطح زمین وجود دارد. ایده استفاده از ماهواره‌های ساخت دست بشر، برای اولین بار در پایان جنگ جهانی دوم بر سر زبان‌ها افتاد. ماهواره‌ای که در مدار ژئوسنکرون و در بالای خط

ماهواره: در سال ۱۹۸۰ تا ۱۲ هزار مدار تلفنی و ۲ کانال در مدار قرار گرفت. ماهواره‌های تلویزیونی DBS يك فرستنده، پر قدرت تلویزیونی در فضا عمل می‌کنند. برتری ماهواره آنست تمامی نقاط کور يك کشور را که فرستنده‌های زمینی قادر به پوشش آنها نیستند تحت پوشش درمی‌آورد. ماهواره یا قمر مصنوعی، به

دستگاه‌های ساخت بشر گفته می‌شود که در مدارهایی در فضا به گرد زمین یا سیارات دیگر می‌چرخند. اهمیت ماهواره‌ها برای مخابرات و بررسی منابع زمینی و پژوهش و کاربردهای نظامی و جاسوسی روزافزون است. بخشی از پژوهش‌های علمی و تخصصی

فضایی بین شوروی و آمریکا شد. آمریکا نیز اولین ماهواره خود را در ۳۱ جنوری ۱۹۵۸ به فضا پرتاب کرد. بزرگترین ماهواره مصنوعی که هم اکنون به دور زمین می‌چرخد ایستگاه بین‌المللی فضایی می‌باشد.

ماهواره ضد سلاح: ماهواره ضد سلاح، که بعضی مواقع ماهواره‌های کشتنده نیز خوانده می‌شوند، ماهواره‌هایی هستند که برای خراب کردن ماهواره‌های دشمن و دیگر سلاح‌های مداری و اهداف دیگر طراحی شده‌اند. که هم آمریکا و هم روسیه، از این نوع ماهواره، در اختیار دارند.

ماهواره‌های ستاره‌شناختی: ماهواره‌های ستاره‌شناختی که برای مشاهده فاصله سیاره‌ها و کهکشان‌ها و دیگر اشیای خارجی فضا، استفاده می‌شود.

ماهواره‌های زیستی: ماهواره‌های زیستی، ماهواره‌هایی هستند که برای حمل ارگانسیم‌های زنده، طراحی شده‌اند. عموماً برای آزمایش‌های علمی استفاده می‌شوند.

ماهواره‌های مخابراتی: ماهواره‌های مخابراتی، ماهواره‌هایی هستند که برای اهداف ارتباط راه دور، در فضا قرار گرفته‌اند. ماهواره‌های مخابراتی مدرن، نوعاً از مدارهای زمین همگام، مولنیا (Molniya) و پایین‌زمینی استفاده می‌کنند.

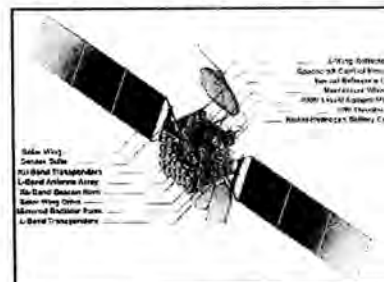
ماهواره‌های مینیاتوری: ماهواره‌های مینیاتوری، ماهواره‌هایی هستند که دارای وزن کم و سایز کوچک، به طور غیر عادی می‌باشند. طبقه بندی جدیدی که برای گروه بندی این ماهواره‌ها استفاده می‌شود، عبارت است از:

ماهواره‌های کوچک (۵۰۰-۲۰۰ کیلوگرم) ماهواره‌های میکرو (زیر ۲۰۰ کیلوگرم) ماهواره‌های نانو (زیر ۱۰ کیلوگرم)

چندین شبکه تلوزیونی و رادیویی بروی یک فرکانس وجود دارد.

واژه ماهواره: به سفته‌ای گفته می‌شود که در مداری، به دور یک سیاره (معمولاً زمین) در حال گردش باشد. در عصری که ما در آن زندگی می‌کنیم، ماهواره و تکنولوژی وابسته به آن، آنچنان در تاروپود جوامع بشری نفوذ کرده و به پیش می‌تازد، که نقش تعیین کننده آن در سیر تحولات تمدن بشری، قابل توجه است. بخشی از تحقیقات و پژوهش‌های علمی - تخصصی، که در آزمایشگاه‌های مستقر در فضا انجام می‌شود، هرگز نمی‌توانست روی کره زمین جنبه عملی به خود گیرد. این تحقیقات، که بسیار متعدد و متنوع است، در تخصص‌های پزشکی، داروسازی، مهندسی مواد، مهندسی ژنتیک و ده‌ها مورد دیگر، تا به حال دستاوردهای بسیار ارزنده‌ای را به جوامع بشری عرضه کرده است. ماهواره‌ها که در فضا در حال گردشند، می‌توانند اطلاعات باارزشی در اختیار انسان قرار دهند که منجر به تحولات شگرفی، در زمینه‌های گوناگون شود. ماهواره‌های کشف منابع زمینی، هواشناسی، مخابراتی، پژوهشی و نظامی از این نوع می‌باشند.

تاریخچه ماهواره‌های مصنوعی: اولین ماهواره مصنوعی،

اسپوتنیک ۱ (Sputnik 1) بود که توسط شوروی در ۴ اکتوبر ۱۹۵۷ شروع به کار کرد. که این باعث به راه افتادن یک رقابت

موج و فرکانس متفاوت استفاده می‌شود. یکی برای Uplink و دیگری برای Downlink. دیش نصب شده بروی ماهواره، سیگنال ارسالی از ایستگاه زمینی را دریافت کرده و به یک دستگاه گیرنده می‌رساند و پس از یک سری پردازش، به فرستنده ماهواره انتقال می‌دهد و از طریق آنتن فرستنده ماهواره، مجدداً به سمت زمین باز تایش داده می‌شود. سیگنال ارسالی به سطح زمین، بوسیله دیش‌های معمولی، دریافت و جمع آوری شده و به دستگاه گیرنده ماهواره، از طریق ال ان بی، انتقال پیدا می‌کند. قدرت سیگنال دریافتی بر روی زمین، نسبت به فاصله و زاویه و... ماهواره و نقطه گیرندگی، متفاوت بوده و بصورت یک الگوی خاص به نام سایه ماهواره یا footprint معرفی می‌شود. همیشه قدرت سیگنال ماهواره در مرکز سایه، بیشترین مقدار را دارا می‌باشد و در گوشه‌ها، از کمترین مقدار، برخوردار است. توجه به این نکته لازم است که دریافت سیگنال در خارج از سایه، احتیاج به دیش‌های بزرگ‌تر، دارد. امواج سانتی متری، جهت ارسال سیگنال ماهواره به زمین، مورد استفاده قرار می‌گیرد که محدوده فرکانسی آنها بین ۳-۳۰ MHz می‌باشد. دلیل اصلی استفاده از این امواج رادیویی کوتاه، انتشار راحت امواج و تأثیرات کم نویز و مزاحمت‌های فرکانسی است. البته فرکانسهای بالاتر از ۱۵ Ghz، بصورت وحشتناکی بوسیله اکسیژن هوا و بخار آب تضعیف می‌گردند. ماهواره‌ها، سیگنالهای ارسالی خود را بصورت قطبی و با دو حالت افقی و عمودی ارسال می‌کنند و گاهی اوقات نیز، بصورت دورانی، چپ‌گرد و راست‌گرد، در سیستمهای دیجیتال، امکان ارسال دیتا و

سلما جهاني دهيواد سابقه لرونکی سندر غاري

سلما جهاني په دې وروستيو وختو کې دامريکا له متحده ايالاتو څخه افغانستان ته راستنه شوی او دافغانستان په ملي راډيو تلويزيون او دهيواد په ځينو نورو تلويزيونونو کې د موسيقي پروگرامونه او کنسرټونه اجرا کړي دي. دې وويل: ديارلس کلنه وم چې دهيواد دمحبوب هنرمند دخپلي ترور دزوي احمدولي په هڅونه مي دسندرو په ويلو پيل کړی دی. او هغه لومړی سندرې مي چې دراډيو افغانستان په سټډيو کې يې ثبت کړی ده داستادخيال له خوا جوړه شوی ده چې مطلع (بگواز م چا ديده يې چه شنیده يې) وه.

سلما وويل دويمه سندرې يې (بيا که بريم به مزار ملامحمد جان) وه چې دخلکو له خوا يې زيات هرکلي وشو او په هغه وخت کې يې يوشمير سندرې په راډيو او تلويزيون کې ويلي دي.

سلمانږدي ديرش کاله مخکې له هيواد څخه بهر ته ولاړه

اوس دامريکا دمتحده ايالاتو په سکه منتو ښار کې ژوند کوي دا يو زوي او دوه لوڼي لري چې له دې جملې څخه يوازي زوي يې دسندرو له ويلو سره مينه لري او دموزيک او موسيقي دجوړولو په برخه کې ورسره همکاري کوي.

سلما وويل چې په امريکا کې يې هم هنري فعاليتونه کړي دي اوله خپل ورور حيدر سليم اوله خپل ميره رحيم جهاني سره ددوه گونو سندرو البومونه لري چې ددې دسندرو ډير نوې البوم له حيدر سليم سره (مراد دل) دي. دا اوس تصميم نه لري چې دتل لپاره په افغانستان کې پاتې شي خوله خپلو خلکو او هيواد سره يې مينه لري او افغانستان ته دنه راتگ دليل يې پس دخپلو اولادونو دتحصيلاتو دوام اوکاري مصروفيتونه وبلل.

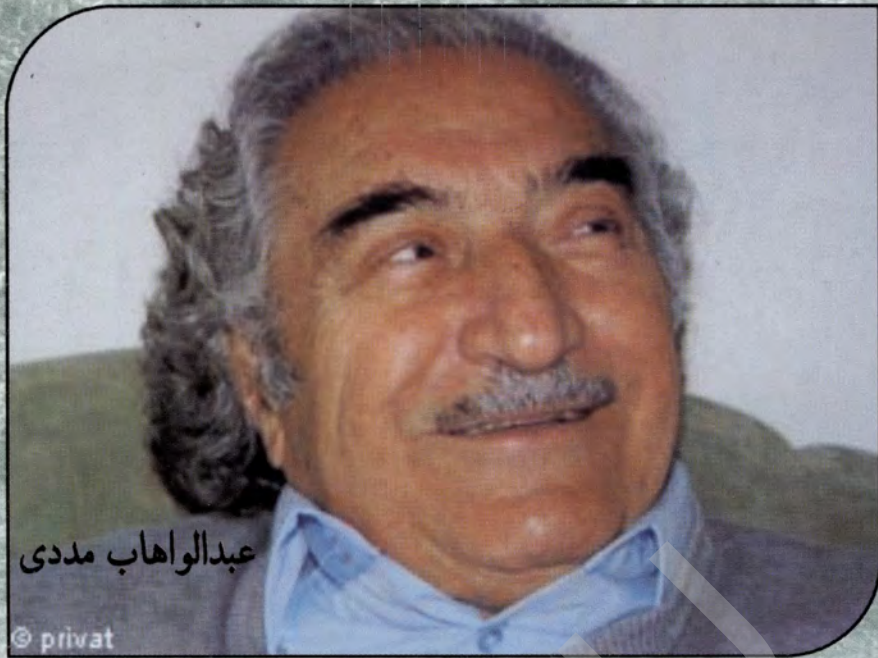
سلما وايي چې دهيواد ټول هنرمندان ورباندې گران دي په تيره بيا هغه ميرمنې او نجونې چې په سختو شرايطو کې هم مبارزه کوي او خپل هنري کار ته يې دوام ورکړي دي چې دقدر وړ دي.

دې دافغانستان له ټولو تلويزيونونو او راډيو گانو څخه وغوښتل چې دخپل هيواد سابقه لرونکي هنرمندان هير نه کړي او دافغاني اصلي موسيقي په ژوندې ساتلو کې زياتې هلې ځلې وکړي.

دغه راز دنجونو او هلکانو په گډون هغه خوانان يې چې موسيقي يې پيل کړي ده او دسندرو ويلو استعداد لري ددغه هنر په پرمخ بيولو کې زياتو هلوځلو ته وهڅول اوله هغوي څخه يې وغوښتل چې دافغاني موسيقي اصالت وساتي چې دهيواد خلک هم ملاتړ يې وکړي.

دهيواد تکړه سندر غاري سلما له اړوندو مسولينو څخه وغوښتل چې په افغانستان کې دنورو هنرمندانو په تيره بيا دموسيقي دهنردودې په خاطر خاصه پاملرنه وکړي اودغه راز دهيواد خلکو ته يې ددایمي سولي، امنيت او نيکمرغی هيله وکړه.

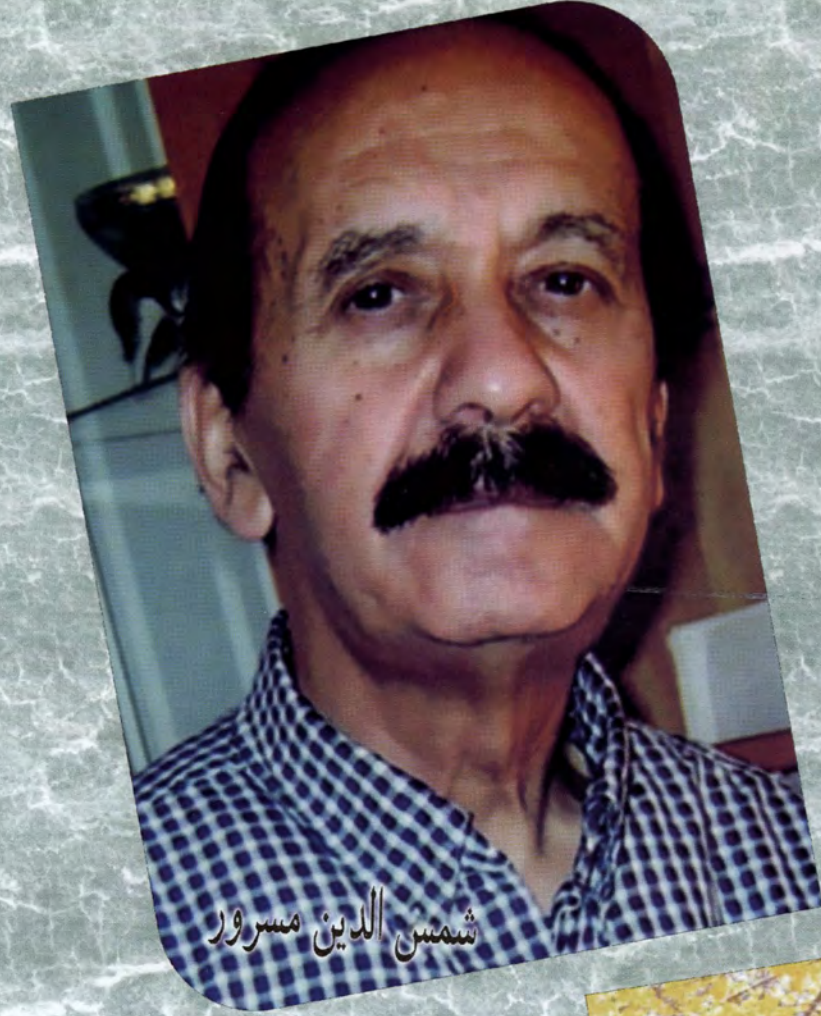
عبدالواهاب مددی

© privat

شادکام

شمس الدين مسرور

هنرى

اليوم

خالد كيهان

محمد راتب نديم هنرپيشه و کارگردان

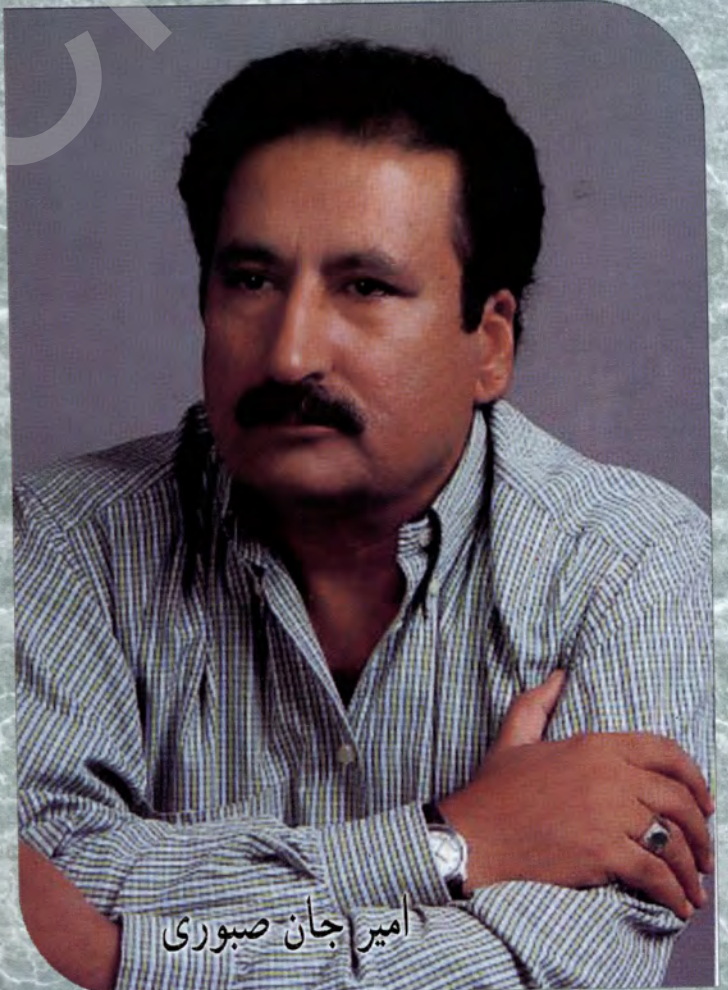

الياس شهنا

الفٲ آهنگ

امیر جان صبوری

صفحه شعر

مظهر عشق

ای تیر غمت را دل عشاق نشانده
خواهد به سر آیشب هجران تو پانده
جمعی به تو مشغول و تو فارغ ز میانه
هر در که ز من صاحب آن خانه تویی تو
هر جا که شدم پرتو کاشانه تویی تو
در کعبه و در دیر چو جانانه تویی تو
منظور من از کعبه و بتخانه تویی تو
مقصود تویی کعبه و بتخانه بهانه
بلبل به چمن زار گل رخسار نشان دید
پروانه در آتش شد و اسرار نهان دید
عارف صفت حمد تو از پیر و جوان دید
یعنی همه جا عکس رخ یار توان دید
دیوانه منم .. من که روم خانه به خانه
عاقل به قوانین خرد راه تو جوید
دیوانه برون از همه آئین تو بوید
تا غنچهء نشکفته این باغ که بوید
هر کس به زبانی صفت حمد تو گوید
بلبل به غزل خوانی و قمری به ترانه
رقم به در صومعه زاهد و عابد
دیدم همه را پیش رخت راکع و ساجد
در بتکده رهبانم و در صومعه زاهد
گه معتکف دیرم و گه ساکن مسجد
یعنی که تو را می طلبم خانه به خانه
بلبل به چمن زان گل رخسار نشان دید
پروانه در آتش شد و اسرار نهان دید
عارف صفت حمد تو از پیر و جوان دید
یعنی همه جا عکس رخ یار توان دید
دیوانه منم .. من که روم خانه به خانه
شیخ بهایی

صحرايي گل

نه پوه پيرم پکتيا يا ننگرهار کي
ارغنداو يا د هري رود په کنار کي
په بخدي کي نيسايا يا زرنګار کي
کاپيسا کي په واخان يا لمپاکا کي
اريانا کي د سوما تر څنګ يو گل و
چي اشنا نه د بورا نه د بلبل و
پسرلي ته يي خوله وازه په خدا کره
چي دا زه يم چي بنايسته مي دادنيا کره
پښتون قلم ته دا زما يو خبر يوسه
چي له راز د ژوندانه نه خبر اوسه
چي گل نه وي پسرلي کي ژوندون نشته
هماغسي چي نن نه وي پروون نشته
که ژوندی وي تل بهار دی دا جهان
د ژوندي دپاره نشته دی خزان
لر ژوندي شه سر د کانسو نه بهر کره
د دنيا په غورپدلي باغ نظر کره
پسرلي کي هغه گل چي بېدار نه دی
پسرلي کي هم خزان دی بهار نه دی
کوم يو گل چي گلخانه کي پرېوتلی
په هر فصل کي تازه دی غورپدلی
له دنيا نه گلخانه جوړه کره ځانته
نظر مکهوه بهار ته او خزان ته

عبدالرحمن پژواک

غزل

پر پرده چی لوظونه د دروغو دی رښتیا کرم
ته راته سبا سبا کوه زه به بیګا کرم
توان لومه دا چی د ماضي نه خراج واخلم
زه به پخوانی شمه ستا مینه به پخلا کرم
برند که حوادث دي د وختونو په ککو کي
زه به حوصله هم پښتنه ورته پیدا کرم
لایی د سپین مخ خالونه شمېرم اوزگار نه يم
پر پرده الواته به د سپوږمی په لوری بیا کرم
ستا په اننگو کي د حمزه د وینو سره دي
ته شوی د پښتو غزله خوان زه دی بابا کرم
امیر حمزه شینواری

چي لسه تاسره په سر کاندې سودا
 بل به نه وي هسي ما غوندي شپدا
 نه به ما غوندي شپدا وي په جهان کبني
 نه به تا غوندي دلبر شي بل پېدا
 ما په صبر تا په جور او جفا وکوره
 ولي نه شي د ژړا په خاے خندا
 بي دا ستاله مخه کون دے که مکان دے
 ښه توشه مي نه په دا شي نه په دا
 جدائي به دي هيڅ رنگ قبوله نه کرم
 څو مي نه وي روح کاليوت سره جدا
 لکه وروستو مقتديان وړاندي امام وي
 ما په تا پسي ده کري اقتدا
 زه يو نه يم درست جهان په تا منين دے
 که بادشاه دے د دي د هر که گدا
 کشکي خط دي امانيه ومارا کري
 چي له ماسره وعده کري د فردا
 زه پخپله په تانه يم منين شوه
 ستاله رويه په ما شوي ده ندا
 زه په تا باندي منين يم له ازله
 نه چي کري مي نن ورځ ده ابتدا
 چي دا ستا د عاشقي په تبغ شهيد شم
 د رحمان غاره به هله شي ادا
 د رحمان و زيري رنگ و ته نظر کوره
 چي مدام په تا پسي کاندې ژړا

رحمان بابا

غمزه

بتي دارم که گرد گل ز سنبل ساپه بان دارد
 بهار عارضش خطي به خون ارغوان دارد
 ز چشمش جان نشايد برد، کز هر سو که مي بينم
 کمين از گوشه اي کردست وتيري درکمان دارد
 چو عاشق مي شدم گفتم که بر دم گوهر مقصود
 ندانستم که اين دريا چه موج خون فشان دارد
 چو دام طره افشانند ز گرد خاطر عشاق
 به غماز صبا گسو تا که زار ما نهان دارد
 چو در رويت بخندد گل مشو در دامنش اي بلبل
 که بر گل اعتمادی نيست گر حسن جهان دارد

حافظ

درد هجران

هر که سودای تو دارد چه غم از ترک جهانش
 نگران تو چه اندیشه و بیم از دگرانش
 آن پی مهر تو گیرد که نگیرد پی خویشش
 وان سر وصل تو دارد که ندارد غم جانش
 هر که از یار تحمل نکند یار مگویش
 وانکه در عشق ملامت نکشد مرد مخوانش
 به جفایی و قفایی نرود عاشق زاری
 مژه بر هم نزند گر بزنی تیر و سناش
 گفتم از ورطه عشقت به صبوری به درآیم
 باز می بینم و دریا نه پدید است کرانش
 عهد ما با تو نه عهدی که تغییری بپذیرد
 بوستانی است که هرگز نزند باد خزانش
 گر افلاطون به حکیمی مرض عشق
 عاقبت پرده بر افند ز سر راز نهانش
 نرسد ناله سعدی به کسی در همه عالم
 که نه تصدیق کند از سردردی است فغانش
 سعدی

گل غنچه

روز ها در انتظار تو بودم نیامدی
شب تا سحر خمار تو بودم نیامدی
شب ها نه خفته ام سحر کی شود بگو؟
بیتاب و بیقرار تو بودم نیامدی
بیچاره زار خسته و بیمار گشته ام
یعنی که داغدار تو بودم نیامدی
گل غنچه های عشق پرسی چسان شگفت
بلبل به شاخسار تو بودم نیامدی
گم کرده ام خانه و پس کوچه های خود
آواره در دیار تو بودم نیامدی
خودبال و پرشکسته مرا صید بیکسم
صیاد من شکار تو بودم نیامدی
تا (رهسپار) عشق شدم کمکم کنیید
چون لاله دلفگار تو بودم نیامدی
سید ذبیح الله رهسپار حسینی

غزل

ستا در ااتلو په انتظار کرار کرار زور سوم
رویباره کله به راحی په انتظار زور سوم
د مرغلرو سوداگرو می تپوس ونه کبر
تر لونگینه چا یو نه ورم پر بازار زور سوم
ما خو ویل چي په لمبو کی تر منزله ورخم
لکه قدم پر مخکه ولو پندم پر لار زور سوم
د خزانو له هیته یی خوله خلاصه نه کره
د گل په تمه دغوتی څنک ته پر خار زور سوم
یوه شپبه می زولسو سندره غیر که نه کره
د لپونو سره په کلی کی هوشیار زور سوم
چا می له سترگو سره دوی اوینکی ملگری نه کری
لکه خاتولو په رنگ رنگین په زره پرهار زور سوم
نور می خیالونه په خورو نکلونو مه بیدوه
زه له شپو ستړی بم په هیله د سهار زور سوم
تش د دورخ له بهری وچي شوندي نه کرخمه
یارانو خم لره راغلی وم خمار زور سوم
د جهانی پانسوس کوکله لمبی مه سپموه
لکه پتنگ په ارماتونو د انکار زور سوم
عبدالباری جهانی

جهانی

تابه کی؟

تابه کی در ملک افغان درد و حرمان تا به کی؟
در روند تلخ تاریخ رنج هجران تا به کی؟
دشت و دامان وطن شد لاله زار از خون ما
ریختن خون بیدمان و جوانان تا به کی؟
آن یکی سر سام کاشانه و خانه در بدر
دیگری با جرم اندک قفل زندان تا به کی؟
بلبل خوشخوان این باغ و چمن از پی گل
بر دیار افتاده زار و پریشان تا به کی؟
دشمن دیرینه ما زاده پر خاش اوست
بر وجود همچو دشمن عهد و پیمان تا به کی؟
طالب و احزاب دیگر هست اولاد وطن
این گروه و آن گروه دست و گریبان تا به کی؟
خنده میاید جهان را از نفاق اهل ما
فرصت این خنده ها دادن به شیطان تا به کی؟
جرگه شیر سرخ اسلام ما هست رهگشا
تارویم در راه آن این توپ و هاوان هاتابه کی؟
برخود از غفلت وطن را ما جهنم ساخته ایم
سرکشی دیوانگی از امر بردان تا به کی؟
دایما "گریان و نالان است (حبیب) از بهر تو
ثروت سر شار ما در جیب دزدان تا به کی؟
حبیب الله معلم

جرايد در افغانستان

زامداری عبدالرحمان خان يك دستگاه ماشين ليتوگرافي وارد افغانستان شد اما از آن برای چاپ و نشر فرمانها و نامه‌های امير استفاده می‌کردند و هيچ جريده‌ای با آن منتشر نمی‌شد (غبار ج ۱ ص ۶۵). تحول عمده در عرصه مطبوعات و روزنامه‌نگاری افغانستان پس از روی کار آمدن حبيب‌الله (حك : ۱۳۱۹ - ۱۳۳۷) پسر عبدالرحمان خان به وجود آمد. وی که نمی‌خواست سياست خشن پدرش را ادامه دهد اصلاحاتی به میان آورد که مهم‌ترین آنها تاسيس مدارس جديد و انتشار جرايد بود که در تحول افکار و باورها در افغانستان تأثیر ژرفی گذاشت. در این زمان افزون بر چاپخانه دار السلطنه چاپخانه‌های ديگر تاسيس و نیز دستگاه‌های مجلس‌سازی و صحافی وارد افغانستان شد. در چنین اوضاعی با تلاش اندیشمندانی مانند مولوی عبدالرؤف خان خاکی قندهاری (شاعر و مدرس مدرسه شاهی) و مولوی محمد سرور واصيف متخلص به تاجر (معلم مدرسه حبيبيه) و از مشروطه‌خواهانی که

شير علی‌خان که علاوه بر فارسی و پشتو به زبانهای پنجابی اردو و انگلیسی نیز تسلط داشت) درج می‌شد (انصاری ص ۵۵ «ادبیات معاصر افغانستان» ص ۳۷۶-۳۷۷). نابسامانهایی که در افغانستان در پی دومین تجاوز انگلیسیها به آنجا پدید آمد با روی کار آمدن امير عبدالرحمان خان در

نخستین جريده افغانستان به نام کابل در ۱۲۸۴ در دوره محمداعظم‌خان (حك : ۱۲۸۴ - ۱۲۸۵) منتشر شد که بانی و مؤسس آن سيدجمال‌الدین افغان بود. در دوره امير شير علی‌خان (حك : ۱۲۸۰ - ۱۲۹۶) همین نشریه با نام شمس‌النهار در ۱۲۹۰ به کوشش ميرزا عبدالعلی از خوشنویسان ماهر دربار او به چاپ رسید اما چون هيچ نسخه‌ای از جريده کابل به دست نیامده است احتمال می‌رود نام اصلی جريده کابل همان شمس‌النهار باشد که به مناسبت محل چاپش مردم آن را جريده کابل می‌خواندند (رشتیا ص ۳۲۱ قس آهنگ ج ۱ ص ۱۶ ۱۱۹-۱۲۰). شمس‌النهار بنیش از پنج سال تا هجوم دوم انگلیسیها به افغانستان (۱۲۹۶/۱۸۷۹) ابتدا هر هفته و سپس هر پانزده روز و در اواخر ماهانه منتشر می‌گردید. در این نشریه افزون بر مطالبی از ميرزا عبدالعلی که از وی به عنوان مهتم در جريده نام برده شده است مقالات و ترجمه‌هایی از عبدالقادر خان پشاورى (پيشاورى شاعر و نویسنده دربار

۱۲۹۷ بهبود نیافت. در دوره وی (حك : ۱۲۹۷ - ۱۳۱۸) وضع فرهنگ در افغانستان از پیش بدتر و بی‌سوادی گسترده شد. در دوره

گردید. انجمن سراج الاخبار در کابل بنیاد گردید که هدفش بیدار ساختن مردم و آشنا کردن آنان با مدنیت جدید و وقایع تازه دنیا بود. به همین منظور انجمن مجوز انتشار جریده سراج الاخبار را در ۲۵ صفر ۱۳۲۳ در چهارمین سال سلطنت امیر حبیب‌الله گرفت و در ذیقعد ۱۳۲۳ نخستین شماره آن منتشر شد.

در نخستین شماره سراج الاخبار اعضای انجمن خواست خود را آشنا ساختن مردم افغانستان با رویدادهای کشورشان و دیگر کشورهای دیگرگونیهای جهان پیشرفته‌ها و پس‌گرایها نیرومندیها ناتوانیها و فزون‌خواهیها عنوان کردند (حائری فصلنامه مطالعات تاریخی ش ۱ ص ۲۰-۲۱).

نخستین شماره سراج الاخبار که در ۳۶ صفحه تهیه شده بود پس از انتشار با موانعی از جانب انگلستان مواجه گردید و بیش از یک شماره آن اجازه چاپ نیافت. این ممنوعیت شش سال طول کشید و پس از کوششهای فراوان شماری از روشنفکران و روزنامه‌نگاران افغانی به‌ویژه محمود طرزی که

از تبعید در ترکیه به کشور بازگشته بود سراج الاخبار بار دیگر اجازه انتشار یافت و در سال ۱۳۲۹ به نام سراج الاخبار افغانیه چاپ شد و این بار محمود طرزی که از پیروان سیدجمال‌الدین اسدآبادی به شمار می‌آمد و به هنگام اقامتش در ترکیه از محضر او بهره برده بود.

محتوای اصلی مضامین سراج الاخبار افغانیه در این دوره ملی‌گرایی آمیخته با اندیشه (اتحاد اسلام) و مبارزه با استعمار بود (فرهنگ ج ۱ قسمت ۲ ص ۴۶۴) و با وصف مشکلات داخلی ناشی از حکومت مطلقه استبدادی و موانع خارجی (دست‌اندازیهای استعمار) به حیات خویش ادامه داد و جوانان پرشور آن روز مانند عبدالهادی داوی متخلص به پریشان و عبدالرحمان لودین متخلص به کبریت با نوشتن مقاله‌های روشنگرانه و سرودن اشعار سهم مهمی در بیداری ملت افغانستان به‌ویژه در نیل به استقلال داشتند.

سراج الاخبار افغانیه در رواج نگارش ساده و علمی در ادبیات افغانستان مؤثر بود («ادبیات

معاصر افغانستان» ص ۳۸۷). در سال ۱۳۳۷ انجمن سراج الاخبار سراج الاطفال را برای کودکان و نوجوانان این سرزمین منتشر کرد. سراج الاخبار تنها نشریه افغانستان بود که انتشار آن با تغییر سلطنت و قتل امیر حبیب‌الله در ۱۳۳۷ قطع نشد بلکه همان نویسندگان قبلی در زمان امان‌الله‌خان (حك : ۱۲۹۸ ش ۱۳۰۷ / ۱۹۱۹-۱۹۲۹) نیز به کار مطبوعاتی خود ادامه دادند و فقط نام آن را امان افغان گذاشتند (رشتیا ص ۳۲۲). در پی استقلال افغانستان (۱۲۹۸ ش / ۱۹۱۹) که آزادی بیشتری را برای نویسندگان و فعالان سیاسی در پی داشت تعداد مدارس و باسوادان و نیز شماره نشریه‌های افغانستان افزایش و از نظر کیفی ارتقا یافت و حتی قانون مطبوعات در افغانستان پدید آمد و اولین محکمه مطبوعاتی ایجاد شد (عصمت‌اللهی ص ۱۲۰). در این دوره جراید دو زبانه (پشتو و دری) در مرکز (کابل) و ولایات افغانستان منتشر شد که نشان می‌داد زبان پشتو نیز در کنار فارسی (دری) وارد عرصه مطبوعات شده است جرایدی مانند افغان (۱۲۶۹) حقیقت (۱۳۰۳) طلوع افغان (۱۳۰۰) و پشتون رُغ (به معنای آوای پشتون ۱۳۰۷ عصمت‌اللهی ص ۳۳۹-۳۴۴). در ماده یازده «نظامنامه اساسی دولت علیه افغانستان» (قانون اساسی) مصوب ۱۳۰۳ ش در باره آزادی مطبوعات آمده است: «مطبوعات و چاپ روزنامه‌های داخلی مطابق حکم قوانین مربوطه آزاد است و حق چاپ روزنامه‌ها مختص به دولت و اتباع افغانستان است.

دلند داستان ادبی شکل

پخپل چاپپرچل کی ((یواغبز)) یا Single Effect شکل لري اولیکونکی بایدلندداستان ته له پیله داسی شکل ورکړي چی دهغی ټول عناصر او غونډلی دیوتولیز اغېز دالقایه منظور، وي اودداستان ټول تاثیرات په پرتلیز ډول هغه ته په درجه اوارزبنت کی کم وي. طبیعی ده چی ټول داستانونه همداسی نشی کېدای، دیودداستان سبک چی دطرحی یا پلاټ په

برجستگی ټینګارکوي دپروروسته دموپاسان په واسطه وغورږېده. په حقیقت کې موپاسان دتمرکز دطرحی په پرتله د داستان پراغېز شیندنه باندی په داستان کی شخصیت او منطقیت ارزبنتتاک وبالسه. موپاسان پدی گروهمن وچی منطق

پلار هم پیژندل شوی رامنخته شوی دیودداستانونه خانګړي لوړه طرح لري چی په پرتلیز ډول یی دګوګول هغه نلري، یانی دیوپه داستانونوکی په ځواکمن پلاټ ټینګار شوی او شخصیتونه یی په دوه یمه درجه کی دارزبنت وړو، په داسی حال کی چی ګوګول شخصیتونوته ارزبنت ورکاوه او دهغه په اثاروکی پلاټ بی رنگه دی.

دپروروسته دانتون چخوف اودکی دوموپاسان په راټنګاره کی دوسره دغه توپیرونه ژور شول، مګر اولین تن چی دلند داستان لپاره یی دیوی تیوری دطرحی کوښښ وکړ اندکارلن پووه، په حقیقت کی یو دلند داستان اولین تیوریسین اونظریه ویوونکی دی.

هغی دلومړي ځل لپاره دلندداستان تعریف وکړ، که څه هم دهغه تعریف له تکلف اوتصنع څخه ډک واونردي یوازی دی پخپله دهغه تعریف په لار روان پاتی شوخوپه تاریخي لحاظ دپام وردی. پوپه دی گروهمن وچی دلندداستان

دلند داستان په اړه خبری کول اسان اویه عین حال کی ستونزمن کار بریښي، اسان ځکه دی چی دلندداستان دشعربانمایشنامی غونډی اوردتاریخ نلري اودداستان عمر تر دپره دوه سوه کاله مخکی ښودل شوی، یانی دلندداستان لیکنه دهغی په ننني مفهوم دنولسمی پېړی په پیل کی رامنخته شوی.

له بل پلوه دلندداستان په اړه څه ویل ځکه ستونزمن دي چی دلندداستان په یادشوي عمر کی له داسی نوښتونو او څرنګوالي برخمن شوی چی حتی یوه لنډه اویاهم تفصیل واره نغوته دهغی لوړوالی اوبسپګنوته چی نور ووستیو دوه ووپیریوپه اوردوکی یی پیدا کړی په هغه وړه شوئي نده چی بایدوي. زه کوښښ کوم یوازی هغورېښوته چی دلندداستان له پیدایښته ترننه رامنخته شوي نغوته یا اشاره وکړم. لکه څنګه می چی اشاره وکړه، دلندداستان دنولسمی پېړی له پیله په امریکاکی د ادرکارلن پواوپه روسیه کی دنیکولای واسیلی یوویچ ګوګول په نیکونکی چی دلندداستان

صنعتي انقلاب، دماشين په نوم دپديدوپيداكيدل اولوروالي دانسان دژوندانه پرتولو اړخونو او مخونو په تيزي سره ليكونكي دي ټكي ته خيركرل اودا احساس يي ورسره مل كړچي دوى دڅه ويلولپاره منځيني لاري ته اړتيا لري، دالامل وچي دلدنډداستان ادبي شكل رامنځته شو.

په دې تاريخي اوتولنيز دليل برسېره نور دلایل هم شته اودادهغو اړيكيو او مناسباتو څرنگوالى دى چې دنولسمي پېړۍ پرخلکومسلط شول.

ماشينيزم اوصنعتي كېدنې هغه اړيكي له خپل ځان سره پرتوانه تحمیل كړى چې انسان يي له مخي له داسي ناڅاپي احساساتو، تجربو، ليدنو اونويو فکرونو سره مخ شو، چې له نولسمي پېړۍ مخکې شته نه وودغه فکرونه او احساسات دومره متمرکز او پرمخ تللي وو، چې يوازې دلنډ داستان په چوکاټ كې ښكاره، ځاى او طرح شي او كه درومان په چوكاټ كې طرح شوي واى نوله اغېز ښيندني څخه لوبدل.

له نولسمي پېړۍ دمخه په جدي توگه دخلكو ترمنځ د اړيكيوله مفهوم سره مخ شوي نه يواو دخلكوله تنهائي اويوازيتوب سره مخ نه يو، داټول هغه څه دي چې دماشين له راتگي وروسته دانسان په ژوندكې پيداشول، چې طبيعتا دڅرگندولولپاره يي خلاوركولوته اړتيا وه، ښايي بېځايه نه وي ووايم چې لدنډداستان دنوموالي (مادرن) ټولني زېږنده ده.

پاتې برخه (۵۰) مخ

كارماركز په جادويي رياليسم مشهوردى.

په همدې ډول نور دېر داستان ليكونكي دي چې دټولويادونه شوني نده، خو، اړ پوښتنه داده چې لدنډداستان ولي دنولسمي پېړۍ په

لومړيووختوكي رامنځته شو، ولي په اولسمه او اتلسمه كې ندى رامنځته شوى؟ مورپخپلواديياتوكي هم په ځانگړي ډول دغزل په اړه له دې پوښتنې سره مخ يوچي، غزل دشپږمي پېړۍ په وروستيو كې دسلجوقيانو په دوره كې رامنځته شو، او وروسته په اوومه پېړۍ كې دمغولو له بريدسره اوج ته ورسيد، په لدنډداستان كې هم وضاعت همداسي دى، اوموربايددهغه ځواب په لټه كې شوچي په ادبياتوكي نشته، ليدل

كيري چې لدنډداستان ديوي ټولنيزى اوتاريخي اړتيا له مخي رامنځته شوى وي.

كولى شي پرمخاطب اغېز وكړي. له موياسان وروسته لدنډداستان امريكايي ليكوال ويليام سيدني پورتر، اوج ته ورساوه، هغى داستان ته هنري اصطلاح ((پېچ آخر)) وردننه كړه. دگوكول قاعده ترانتون چخوف پورې ورسيدنه، دچخوف عمده ترين كارداوچي پلاټ يي تركومه ځايه چې توانېده بېرنگه كاوه، دچخوف داستانونه تر دېره بريده په څو غونډلوكي تعريف كېداى شي، خو كه اصولا څوك توانيږي چې هغه تعريف كړي.

فكر كوم سامرست موام حق درلودوايي، لدې امله چې چخوف ويلي وموياسان يي په داستان ليكنه كې خپل سرمشق گرځولى و، تعجب كوي.

له چخوف وروسته كاترين منسفيلد دچخوف په سټېك اوتقليدداستان وليكه، مگر هغه څوك چې نيږدې پلاټ له داستان څخه حذف كړي امريكايي ليكوال شرووداندرسون و.

له شرووداندرسون وروسته ارنست همينگوي دغه كار اوج ته ورساوه، اود ((خبرواترو)) په نوم اثري و توانېد چې هغه دداستان په ځواكمنوليكونكيو كې داخل كړي. روښانه اوياكه گوښه، پشه په باران كې، سړي وژونكي اونور دهمينگوي ((خبرواترو)) دټولگي هغه داستانونه دي چې دېر كې داستان ليكونكي يي ترخپلي شعاع لاندي راوستي دي الن رب كړي يه، ناتالي ساروت كلودسيمون اونور دفرانسې داويامي لسيزې داستان ليكونكي دي چې دنويوداستان ليكونكيوپه نوم پېژندل كيري او په همدې ډول

محلّی خوانان مشهور کشور

آهنگ خوانی رباب و سرنده هم می نواخته است ساز مشهور لوگری با راگ های زیبای آن از ساخته های استاد دری لوگری است. اوبه زبان های پشتو و فارسی آهنگ سرورده است و آهنگ کمپوز کرده و خصوصاً در موسیقی پشتواز بنیان گذاران دیری مجلس و حجری مجلس در ولایات همجوار لوگر نیز می باشد. استاد دری لوگری به موسیقی محلّی فارسی و پشتو خدمات ارزنده نموده که در آهنگ های خود همیشه از اشعار بهایی جان آغا استفاده کرده است یاد استادگرامی باد.

رازق شوقی از ولایت پروان در عرصه موسیقی فارسی سبک

بسیار زیبایی را ایجاد کرد که در سال های ۱۳۳۰ الی اکنون سبک او مورد تقلید هنرمندان محلّی دیگر قرار گرفته است. رازق شوقی آهنگ های فرخاری و فلک را با تنبور به طور بسیار جذاب اجرا می کرد صدایش بسیار دلپذیر و لذت بخش می باشد که نوار صوتی آن در رادیو افغانستان موجود است.

سرزبان ها بوده و موسیقی محلّی افغانستان را رنگ و رونق خاص بخشیده اند به معرفی گرفته شوند تا در شناخت بهتر موسیقی محلّی وطن ما نقش ارزنده را ایفا نموده باشیم.

موسیقی محلّی در مناطق مختلف کشور نظر به محل و منطقه گوناگون است و هنرمندان هم تعداد شان بسیار زیاد است ک نام گرفتن هر کدام به نوبت خودش به یک رساله و کتاب ضرورت پیدا میکند بسیاری سبک ها آنقدر مقبول و زیبا هستند که حتی شهر هارا نیز زیر تاثیر خود برده و مردم شهر نشین هم از شنیدن آن احساس سرور و لذت مینماید مثلاً "موسیقی قطغنی، موسیقی لوگری، موسیقی هراتی و غیره ....

اینک در این بخش مختصراً "محلّی خوانان سرشناس کشور اعم از گذشته و حالیه به معرفی گرفته میشوند و امید میرود در پیوست باموسیقی محلّی افغانی قدمی بوده باشد در راه رشد و ترقی موسیقی محلّی افغانستان در قدم اول از محلّی خوانان مشهور کشور استاد دری لوگری است که با پشتکار و ابتکارات توانسته است موسیقی محلّی سبک لوگری را به تمام کشور معرفی نماید و در شکل و ایجاد گروه های محلّی لوگری زحمات قابل قدری کشیده است و در سال های ۱۳۳۰ - ۱۳۵۵ بار رادیو کابل وقت نیز همکاری داشته و در پهلوی

افغانستان وطن عزیز ما جایگاه علما، دانشمندان و هنرمندان بوده در طول تاریخ کهن خود بزرگان زیادی را در عرصه های مختلف فرهنگ و هنر در آغوش خود

پرورده است. خصوصاً در عرصه موسیقی محلّی افغانستان دارای هنرمندان خوش ذوق و خوش قریحه و با استعداد است که در طول سالیان متمادی چه در بخش فارسی و چه در بخش پشتو چراغ محفل دوستان و هموطنان عزیز شان بوده اند. هنرمندان محلّی خوان ما در مجموع در تمام افغانستان قابل قدر و ارزش خاص هستند زیرا این ها و ارثان موسیقی اصیل افغانی ما هستند.

تعداد این هنرمندان که کم و بیش با چهره های شان شناهستیم پیر شده اندی که به جوار حق پیوسته اند مگر خاطرات شان جاویدانی بوده و هنوز هم در قلب های مردم ما همیشه و ماندگار می باشند. درین نوشته کوشش به عمل آمده تا یک عده ای که نام شان به اصطلاح

افغانستان را فراهم بیاورند. عمر استاد طولانی باد! از شیرمجمدغزنوی بگوئیم کسی که در مجلس‌ها از شور شوق فراوان یخن خود را پاره می‌کرد و این محلی خوان سابقه دار کشور پیوسته چراغ محفل و مجلس خوشی دوستان بوده و در آوازش همان طراوت و تازه‌گی دوره‌های جوانی احساس میشود به اصطلاح مردم دل زنده و مزاقی است عمرشان را خداوند طولانی داشته باشد.

استاد عالم شوقی آدمی که دو بیته‌های محلی را با تنبور خود بسیار زیبا اجرا میکند و در صدایش گیرائی و لذت خاص وجود دارد ایشان هم همیشه در مجالس خوشی و عروسی‌های هموطنان عزیزش آهنگ خوانده و شب‌ها را بروز رسانیده است اکنون ریش سفید شده است. مزاری نجرابی محلی خوان نامدار کشور که در سن جوانی مرگ به سراغش آمد و روزهای مشکل و سختی را در پشاور سپری می‌کرد. آهنگ‌های محلی پشتو و دری را بسیار سوزناک و جذاب می‌سرانید و ضمناً تنبور هم می‌نواخت روان‌شان شاد باشد و اکنون چراغ پدر رادو پسرش میرویس و احمد ضیا روشن نگهداشته و آهنگ‌های زیبایی در تلویزیون ملی و دیگر تلویزیون‌ها ثبت و کلیپ نموده‌اند.

بقیه در صفحه (۶۱)

شاه لایلا را ته را لیرلی دایبغام دی بخت می‌بیدار دی صدها آهنگ پشتو و فارسی که گوش‌های ما را همیشه به نوازش گرفته است. استاد یک تنبور نواز ماهر هم است در مورد استاد هر قدر بگوئیم بسیار کم است صحت عاجل برایشان خواهانیم استاد عجب گل دلشاد از محلی خوانان مشهور کشور در سبک لوگری در سال‌های ۱۳۶۹-۱۳۴۰ از شهرت خوب برخوردار بوده و آهنگ‌های زیبایی در رادیو افغانستان ثبت است عجب گل دلشاد در افغان موزیک وقت آهنگ‌های هم ثبت کرده است که کست‌های آن نزد اکثر مردم وجود دارد اکنون برف پیری بر سر او هم باریده است و همچنان استاد سلام لوگری پسر استاد دری که آواز خوان مشهور محلی فارسی

و پشتو در سبک لوگری به حساب می‌آید. استاد گلزمان در سبک محلی پشتو دارای استعداد مخصوص است و سال‌های سال با آهنگ‌های شاد و حماسی خود جان‌ها و روان‌ها را به توازش گرفته است. استاد گلزمان در موسیقی افغانی پشتو حایز تقدیرنامه‌ها و جوایز هنری می‌باشد. آهنگ‌سرایان جوان را رهنمایی نموده و کمپوزهای مورد علاقه‌شان را ترتیب و تنظیم می‌نماید. استاد از رهبری‌کننده‌گان نامدار دبیری مجلس و حجری مجلس هستند و در رنگ و رونق بخشی این دو برنامه همواره تلاش فراوان به خرج داده و هنوز هم می‌کوشند تا زمینه رشد و توسعه موسیقی محلی

از اسماعیل هم میتوانیم یادآور شویم که شاگرد رازق شوقی است به اسماعیل چاریکاری مشهور می‌باشد. و آهنگ گل مره کردای به ناز خود قلندری وای الا ای سوخت سرو جانم را بسیار دلکش اجرا کرده است. او هم مثل رازق

شوقی آهنگ‌های فلک و شمالی را می‌سراید و یک نوازنده خوب تنبور هم به حساب می‌آید، کست‌هایش در رادیو کابل و رادیو افغانستان موجود است، رازق شوقی و اسماعیل هر دو بجوار حق پیوسته‌اند یادشان گرمی باد. جادارد که از قاسم افغان یا استاد قاسم هم یادآوری کنیم که در هر دو عرصه یعنی محلی و شهری به موسیقی افغانستان خدمات قابل یادآوری انجام داده است و آهنگ گل بیو خوب می‌راغی رایشه پالنگ خالی دی شرینه یاره... را به طرز خاص و جذاب اجرا نموده است که این آهنگ استاد مرحوم و آهنگ‌های زیبای دیگرش در آرشیف رادیو افغانستان موجود است در حقیقت استاد قاسم در مجموع به موسیقی افغانستان چه محلی و کلاسیک خدمات شایان کرده است که یاد استاد گرمی باد استاد خلاند مرحوم هم سبک محلی را رشد داد و خودش هم محلی خواند که خدمتگام موسیقی افغانستان می‌باشند از محلی خوانان معاصر ما که اکنون ریش سفیدشانند میتوان از استاد بیلتون بگوئیم استاد شاگرد استاد دری لوگری است و در سبک‌های محلی فارسی و پشتو استعداد بلند و سرشار دارد:

انخور، تخيل او تخيل څه شی دي

آصف بهاند

بيلابيلو څلکود دخپلو ايديالوژيو، آز ميبښتون د واړو هوي له مخي راز، راز موخي، نوموتي، تعبيرونه او ماناوې رامنځ ته کړي دي. افلاطون دخپلو نظرياتو په ترڅ کې، شعر ته د يوې لاهوتي وکرې او الهام په سترگه کتلي او ويلي يې دي: « شاعر د تفکر او تأمل له مخي شعر نه وايي، بلکې د ميوز رب النوع خپلي خبرې مور ته د شاعرانو له خولي اوري. کله چې شاعران شعروايي، نودوی په خپل عادي حالت کې نه وي، بلکې د شاتوله فواري څخه چې دهند آلهي په باغونو کې فواري کوي، خپلي خوږي سنډري راتولي او د جذبي په حالت کې يې زموږ غوږونو ته رسوي، نو شعر دهند آلهي اختراع ده ... » (محمد مصدق) « د پښتو معاصر ادبيات »، په کابل پوهنتون کې د ماسټري ډيپروگرام له پاره د لکچرونو مجموعې، ۱۳۶۳ کال، ۹۰ - ۱۰ مخونه. (ارسطوبيا ويلي دي چې: «د شعر هدف، دخلکو د کړو وړو نندار ه ده.» (لطف علي صورتگر، سخن سنجي، تهران، ۱۳۴۱ ص ۵۹). آلماتي فيلسوف، امانويل کانت د شعر په باب ويلي دي: « شعر له دې کبله چې د زړه له هيلوسره، د څيزونو له ښکاره ښي سره منطبق دی، نو د زړه هوسايي او ذهن د سپيڅلتيا سبب کېږي. » (سخن سنجي، ۱۱۷ مخ) د شلمې پيړۍ ستر فيلسوف، ژان پل سارتر د شعر په باب ويلي دي: «د شعر حکم

رسيري، چې لومړنيو انسانانو بڼه دکاريه لري له هغونه څخه اخستله. ډيري ادب څيرونکي او شعر پوهان په دې عقیده دي چې شعر مخيله وينا ده. انگليسي کور کتونکی او شاعر «شلي» ويلي دي: «... شعر مخيله وينا ده، او تخيل د پيدايښت له پيل نه د بني آدم له شعوري ځانگړتياو څخه گڼل کېږي. په بله وينا: د شعر پيدايښت، دانسانانو له پيدايښت سره يوځای شوی دی.» (ادب مجله، دکابل پوهنتون د ادبياتو پوهنځي خپرونه، ۱۳۵۶ کال، لومړۍ گڼه، ۱۹۹ مخ). کرسټوفر کارول په دې برخه کې ويلي دي: «که هره ټولنه په پام کې ونيسو او د هنري نوښتونو تاريخ يې وڅيرو، شعريه يې هماغه پخواني رامنځ ته شوي هنري پدیده وي.» (ادب مجله) (۱۳۵۶ کال، ۱۹۹ مخ). د شعر د لرغونوالي په برخه کې ی. ا. هاويز نومي پوه ويلي دي: «شعر د ذهن د ښکلا خوښوني له لومړنيو فعاليتونو څخه دی.» (ی. ا. هاويز، گستره و محدوده جامعه شناسي، هنر و ادبيات، ص ۷۹). په دې ډول ليدل کېږي چې د شعر د لرغونوالي په برخه کې د ډيرو نظر سره يو دی، خود شعر د پيژند، موخي رسالت او دندو په برخو کې بيا سره په يوه نظره دي. دنړۍ په بيلابيلو سيمو کې د شعر له پاره د پيژندو په اوږدو کې

انخور او تخيل: په دې برخه کې به لومړی د انخور او تخيل په باب وڅيړو، بيا به د تخيل پر تاريخ او تعريف باندې رڼا واچوم او وروسته به د تخيل او تخيل توپيرونه په نښه کړم. کله چې موږ د انخور يا شعري انخورونو په باب خبرې کوو، په کار ده چې د شعريو څو پيژندونه (تعريفونه) هم وړاندې کړو ځکه دې لارې نه انخور او تخيل ښه روښانه کړای شو. د شعر د پيژند (تعريف) په باب له ډيرو پخوا زمانو څخه بيلابيل نظريات وړاندې شوي دي او پوهان په دې برخه کې تراوسه کومې گډې پايلې ته نه دي رسيدلي، خو په دې برخه کې ډير څيرونکي سره په يوه نظردي چې شعردانسانانو ته رتولو پخوانی رامنځ ته شوی هنري پدیده ده اولومړنی نښی نښانې يې هغوسندرو او آوازونو ته

خپل سردشعريه ويلواخته وي، داسي فکر کوچي كه چيري له عادي ويونوڅخه شعر جوړ كړي، نو بڼه شعريه يې ويلي وي، په داسي حال كي چي په شعركي دانخوړونو راوړل ډيرارين اوضروري كار گڼل كيږي.

دانخوړجوړولو لومړني اصل دادى چي شاعر له خپلو آزميستونو او ذهني انخوړونوڅخه په گټي اخستني، دهغه ادراك په مقابل كي چي دى يې له يوه ټولنيز ذهني او عام څيزڅخه لري، يو جزيي، عيني او ځانگړي څيز ږدي. په بله وينا شاعر دخپل خام فكر دروزلو په بهير كي هڅه كوي نوي وسايل پيدا كړي او دهغوله لاري خپل فكر تورو ته ورسوي، نوله دى كبله شعر د انخوړونو په درلودلو سره، له يو پياوړي تمثيلي (سمبوليك) اړخ څخه برخمن دى. دا له دى كبله چي په شعركي هروبي (لغت)، هر عبارت او هره جمله د يوه ټولنيز، ذهني او عام څيز برخه گرځيدلي او ځانگړي شوي بڼه يې ده، چي دهغي بڼكار نويي كوي او شاعرييا په دى بهير كي ځانگړي رول لري. په عادي مفاهيم او له طبيعت سره دانسان د ژوند په اړيكو كي، يا له طبيعت سره د طبيعت په اړيكو كي د شاعر د ذهن تصرف له اړه د دغو اړيكو پر وړاندې دده دويښيدو پايله ده، او د شاعر ذهن يوازيني ذهن دى چي كولاى شي د دغو اړيكو د احساساتو په وخت كي راويښ شي، تر ډيرو لروځايونو پوري رسيدلاى شي اودا اړيكې ډيرې پراخيدلاى شي، حتى د طبيعت په كچه او د بشري فرهنگ په كچه. دانسان د ژوند هره برخه د طبيعت له يوې برخي سره په څودوله پيوند اواريكې لري اوله دغو پيوندونو اواريكوڅخه كله كله شاعر يو پيوند اويوه اړيكه احساسوي او دهغي پر وړاندې راويښ كيږي، هڅه كوي او دخپل ويښوالي پايله مورته دانخوړونو په مرسته

راښيي. شعر د شاعر د همدغو هاندونو او هڅو پايله گڼل كيږي چي دانخوړونو يو غوند يې هم بللاى شو.

رامنځ ته كيږي، دا پروسه په هر ډول چي وي، انخوړنومول كيږي، كله چي وينو، ويونه (لغتنه) سره نښلي، پييل كيږي او عاطفي تړون سره كوي، نو نوى انخوړ زيږي. اودغه انخوړونه بيا بيلابيلي ځانگړني لري، چي د تشبيه د اداتو په مرسته د يوه فكر له عيني كيدوسره مرسته كوي.

اليزايت درو ليكي: «عيني انخوړونه يا تشبيه، د دوو يا څو څيزونو ترمنځ ورته والى ښكاره كوي ... استعاره په شعركي ډير ژور عمل كوي ... استعاره حسي انخوړ دى، هغه حسي انخوړ چي قوي حسي، ذهني او عاطفي خواوې لري. دغه حسي انخوړونه نور د تشبيه له اداتوڅخه كارنه اخلي، بلكي له هغه اندول څخه په گټي اخيستني چي دانخوړونو عيني او ذهني خواوې لري - بريالى كيږي - چي د عينيت پر لوري د خوځون په حال كي زموږ حسي برياوې هم وړاندې كړي.» (اسماعيل نوري علاصور و اسباب در شعر امروز ايران، ۵۶ مخ) دانخوړ په باب د نظرياتو په لړكي جورج والسي په ښكاره ليكي، كله چي شاعر له كارنه پاتي كيږي او نور شعرته وايي، زما په نظر دا علت لري، چي نور نوانخوړونه له جوړيدوڅخه پاتي شوي دي او د حافظي له چيني څخه نه راوړي، په بله ژبه زموږ تخيل خپله پته اولومړني سرچينه له لاسه وركړي ده.

كله چي شعر تر ډي كچي پوري د شاعريه تخيل او انخوړ جوړونې پوري تړلى دى، نو په ټينگه ويلاي شو چي شعريوې نوى اړيكې رابرسيره كول او اوچتيدل دي، د يوه خام فكر روزل دي اودغه كار د ويونو (لغاتو) د نژدې كيدولو له لاري د عاطفي په گډون سره بڼه ترسره كيداي شي. بايد پاملرنه وكړو چي د دغسي فكر روزل او اوچتيدل ټاكلي بريدونه لري چي نه شو كولاى له هغو څخه سرغړونه وكړو. په دى لاره كي لومړى بريد دادى چي دانخوړ راوړل اوله ويونوسره يې يوځاى كول، په هر ډول چي وي، بايد د يوې اړتيا له مخي ترسره شي. ډير خلك چي په

دانخوړگري، مجسمه جوړونې او آهنگ جوړونې حكم دى. په شعركي ويونه (لغات) د بل څه مانا او دنده نه لري، بلكي د ((شي)) په توگه منل كيږي. (رضا براهني، طلا در مس، كتاب زمان، ۱۵، ۱۳۴۷ مخ) رضا براهني شعر داسي راپيژني: «شعر دانسان او طبيعت د يوازيتوب په باغونو كي شورانگيزه، پاكه اوله انخوړونو ډكه كدا ده. شعر د ويونو (لغتونو) په واسطه د شيانو په منځ كي په كدا سر كيدل دي.» (سخن سنجي، ۲۶ مخ) ځيني بيا شعر دهغي وينا غوند (مجموعه) ته وايي چي د واقعيت، احساس او تخيل هغه موزونه غوټه وي چي د يو ټولنيز مطلب درلودونكي وي... (راعي، نظريات ادبي، كابل پوهنتون، ۱۳۵۸ كال، ۱۰۷ مخ) ويليام ورلز ورت وايي چي: «شعريه آهنگ لرونكې ډول سره د توندو احساساتو او عواطفو كورني بڼه ده.» (تيراثر، تير مخ) هغه څوك چي په شعركي د موسيقي اصل ته په درنه سترگه كوري، په دى نظر دي چي: «شعربل شي نه دى، پرته له موسيقي نه... شعر موسيقي ته رسيدلى وينا ده. (داكتور محمد رضا شافيعي كد گني، موسيقيي شعر، ۱۳۶۸ كال، ۲۹۳ مخ) څوك چي په شعركي رواني مسايلو ته ارزښت وركوي وايي چي: شعر د تمبول شوو عقودو څرگندونه ده. او ځيني بيا په دى عقیده دي چي: شعر د اولسونو كډ غږيا كورس دي.

اوس به راشو انخوړنه كه د شعر پيژند (تعريف) ته بڼه پام وشي، نو د شعر له بيلابيلو تعريفونوڅخه دا پايله تر لاسه كيږي: شاعر هڅه كوي چي يونايټر نښل شوي هيواد ته سفر وكړي، دنايټر نښل شويو اړيكو په باب وغږيږي، هغه وپيژني او رابرسيره يې كړي؛ ځكه نو ځيني كسان دانخوړ پيژند يا تعريف داسي وړاندې كوي: انخوړ هغه څه دى چي په شعركي د دوو څيزونو د اړيكو په باب

محصلین با کدام روش و راه میتوانند استعداد خویش را رشد دهند؟

آموزش ژورنالیزم و فوتوژورنالیزم در قدم اول به استعدادها ضرورت دارد که در برخی این استعداد فطری است و به اثر آموزش می تواند استعدادها تبارز کنند.

اگر کسی به حرفه و کاروشغلی علاقه مندی داشته باشد و در فراگیری آن تلاش کند و به صورت عملی و نظری آن رشته را فرا گیرد می تواند یک فوتوژورنالیزست خوب شود. و من در وجود بسیاری از محصلان خود این علاقه و استعداد را مشاهده و ملاحظه می کنم. هر قدر پیگیر عمل کنیم می توانیم مستعدگردیم.

استاد گرامی اگر در آخر لطف نموده گویند که آیا نمایشگاه دایر کرده اید؟

من تا هنوز کدام نمایشگاه فوتوژورنالیزم دایر نکرده ام و صرف منحیث یک استاد ژورنالیزم فوتوژورنالیزم را به صورت نظری و عملی میدانم و تلاش می کنم. و از نمایشگاه های عکاسان گوناگون گاهی دیدن کرده ام و در کشور ما عکاسان بسیار خوب، هنری، مستند سازان، فوتوژورنالیزستان و سایر عرصه های عکاسی وجود دارد. عکاسی خبری یا فوتوژورنالیزم را گاهی به نام عکاس مستند نمایشی نیز می گویند.

از اینکه وقت گرانبهای خویش را در اختیار ما گذاشتید از شما سپاس گذاریم.

فوتوژورنالیزست با.....

سوم: به صورت عملی بالای کامره عکاسی خود مسلط باشد. و انواع گونه های عکاسی خبری را بداند و عکس های خبری، گزارشی، مصاحبوی توضیحی و تشریحی و مستند و هنری بیافریند که مثل خبری را همراهی کند و ارتباط خبری را با عکس برقرار سازد.

و مهارت های عکاسی خبری را بداند و در عمل پیاده کند.

با کدام فاکت ها و ویژه گی می توان فوتوژورنالیزست را شناخت؟

همان عکس هارا می توانیم خبری بدانیم که ویژه گی ها و عناصر مهم خبری را دارا باشند. همان طور که هر واقعه و رویدادی خبر نیست هر عکس نیز می تواند عکس خبری نباشد. قلهذا خبر از خودخصوصیاتی و ارزشهایی

دارد که خبر گفته می شود به همین قسم عکس های خبری دارای عناصر خود بوده و ارزش های خبری دارند.

وفوتوژورنالیزم مثل ژورنالیزم سبک های عکاسی خبری دارند. ویژه گی های عکس های خبری زیاد است که باید آنها را شناخت.....

از راديو كابل تا .....

با كيفيت در ست نمي رسيد در سال ۱۳۳۸ با نصب يك دستگاه موج کوتاه ۵۰ كيلووات تقويت شد طوريكه صدای آن نه تنها در داخل كشور بلكه در ممالك همجوار نيز قابل شنيدن شد.

با اين انكشاف در برنامه های راديو تنوع و افزايش صورت گرفت كه توام با اين افزايش در كميت و كيفيت برنامه ها نيز تغييرات صورت پذيرفت طوريكه برنامه های آلمانی و روسی در نشرات خارجي افزود گرديد و با اين تغيير كيفي ساختار

اداری راديو هم مورد تجديد قرار گرفت و مديريت عمومي راديو كابل به رياست نشرات راديو كابل ارتقا داده شد و اولين رييس آن وقت راديو كابل عبدالروف بينوا و معاون آن عبدالحق

والله به سوده.

مضامين سياسی، اجتماعی، دینی، اخلاقی، تاريخی و ادبی و بيشتر موسیقی تشكيل مي داد همه اين ها به طور زنده و مستقيم از استديو نشر ميگرديد.

در اولين سال های كه راديو كابل به نشرات آغاز نمود ذواتی آتی بالنوبه مسووليت مديريت عمومي راديو را به عهده داشتند.

محترم علی احمد نعیمی، مرحوم غلام جيلانی، مرحوم عبدالرشيد لطيفی، مرحوم عبدالروف بينوا، مرحوم انجينر عطاالله و مرحوم علی احمد درانی بودند. چگونگی نشرات!

نشرات آن وقت راديو كابل روزانه در سر نوبت صورت ميگرفت طوريكه برنامه اول آن ساعت ۶ صبح با تلاوت قران عظيم الشان كه اكثرًا توسط قاری محمد امان نوانی و بعد ها قاری فاخر قرائت ميگرديد آغاز می شد، و با نشر يك مضمون دینی، اخبار و مطالب مختلف اجتماعی، ادبی و موسیقی تا ساعت ۸ صبح دوام ميگردد. برنامه دوم از ۱۲ الی يك ظهر برای يك ساعت شامل اخبار مهم، مطالب اجتماعی، صحنی و موسیقی بود.

برنامه سوم كه از ساعت ۴ عصر تا ده شب پخش ميگرديد با سرود های محلی و نغمات افغانی آغاز ميگرديد و با نشر اخبار پشتو و دری و مضامين سياسی و تاريخی تا ساعت ده شب ادامه می يافت كه بخش اعظم آنرا موسیقی احتوامی نمود و اين برنامه ۴ ساعته راديو نسبت فراغت مردم بيشتر شنونده داشت.

لعيق نادوم و كارمندان راديو افغانستان

پس از گذشت چندين سال راديو كابل كه نشرات آن محدوده معين را احتوا می نمود به اطراف و اكناف

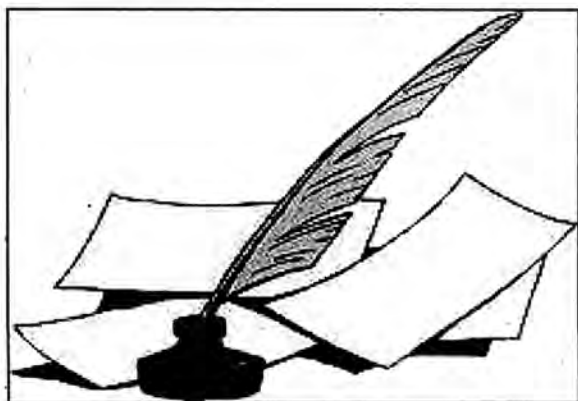
دلند داستان ادبی ...

شوی.

براندر ماتئوز دلندو کیسوپه فلسفه نومی کتاب کی لیکلی
رومان دزیاتوا جزا اولر لوله امله یومحورته ارتیلاری
ترخو اجزایی پر هغه راوخرخی اوکنترول یی
کری، دغه محور معمولاً د عشق په رومان کی وی
، یانی رومان په تولیدول د عشق په نوم پریوه
موضوع راخرخی.

په داسی حال کی چی لند داستان د حجم له پلوه کم دی

د عشق محورته ارتیلاری ، که څه هم هغه وایی چی
دی غیر عشقی رومانونه او عشقی لند داستانونه هم

که څه هم ځینی (لیکوالان) گروهمن دی چی
لند داستان په څلورمه پیری کی دکامرون له
داستانونو، دبو کاجیوله اثر، او یا دکانتربری له
کیسودچاسرله اثر سره پیل شوی، خوفکر نه کیبری چی
دانظر دی سم وی، زماپه انددغو مورخانوداستدلال
بنسټ دلند داستان پر ماهیت نه بلکی پرحجم ولاری
، یانی څرنګه چی دهغو داستانونو حجم
دننیو داستانونوپه اندازه دی، له دی امله دوی
فکر کوی چی هغوی دلند داستان پلرونه دی
، خومورد سعدي حکایات دلند داستان په توګه
نشوی بیژندلی.

څرنګه چی لند داستان دهغو مؤلفینورا ایستنه اومونده
ده چی په یوه اراده ولاروی او هغه هم یوازی
دلپونکی مونده او را یستنه وی، په داسی حال کی
چی مورپه اخلاقی کیسو کی لکه دکانتربری په
کیسو، یادبو کاجیوپه داستانونو اونورو کی له دی شنی
(ابداع) سره منځ نه یو.
سعدي حکایاتونه دده اراده او ابداع نه دی، لیدل
کیبری چی دغه له ټولنیز تخیل راټوکیدلی کیسی دی
چی سینه په سینه لیریدیدلی او پدی لیریدینه کی یوڅه
ورزیات او یوڅه تری کم شوی او په تولیدول یی
دکیسی (حکایت) شکل نیولی.

خو کله چی داستان لیکونکو دلند داستان په لیکلو پیل
وکر، په واقعیت کی دا ددوی ذهن له نچور څخه بل
څه نه دی اودغه عمده توپیر دی چی له نولسمی پیری
په راوروستو اوله هغی په دمخه داستانونو تر منځ شته

دیوایزیسیون (لیدل شونی دی ، په سینماکی هم همداسی کېدای شي. مورپه لنډداستان کی یوازی یو خانگری وضعیت وینو اولیکونکی هغه کوي چې دغه خانگری وضعیت اوپدی کی دخلکوڅرنگوالی څرگندکري ، په داسی حال کی چې په لورداستان کی دخلکوڅوڅښت درومان جوړښت رامنځته کوي. په لنډداستان کی مور معمولاً یو یادوه او تر ډېره بریده دری خوڅښتونه وینو او ددی خوڅښتونو مجموعه اپوزیسیون جوړوي ، البته ځینی وخت په لنډداستان کی اصولاً له کوم خوڅښت (حرکت) سره نه مخامخیر. او داستاڼ یو ولاړ موقعیت رابښی. زما په اند لنډداستان دهغه فشارز پرېنده ده چې پر لیکونوراغلی وي او دغه فشار دوتلولاری ته اړتیا لري چې نفوذی په لنډداستان کی شکل نیسی. په واقعیت کی لیکونکی له هغه لوی فشار څخه چې پرده وارشوی خلاصون پیدا کوي ، خو په رومان کی داسی نه ده ، ځکه چې فشار دومره همبښنی نه وي چې څوکاله ادامه پیدا کري.

لري ، خودلنډداستان درامنځته کېدلو عمده لامل دادی چی غیر عشقی مفاهیم رامنځته شول اورومان هغه نشی طرح کولی ، که بیایي طرح هم کري اغېزه ونلري او داتول داسی موضوعات دي چې بایدپه مخونو کی طرح شي نه په څوسو و مخونو یا جلدونو کی. فرانک یوه ډېره ژوره نظریه لري ، چې حقیقتاً د بحث وړ ده ، هغه گروهمن دی چې لنډداستان دخلکو دیوازیتوب له مخی رامنځته شو.

کله چې تاسویورومان لولی نو داوردوالی له امله یی د شخصیتونو په اړه فکر دهغی دیوډول خیالونو دامکان شتوالی له امله له تاسو هیر بيري ، ځکه چې په رومان کی شخصیتونه په بیاباڅر کنډیري ، خبری کوي اوله مخاطب سره اړیکي ټینگوي ، او په همدی ډول مخاطب له هغه سره دنږدیوالی احساس کوي ، خو په لنډداستان کی داسی نه ده ، په لنډداستان کی شخصیتونه په بیره راځي او ډیر ژر بېرته درومی ، نوله دی امله د داستان له شخصیتونو سره دهمدردی احساس نه کوو ، نو وپلی شو ، چې دلنډداستان شخصیتونه او پخپله لنډداستان دیوگوبښه اواز غوندي دی ، هغه اواز چې یوازی ویونکی ته داوریډو وروي باقی پاته کیږي.

له بله پلوه دټولنی په پېچلتوب سره دخلکواریکی ، تجربی اونور فکر ونه طرح شول ، لنډداستان ددی لپاره ښه وسیله ده او په ښه ډول کولای شي داهرڅه بییان کړي.

زما په نظر دلنډداستان اورومان ترمنځ بنسټیز توپیر دادی چې په لنډداستان کی مورله یو اپوزیسیون سره مخ یو ، که داستاڼ لیکنه دشطرنج له لوبی سره تشبیه کړو مورپه لنډداستان کی یوازی دلوی یو اپوزیسیون وینو ، په داسی حال کی چې رومان ټوله لوبه رابښی.

په لوبه کی دادواره (هم دټولی لوبی اوهم

لند داستان

خوشل کونړي مزاروال

دکلي يادونه

غرب دېرالونه او چمبي دي، سندرې دي او نخاوي دي... ټول کلی خوښ او مست دی. د کلي ټول خوانان مست دي. د کلي ټولې پېغلي مستي دي. د کلي میدان ته راغلي سندرغاړي او نندارچیان مست دي او ټول کلی په بنادی کې مست او ورک ورک دی. څومره چې شپه پخېدله، هومره ورسره سندرغاړي او نندارچیان مستېدل، هومره جای او چلم ته ولاړ خوانان مستېدل، او هومره دننه په انگر کې پېغلي او نجوني مستېدې. د کلي فضا همداسې مسته مسته وه او څو چې د راټولو شوو خلکو خانونو ته پام کېدلو، نو بیا ټوله شپه د خوښيو په لمن کې تېره شوې وه. ورځ هم د شپې په څېر له خوږو نه خالي نه وه. واده ته ټولور ابلل شويو مېلمنو په خوند او مزي ډوډي وخوره. وروسته د کلي د دستور سره سم د ډولې لپاره ښکلي او ډولې لښتي پرې شوي، په ډولې رنگین شالونه پریوتل، ښکلي او ډولې ډولې جوړه او دنباوې پسي روان شول. دلته په کلي کې کلیوالو ښځو او پېغلو پلورنه له تازه او وچو مېوو ډک کړي او بي صبرانه ډولې ته لاری څاري. ځينو مستو او سپانه خوانانو خو ډولې پسي له تللو هم ډډه کړې، تر څو د کلي په میدان کې د غوزانو او مېوو نیولو ته غوره او مناسب ځایونه ونيسي.... درنگ شپې له د خوښيو نزي پيل شوې. ډولې له خوږه راپورېوته. خوانانو څادرونه ونیول، د مېوو باران شواوډ مېوو په باران

نناره د سره اور په لمبو کې پخلي او مزدوری یې لا پسي زړه تباکي او پيســـــــــــــــــــــولی و. همدا وجه وه چې هغه به ځيني وخت د خوښيو داسې ښکلي شېبې له زړه خوړيني سره تېرولي. سره له دې چې هغه به کوښښ کاوه چې د خوښيو په داسې شېبو کې ځان له ذهني او رواني بوجه لرې وساتي، خو دا کار بـــــــــــــــــــــــــــــاشـــــــــــــــــــــونی و. په داسې حالاتو او پېښو کې به هغه زیاتره د ماضي له یادښتونو سره لوبېده او په هغې به یې د زړه تباکي رغـــــــــــــــــــــــــــــولی. نن هم د نیمې شپې له دغې چوپې چوپتیا څخه د خیال په وزرو والوت، ډېر لیرې خپل هېواد او خپل د خاپوړو څټین کلي ته. کلي روښان او څراغان دی. لکه دې کلي ته چې نوي برېښنا را غځېدلې وي. خو داسې نه ده. دغه روښنایي د کیسونو او لاپټونو ده چې کلي یې سپین برک کړې دی. د کلي په میدان کې گرم ټنگ ټکور روان دی. د کلي اوسیدونکي، په تېره بیا خوانان په منډو رامنډو دي. د کلي هرې ښځې لا آن لور مازیگر من دوه منه اوږه د واده لپاره اخیستي، څو په خپلو تنورونو او تیبو د سبابا لپاره د واده ډوډي پخې کړي. څوک د غوښو ډېگونو او کټوو ته ناست دي، څوک ټنگ ټکور ته د ناستو کسانو د قدر او عزت پخاطر جای او چلم گرځوي... هلته د الپ خان د کور دننه په انگر کې د کلیوالو پېغلو په

د یواځینوب او پرډینتوب احساس پری غلبه کړې وه. کوښښ یې کاوه چې خپله مېرمن او اولادونه ترې بچ وساتي او ورته ونیسي چې زیست خوشاله دی. اڅرځو نوي کال شپه وه او سبا ته نوروز و. بې درنگه یې دخیال نیلي دخپل هېواداویاهلته په کابل کې دبي بي مهرود تپي په لور وغځېـــــــــــــــــــــدی: د نجونو او هلکانو او ټولو راټولو شوو کسانو له خوښيو ډکې پراخې ټنډې او د هغوی کڼه کڼه یې سترگو ته نیغه ودرېده. لا یې پرښیسي په مری خېټه ور واچوله او ستونی یې ورله لاپسي موروه چې دخپلي کوچنی لور یې ورته پام شو. د واره یې ورته وویل: پلاره بیا دچرتونو مېلمـــــــــــــــــــــه یـــــــــــــــــــــی؟ موسکی شو او په یو ډول یې د هغې شکونه لیرې کړل. خو چې کله یې مېرمن او اولادونه ته خوب څنگلی پرانېستي او د خوب نزی ته شول، نو څښل یې غوره وکښل. سره له دې چې دی یې دومره شوقی هم نه و. لس کاله کېدل چې کران په یو کوچني اروپايي هېواد ښمارک کې استوگن و. ظاهراً خو یې خان آرام او هوسا باله، خو داسې نه وه او دی پخپله په دی بـــــــــــــــــــــــــــــه پوهېـــــــــــــــــــــده. هسي خو یې له اروپايي ژوند نه وړاندې لسو نورو کلونو د خپل هېواد کاوندې ملک پرښیسي او ناخوالو په گوگل کې زړه شین کړې و: په سوزوونکي گرمی کې له وړو پخولو او نینو خرڅولو نه نیولې، بیا آن د

رانردی چی دی بی وینی، لکه توری
 بلاک
 - دا خو د شین سترگو چورلکی دی.
 بدر وویل، بیای یی زیاته کړه:
 - څه ورپسی گرځی. چی چپرتنه څی
 هلته به څی او بېرته د ورځ په
 ټینګولو شو او ورسره جوخت د
 چرتونو ښند ته ولوبد او د پلار د
 تېرې ورځې یوه یوه خبره یې د ذهن
 د نیوالونو په اوچتو بلیو کښینا!
 د شپې له خوا د سندرغاړو مستې
 نغمې، د نندارچیانو بیروبار او د
 هغوی له ولولو نه ډکې ښکلې شپبې،
 ډولسی او د پلار او مور
 آرمانونه... بیای یی بی درنگه د خپلو
 هیلو په لور سترګې کړې شوي. د
 خپلې خوښې په رشته کې زده کړه، د
 ناروغو کلیوالو درملنه، د پخوا په
 څېر له کلیوالو سره مینه او هغوی ته
 درناوی او د ښکلې او حیانتاکې
 میرمنې سره د ژوند پیل.... دی لا
 هماغسې د ورځ له تړلو سره یو ځای
 د چرتونو په ښند کې و چی چورلکی
 راتاوې او د هغه په سر په گرځېدو
 شوي. بدر وډار شو چی څه خبره ده؟
 دی لا همداسې د وېرې او ډار په تلي
 کې و، چی یوې ورته مورچه ونيوه
 او یو درز شو. له درزه سره سم د
 بدر د تن ټوټې آسمان ته پورته شوي.
 چورلکو خپل کار وکړو او وروسته
 بیا هماغسې په کنډو اووښتې او په
 خپله مخه لاړې.
 په دې وخت کې د بدر پلار سره له
 تورو کلیوالو د کلي په جومات کې په
 جمې ولاړ وو، چی د چورلکو د
 راکتو آواز یې تر غوړو شو. په تادی
 سره یې لمونځ وکړو او په بیره یې له
 الپ خان سره یو ځای. د غره لمنې
 پټو ته ځان ورساوه. گوري چې سرې
 وینې د الپ خان په کورارو ور سمې
 دي. مخامخ غره ته خیر شول، د غره
 له زړه او سترگو سرې وینې بهېدې.
 په غره کې د پلوڅو تر څنګ د
 ښونانو او څپړیو سترګې سرې وې. د
 غره د لمنې د هدیرې ټولو مرو په
 دغه مرینې خپلې اویسکې تویولې. یو
 ځل ویالې ته د خلکو پام واوښت، بیا
 هم سرې وینې. الپ خان د کورارې
 منځ ته شو، بیا هم سرې وینې... او
 بدر په خپلو وینو کورارې او په
 کورارې راسور غر خروبه کړې و.

اوجومات کی دهغه په ستاینوخیل
 سوبت(صحت)کرم ساته
 دا ټول د بدر د خو اخلاقو څرګندوي
 و چی د کلي د مشرانو او کشرانو
 زرونه یې خپل کړي وو. سره له دی
 چی هغه نوی د ځوانی په درشل پښه
 اېښې وه، ښو کارونه یې کت مت د
 لویانو په څېر کول:
 که د کوم کلیوال واده ته له غره د
 لرگو راورلو خبره کېدله، نو دی به د
 ځوانانو په سرلیکه کې ولاړ و او د
 لرگو راورلو له کبله به یې د واده
 دسمال جیب ته کړی و. که د کوم
 کلیوال د وړو ټکولو، شولو نیالولو،
 غوبله او یا کوم بل ډله بیز اشخ خبره
 کېده، نو بدر به پکې پرته له هغه دغه
 شتون درلود. که له کوم سپین ریري
 او یا هم تورسری سره به یې پېټی او
 یا هم غوټه ولیده، نو د واره به یې په
 خپلو اوږو کړی وه. د غم او ښادی په
 وخت کې د کاسې کړندی پرمینځل او
 اوبو نیول خو یې پرته د چا له ویلو
 کول.... د هغه د حیا ستاینه خو د کلي
 د هرې پېغلي په خوله وه. ځینو خو په
 خیال کې، هغه د خپلې مینې او
 راتلونکې ایندیل ګڼلو او یوې نیمې
 خو به بیخي د خپلو کمځو گل کړ، په
 اوربل کې به یې نیغ وټومبه او د واره
 به یې ورسره د مینې جونگره جوړه
 کړه.....
 کله چی بدر مالونو ته له گیاه اچولو
 وزگار شو، راغی د خپل پلار تر
 څنګ کښینا او د چایو په څښلو شو. د
 چایو له څښلو سره سره یې پلار ته د
 خپلو کورارو(وړو پټیو) چی د غره
 په لمن کې پراته وو، د تندې خبره
 وکړه او دا یې هم وویل، که خدای
 کول، سبا ته یې اوبه کوي.
 پلار یې وویل: اوبه یې کړه زویه!
 غنمو په دانه شروع کړې، ښه ښد یې
 اوبه کړه چی فصل یې ښه مزه دار
 راشی.

هغه و چی بدر ځانته وختي بېل په
 اوږه د پټیو په لور روان شو. فکر یې
 کاوه چی د اوبو کمی به هم نه وي،
 او ښه په مزه به یې ښند اوبه کړي.
 هغه ایله د لومړي کورارې په ورځ
 اوبه برابرې کړې چی د چورلکو
 آواز یې تر غوړو شو. چورلکې
 نورې هم رانردې شوې، دومره

کی ډولې د الپ خان په دروازه
 راننوله، چی په دی کی د هغه زوی
 بدرله خپل لوي ترنگر وښوسره د کلا
 په دروازه راننوت: پرېږده مړه!
 زماندخیالونو جوړه دنیاکی دی راله ګډه
 وډه کړه. خدای دی نکري پلاره! د
 کومي دنیاکی خبرې کوي؟
 - ټوله شپه می مست سازونه وغږول.
 د ورځې می هم د زړه په مینه ډوډی
 ورکړه او د ډول ډیلو په درزهارو او
 د مېو په باران کی می ستا ډولې را
 ننوېستله چی بیا د وښو له پنډ سره
 راته نیغ مخی ته ودرېدی او زما هر
 څه دی تالا والا کمرل.
 د بدر په شونډو د خوښیو نری څپه
 راښکاره شوه، له اوږو یې پندرا
 کښته کړ او خپل پلارته یې له خندا نه
 په ډکه خوله وویل: پلاره! ستا دنیا
 ته لاډېر وخت پاتی دی. اوس خو زه
 یوی بلی دنیا ته شپې ورځې شمارم او
 ورسره مالونو ته د گیاه په اچولو شو.
 دا مهال بدر ډولسم ټولګی پای ته
 رسولی و او د کاتکور د ازموینې
 نتیجې ته سترګې په لاره و. هغه له
 هر څه رومبې د نور څه خوبونه
 ویني او هغه دا که وکولای شي،
 خپلې لوړې زده کړې د خپلې خوښې
 په رشته کی تر سره کړي.
 هغه ته ځینې وخت، د وخت د څپړو
 هغه ترڅه یادونه تر سترگو کېږي،
 چی کلیوالو به یوی او بلی خواته
 او ترې او ترې منډې وهلي، څو د ټپي
 او یا هم بیمار ژوند یې وژغورل
 شي. خو داسې څوک به نه و چی
 درملنه وکړي، او که به و هم، نو په
 کړیو کړیو به یې انتظار ویستو، څو
 طبیب تر کلي راشي او یا هم دی تر
 طبیی ورسووي.
 هسې خو څوخلی روانې جګړې د
 دوی کلي ته هم برخه کړی وه. دلته
 هر کانی او بوټي ناری سورې وهلي،
 چی دلته یو چا ژوند له لاسه ورکړی.
 دلته د یوه تن وینه توی شوی. همدا
 خبره وه چی بدر غوښتل څو د
 ستونزو په وخت کې د طبیب تشه
 ډکه کړي.....
 کلیوالو هم د الپ خان او گل څانګې د
 دواړو زمانو د ښو یادونه کوله.
 بختیار خو لا کوچنی و.
 ایله د لسو کالو به و،خود بدر په مینه
 به نه مړېدل او تل به یې په ژرنده

هېڅوک پوه نه شول چې ولی دی بی رحمو داسی کانه وکړه او د بدر هډونه یی ټوټی ټوټی کړل. خدای خیر چی په هغه مسکین یی د چا شک کړی و او د چا په بس کی یی تېر ک...

الپ خان او کلیوالو د بدر ټوک ټوک صورت له پټیو او د غره له لمنی راتول او په یو کت کی یی جنازه کړ. په داسی حال کی چی له کټه سری وینی بهیدی، د بدر جنازه په دی تورو کورارو را تېره شوه، ته به وایی، هغه دا پاتی کورار یی هم خړوبه کول غواړی، تر څو په زړه کی یی ارمان ننه وي پساتی....

کلی ته د جنازی په را رسېدو سره چغی شوی، کوکاری شوی او د قیامت ورځ جوړه شوه... ټول کلی ژار یی، د کلی وستل ژار یی، د کلی دیوالونه ژار یی، د کلی کانی او بوټی ژار یی، د کلی هره پیغله او تور سری ژار یی، د هر کور ځوان او سپین ږیری ژار یی... او ټول کلی په ویر او غم کی دوب او وریست شو.

نن د کلی هر بودا او سپین ږیری د لاس امسا له لاسه ورکړه، هری بودی او تور سری د خپل سر د پنبوکی او غوټی نیولو مرستندوی له لاسه ورکړ او د کلی هری پیغلی د بدر له حیا نه ډکی سترگی چی تل هغوی ته په درنښت اړول شوی وی، لسه لاسه ورکړی....

دا چی د بدر تنکی او ځوانیمرگی مړینی د کلی د نرو او ښځو زرونه نینی نینی کړل، څه فکر کوئ چی د هغه د مور او پلار به څه حال وی؟ څومره چی تاسی سوچ کوئ، له هغی هـ هـ دتر.

گل ځانگی اقربی خپل مخ داسی شرقولی، چی د پرسوب له کبله یی سترگی نه مالومیر یی. څوار کی په ټپو ناسته ده او نوره د مخ و هلو شیمه نه ده ورپاتی. کله ناکله یی یو نیم ځگیروی له خولی راوخی چی د سری دننه د زړه پلی ږی کوی، خو نور بی د خپل حی حی جبی بدر کت په سترگو نشو لیدلای. حیئی وخت به یو دم د لیونو په څېر پاڅېده او په کت به ورپرېوته، بیا به بی هوښه شوه او ښځو به له کټه رادېخوا کړه....

مازیگر مهال وچی کلیوالو د بدر

جنازه پورته کړه او په هماغه هدیره کی چی د غره په لمن کی پرته وه، څارور و تـه و سـپار له. بیا هم کلیوالو ته دی خدای خیر ورکړی چی خدمت ته یی ټینگه ملا ترلی. هره ورځ دری څلور کورونه په خپلو منځو کی سلا کوی او دعا او غمشریکی ته د راروانو خواخوږو جای او ډوډی ته لاس په نامه ولاړ دی. د کلی سپین ږیری خو له سبا ناری سره سم د دعا او فاتحی ځای ته راځی او تر ماښامه همالته وی. د بدر برناحق، ناڅاپی او ویرجنی مړینی په اړوند ډېری خبری د دعا او فاتحی په ځای کی ښکته پورته شوی:

چا به ویل: کپدای شی په کوم ځای کی یی پوځونو ته مرگ ژوبله اوښتی وی او دوی یی دلته د بی گناه بدر په سرو وینو خپل کسات واخیست او زرونه یی ږی یخ کړل. چا به ویل: ابله ورځ یی هغه بل ځای کی بی گناه صغیران په یو ځای ستری کړل. چا به څو ورځی وړاندی لرگو ته د تللو هلکاتو غمجنه پېښه یاده کړه چی ټول یی وژلی وو.... ټولو پرته له دی چی دا یو ناروا کړنه او تېروتنه بولی، هغه محکوم کړی او عاملینو ته یی له خدایه د سختی سزا غوښتنه وکړی، بل څه په خولو نه ورتلل.

ډېر خلک دعا او خواخوږی ته راغلل. آن هغه څوک چی الپ خان به یی نه پېژانده، خو د هغه د زوی زړه بـوگنـوونکی پېښی کیسه به یی د چا له خولی اورېدلی وه، هغوی بـه هـم را روان وو.

الپ خان د ځان او کورنی د زرونو د تسل او سکون پخاطر لوی خیرات وکړ او په هغی یی خپلو کور گور او ژوبلو زرونو ته د خدای له درباره د صبر او حوصلی غوښتنه وکړه....

خو له غمه کله دومره ژر زرونه صبرپدای شی، هغه هم د تنکی ځوانی. الپ خان دوی به که هر څومره په یو څه خپل ځانونه مصروف کړل، بیا به یی هم یو دم د زوی څېره مخی ته ودرېده، زرونو به یی په څریکو پیل وکړ، د سترگوکاسی به یی رانکی شوی او پولیو پولیو اوښکو به یی گریوانه ته لاری جوړی کړی.... زرونو ته به یی یو شان تری ورغی، ټوبی به یی

ووېستی او او زیاته به یی کړه: - د بختیار سر ته دی خیر وی او په دی به یی خپلو ژوبلو زرونو ته پتی کیسـی و د ی... یو له ورځو گل ځانگه د کاله دننه په ډیوډی کی په کار بوخته وه. روح او روان یی احساسوله چی څوک ورته د مور غږ کوی. تروره اخوا دېخوا گوری. بېرته وایی. کور کی خو څوک نشته. سر خوځوی او بېرته په کار اخته کیږی. لږه شېبه پس بیا د مور یی... غږ یی تر غوږو کیږی او ذهن یی شاهدی ورکوی لکه څوک چی دننه له خونې ورته آواز کوی. سپکه پاڅیر یی او خونې ته ننوځی. په خونه کی سترگی تاوه وی، د خونې څلور واړه کونجونو ته گوری، هېڅوک نه برېښی. بیا خان ته وایی، لېونی شوی خو به نه وی. غواړی له خونې راووځی. د خونې په وره پښه ږدی. بیا یی زړه ته پرېوځی، چی یو څوک ورته څه وایی. مخ شاته اړوی. سترگی یی د دیواله په تاخچه کی د بدر په جامو ښځیری. د زړه دنیا یی ویجاړیږی او ور سره سم په کوکو کوکو ژار یی... په دی کی الپ خان ستری ستومانه د کاله په تمبو راننوځی. ورخطا کیږی چی څه پېښه ده. خو کله چی په اصلی خبره پوهیږی، د خواشینی دردوونکی څپه یی په زړه یرغل کوی، خو بیا هم خپل زړه ټینگوی او خپله میرمن زغم او حوصلی ته رابولی... لږه شېبه وروسته میرمن ته د چاپو وایی او خپله د باد د برېوکی په څېر د چرتونو په زړه کی تاو راتاو کیږی: د بدر پېدایښت او د هغی ورځی خوشالی، د هغه رابوتکی کېدل، ښوونځی ته تلل، په کارونو کی د پلار لاسنیوی، له کلیوالو سره د هغه بی کچه مینه، د خیالونو په نری کی هغه ته د ډولی جوړول... او بیا وروسته په ځوانه ځوانی کی نابیره له نری سترگی پټول.... د سترگو کاریزونو یی را ټک شول. مېرمن یی د چاپو له پطنوس سره خواته راغله او په یو ډول یی د غمونو یرغل په خپل زړه کی ورک کړ. له چاپو څښلو او ده ی نیولو وروسته یی مېرمن وویل: د بختیار پلاره! د مالونو گیاه خلاصه شوی، تشی یی له ډېری لوړی

غاری ته د کاروان په ننداره شو. هغه د کتار هري واسطې ته سترگي سترگي و، د هغې له ليدو يې پوره پوره خوند او مزه اخيسته او لايې د خوښيو څپي په ورو شونډو خورېدلې... هغه همداسې په خوښيو کې ډوب و چې له چاوديدونکو توکو ډکه سپينه کړولا په ډبره بېره د بازار له يوې کوڅې را ووتله او له کاروانه سره وجنگېده. زوروره چاودنه رامنځ ته شوه. دورې شوي او د وينو او غوښو باران جوړ شو. الپ خان تروره اخوا دېخوا وکتل، خپل زوی يې تر اړخه نه و. په لږ زېډلو پښو له دوکانه را ووت. مخامخ د ولسوالۍ دېوال ته يې نظر شو، د غوښو ټوټې يې تر سترگو شوي. سترگي يې په ونو ونيستې، د قصاب د دوکان په څېر يې زورنډې غوښې تر سترگو شوي چې له وينو دارې وهي. د بازار ټولو دوکانونو ته يې ځغلند نظر شو، ټول دوکانونه ورته قصاب خانې ښکاره شوي. د کتار واسطو يې پاملرنه ځانته واړوله چې د اور لمبې ترې پورته کېدې، واسطې ورته د کباب ټټې او کرايان ښکاره شول، چې د انسانانو غوښې پکې کياېدې... يو دم يې زوی تر سترگو شو چې د سرک اړخ ته پرمخې غځېدلې او په سرو وينو کې لبت پيټ دی. ژر يې راپورته او سيني ته يې نږدې کړ. بختيار خپل پلار ته په مراوو وکتل، نړۍ موسکا يې په شونډو تېره شوه، ته به وايي له بازاره او کتاره يې پوره خوند اخيستی او سترگي يې پټې کړې. الپ خان خپل زوی نور هم سيني ته نږدې کړ. دوه تازه او تودې اوشکې يې له سترگو را وڅڅېدې او د بختيار پر مخ پرېوتې او ور سره جوخت يې دا يوه خبره بې واره له خولې را ووتې: زويه زه به دې مور ته څه ځواب واييم!

او له دې سره د گران له خولې سور اسوېلې چې پرته له درونو بل څه نه وو، راووت. په کوچ کې ستونې ستاغ و غځېد، خوب پرې غلېه وکړه او د خوب نړۍ ته شو.

کړي! ته پخپله دومره هوښيار يې چې چا ته دې اړتيا نشته او که چېرې په کوم شي پوه نه شوي، د گاونډي زوی خو شته... او په يو ډول يې د هغه تشويشونه ليرې کړل. عمر تېرېده، خو هغه پخوانی خونده او مزه گي يې نه وه. الپ خان ته هر څه بې خونده او پيکه ښکارېدل. خو څه وکړي! بې له دې چې د صبر او زغم نه کار واخلي او د خپلې مېرمنې او زوی خيال وساتي، تر څو له دې زيات ونه کړيږي، نور څه يې له وسه نه و پوره. د وخت په تېرېدو سره الپ خان سره له گل ځانگې په کراره کراره خپل عادي ژوند ته مخه کړه، زروونه يې يو څه صبر شول. هغوی د بدر تسل په بختيار کاوه او د هغه سر ته يې دعاگي کولې... يوه ورځ گل ځانگې خپل مېړه ته ووييل:

- د بختيار پلاره! ډېر ژر د غنمو لو پېلېدونکې دې او ورپسې د ټکه غوښو نه دي. اوس خو يو څه وزگار يې، نو که چېرې سودا پسې کومه ورځ منډه وکړي، ښه به وي. په کور کې چای، بوره، گوره او غوري هر څه په خلاصېدو دي.

- روغه خبره دي وکړه د بختيار مورې! دې راروانې جوړې (جمعي) ته که د خدای رضا وه، منډه به ورپسې وکړم. بختيار به هم له خانه سره بوځم. د لارې مشخولتيا به مو هم جوړه وي او د هغه سات به هم تېر شوي.

څنگه چې دې خوبه وي، هماغسې وکړه.

د جومې په ورځ، الپ خان سره له خپله زويه د ولسوالۍ بازار ته چې تقريباً دوه ساعته پياده لاره وه، روان شول. بختيار خوشاله و، ډېر خوشاله. دا د هغه رومبې ځل و، چې بازار ته تلل.

لس بجې کېدونکې وي چې د خپل پخواني پييار په دوکان، کوم چې د سرک د ښي اړخ د غاري څلورم دوکان و، ور ننوتل. الپ خان په سودا اخته و، چې نا بېره يې د زوی پام د بهرنيانو هغه پوڅي کتار چې د بازار له مخې تېرېده، ځانته واړاوه. په بېره له دوکانه ووت او د سرک

ورغلي او رمبری و هي. که چېرې د مړېدو يې غم وخورې، ښه به وي، وايته به هم راوړی او سات به دی هم تېر شوي.

ښه خبره دی وکړه! هغه و چې لور او ځادر يې واخيست او پټو ته روان شو. پټو ته په رسېدو سره مخامخ هنيری ته ورغی، څو بڼر او ټولو سرو ته دعا وکړي. کورې چې کني کليوالې پېغلې دعا ته له بېرغو سره راغلي. سترې مه شي يې ورسره وکړه، بيا يې د بڼر او نورو سرو په حق کې دعا وکړه او کورارو ته راستون شو.

هغه لا د پولې په رېښو پيل نه و کړی چې بدر يې يو دم مخې ته ودرېد:

- پلاره زه به کيا وکړم، زه چې يم تا ته صبر دی!

- نه زويه! زه ورپسې راغلی يم، ته دمه وکړه، ټول وخت مالونه ستا په غاړه پراته وي، نن يې زه مړوم... يو دم يې ټکان وخور او بيا يې د خپل زوی سرو وينو سترگو ته لاری وکړی چې هر څومره يې ځانته تسليت ورکړو، ويې نشو کړای او ورسره يې په چيغو چيغو وژړل... لير شانی زړه يې سپک شو. ځان يې له وښو ډک کړ او کور ته را روان شو.

- ښه شوه چې کيا دې راوړه، مالونه به درله دعا وکړي!

- خپل دی نصيب شه! بڼر او نورو سرو ته می هم دعا وکړه او بله دا چې ډېرې د کلي نجونې دعا ته راغلي وي. بېرغونه يې هم د بدر په قبر وځړول.

- خدای دی ښه ورسره وکړي! هغه غوښتل چې نور څه هم ووايي، خوبختيار ته يې پام شو، چې غلي ناست و او خواشيني ښکارېده:

- څه خبره ده بختياره پچي! څنگه غلې ناست يې!

- هيڅ خبره نشته، هسی... - ته راشه خواله مې! څنگه سبقونو کې خو دې کومه ستونزه نلري؟ - نه پلاره! هسی مې ذهن ته راغله چې پخوا به بدر لا لا راسره مرسته کوله، خو اوس به يې څوک راسره... - دومره لټي مه کوه! خدای به خپل

ژورنالیزم ..... ؟

مدار پائین زمین :

مدار قطبی، مدار زمین‌ایست، مدار بیضوی ماهواره‌های مدار پائین زمین به ماهواره‌هایی که در فاصله نسبتاً کمی از سطح زمین قرار دارند، ماهواره‌های مدار پائین زمین گفته می‌شود. بیشترین ارتفاع این نوع ماهواره‌ها از سطح زمین بین ۳۲۰ تا ۸۰۰ کیلومتر است. مسیر حرکت این ماهواره‌ها از غرب به شرق و همجهت با دوران زمین بدور خود است. بدلیل نزدیکی فاصله این نوع ماهواره‌ها از سطح زمین، سرعت حرکت این ماهواره‌ها خیلی بیشتر از سرعت دوران زمین بدور خود است. گاهی سرعت این نوع ماهواره‌ها به ۲۷،۳۵۹ کیلومتر در ساعت نیز می‌رسد. با این سرعت، این نوع از ماهواره‌ها می‌توانند در هر ۹۰ دقیقه، یک دور کامل بدور زمین بگردند. برخی از ماهواره‌های هواشناسی، ماهواره‌های سنجش از دور و ماهواره‌های جاسوسی از این نوع‌اند.

ماهواره‌های مدار قطبی: ماهواره‌های مدار قطبی به نوعی از ماهواره‌هایی گفته می‌شود که مسیر مدار حرکت آنها عمود بر خط استوا و مسیر دوران از قطب‌های شمال و جنوب می‌گذرد. بعضی از ماهواره‌های هواشناسی، ماهواره‌های سنجش از دور و ماهواره‌های جاسوسی از این نوع‌اند.

ماهواره‌های مدار زمین‌ایست: این در حالت کلی بروی مدار زمین‌ایست و بر بالای خط استوا، در فاصله ۳۵۸۷۰ کیلومتری از سطح زمین قرار دارند. این نوع ماهواره‌ها در مکانی ثابت نسبت به زمین قرار دارند و هم‌فاز با دوران زمین بدور خود، می‌گردند و بدلیل همین ثبات دارای سایه‌ای ثابت (معروف به «جای‌پا») بر زمین هستند. به مدار زمین‌همزمان مدار زمین‌ایست و یا مدار کلارک نیز گفته می‌شود. تمام ماهواره‌های مخابراتی و تلویزیونی از این نوع هستند.

ماهواره‌های مدار بیضوی: این ماهواره‌ها دارای مداری بیضوی هستند. دو نقطه مهم از مدار این ماهواره‌ها نقطه اوج و نقطه حضیض آنها است: قسمتی که به سطح زمین نزدیک می‌شوند به نام نقطه حضیض نامیده می‌شود. قسمتی که از سطح زمین دور می‌شود به نام نقطه اوج نامیده می‌شود. مسیر حرکت و دوران این نوع ماهواره مانند ماهواره‌های قطبی از سمت شمال به جنوب است. چون اکثر ماهواره‌های مخابراتی در مدار زمین‌ایست قرار گرفته‌اند، این ماهواره‌ها هیچ پوششی بروی قطب‌های

ماهواره‌های هدایت‌کننده: ماهواره‌هایی هستند که از پخش کردن زنگنال‌های رادیویی استفاده می‌کنند تا دریافت کنندگان موبایل را در زمین فعال نمایند تا مکان دقیق آن‌ها مشخص شود.

ماهواره‌های اکتشافی: ماهواره‌های مشاهداتی زمین یا ماهواره‌های مخابراتی می‌باشند، که برای کاربردهای نظامی و جاسوسی مستقر شده‌اند.

ماهواره‌های زمین‌شناسی: ماهواره‌های زمین‌شناسی، ماهواره‌هایی هستند که برای نظارت بر محیط، هواشناسی و ساختن نقشه و... استفاده می‌شوند.

ایستگاه فضایی: ایستگاه فضایی، یک ساختار ساخته دست بشر می‌باشد که برای زندگی انسان در فضای خارج طراحی شده است. یک ایستگاه فضایی از انواع فضایی‌ها به وسیله نقصش در نیرو محرکه زیاد یا امکانات بر زمین نشستن، متمایز می‌شود. به جای موتورهای دیگر به عنوان جا به جایی به ایستگاه استفاده می‌شود. ایستگاه‌های فضایی برای باقی ماندن در مدار برای مدت کوتاهی طراحی شده‌اند، برای قسمتی از هفته یا ماه یا حتی سال.

ماهواره‌های تتر: ماهواره‌هایی هستند که به وسیله یک کیبل که به آنها تتر (افسار) می‌گویند، به ماهواره‌های دیگر وصل می‌شوند.

ماهواره‌های هواشناسی: ماهواره‌های هواشناسی، که به طور ابتدایی برای نشان دادن آب و هوای کره زمین به کار می‌روند.

مدار ماهواره‌ها: ماهواره در یک مسیر بسته که آن را مدار ماهواره می‌نامند، به دور زمین در گردش است. این مسیر ممکن است دایره‌ای یا بیضوی شکل باشد و مرکز زمین در مرکز این مسیر یا در یکی از کانون‌های بیضی آن قرار دارد. ماهواره در صورتی که تحت تاثیر نیروهای گرانشی دیگری قرار نگیرد، همواره در صفحه‌ای به نام صفحه مداری به گردش خود به دور زمین ادامه می‌دهد. حرکت این صفحه مداری به پریود مدار و زاویه صفحه با صفحه استوا بستگی دارد. اگر این زاویه صفر باشد، صفحه مداری منطبق بر صفحه استوایی زمین می‌شود. عموماً ماهواره‌ها بروی چهار نوع مدار که بستگی به نوع کاربرد ماهواره دارد، قرار می‌گیرند:

کنند و نیز هیچ نوع مطلبی را نباید از نظر مردم مکتوم نگهدارند.

ویژگیهای های یک خبرنگار خوب و کارآموده :

۱- مطالب خود را به زبان گفتار و نوشتار قابل فهم ساخته بتواند.

۲- در موقعیت های دشوار به زبان شیوا توانایی سخن گفتن را داشته باشد.

۳- دارای شامه خوب خبری ، کنجاوی فراوان بالای مطلب خویش داشته باشد.

۴- مهارت و اعتماد به نفس در استفاده از وسایل را داشته باشد.

۵- انعطاف پذیری در لحظات دشوار تراژیدی و طنز را بکار برد .

۶- تحمل بالا برای انجام کار های زمان گیر داشته باشد.

۷- توانایی به سرعت فکر کردن ، تحلیل کردن رادارا باشد.

۸- خلاقیت ، توانایی تخیل ، تجسم و جهان بینی وسیع داشته باشد.

۹- دارای کنترل احساسات و گرایش های خوب باشد

۱۰- احترام به قوانین ، مقررات و کرامت انسانی را داشته باشد.

۱۱- قناعت و حفظ شرافت حرفه یی ... را مد نظر داشته باشد.

ژور نالیست به چه کسی گفته میشود؟

ژور نالیست به کسی گفته میشود که دانش مسلکی داشته باشد و وقتی ما کسی را طبیب و داکتر میگوییم که وی به علم طب بلدیت داشته باشد و شیوه های تداوی را بلد باشد بناء ژور نالیست کسی را میگوییم که دانش مسلکی داشته باشد و در یکی از رسانه های که در فوق به معرفی گرفته شده عملا کار های مسلکی را پیش ببرد . با نکر مطالب فوق میتوانیم گفت که خبرنگار موفق و مسلکی هستیم یک خبرنگار خوب علاوه ازین ها باید بیطرفی را رعایت کند و با بیان واقعیت و احترام به مسنک خبرنگاری داشته باشد با اوصاف فوق میتوان چنین شخص را یک خبرنگار و یک ژورنالیست ورزیده خطاب نماییم . پایان

شمال و جنوب ندارند. به همین دلیل و جهت پوشش قطبها از ماهواره های مدار قطبی استفاده می شود. در واقع این نوع از ماهواره ها شمالی ترین و جنوبی ترین قسمت نیمکره ها را پوشش می دهند.

انترنیت : انترنیت در سال ۱۹۶۰ پیدا شده ، انترنیت مجموعه از میلیون ها کامپیوتر است که از طریق شبکه های مخابراتی به یک دیگر متصل اند به عباره دیگر مجموعه از هزاران شبکه ماهواره ای کامپیوتری است که تعداد زیاد کامپیوتر ها را در یک شبکه پیچیده بزرگ وصل می کند.

وظایف رسانه ها :

وسایلی اند که در زمان واحد ، پیام های یکسان را برای تعداد زیادی از افراد ارسال میکنند.

To inform دهی اطلاع

To educate دهی آموزش

To organize سازماندهی

To animate سرگرمی آفرینی

با آگاهی و آشنایی با انواع رسانه ها می پردازیم به اینکه خبر نگار چه کسی را میگویند و یک خبر نگار مسلکی و با تجربه باید دارای کدام خصوصیات باشد . باید اولاً بدانیم که خبر نگار کیست و چه کسی را خبر نگار گفته میتوانیم .

خبر نگار کیست ؟ خبرنگار کسی است که با اتکا به ذوق و استعداد شخصی، پس از گذارنیدن دوره ی آموزش تخصصی و همچنین با توجه به مسوولیت اجتماعی که این حرفه بر عهده او می گذارد، وظیفه ی کسب، تهیه، جمع آوری و تنظیم اخبار و انتقال آنها را از طریق وسایل ارتباط جمعی (مطبوعات، رادیو، تلویزیون و خبرگزاری) به مخاطبان بر عهده دارد. یک خبرنگار خوب باید تمام قوانین و مقررات ملی و بین المللی را رعایت نماید و براساس اعلامیه یونسکو، خبرنگاران باید کوشش کنند تا اخباری که در اختیار عموم می گذارند صحیح ، دقیق و معتبر باشد و در صحت اخباری که به دست می آورند، تحقیق و تعمق کنند . خبرنگاران نباید حقیقتی را عمداً تحریف یا مخدوش

انخور، تخيل او تخيل ....

هرڅه سره گډوډوي، چې دانخورونوپه مرسته دغه گډوډي شوي برخي بيرته يودبل څنگ کي کښيږدي اويوه فکري او عاطفي کړي رامنځ ته کړي، له دي کبله ويلاي شوچي دانخور جوړوني ځواک هماغه دتخيل ځواک دی. (رضا برهني، طلا درمس، ۱۳۴۷، ۷۶-۷۷ مخونه) انخور داسي يوتولنيز او هرارخيز ويی دی چې دهرډول تشبیه، هرډول استعارې، هرډول سمبول او هرډول اسطوري مفهوم رسولای شي. په لنډ ډول ويلاي شوچي تشبیه او استعاره دواړه انخورونه دي. تشبیه او استعاره په شعرکي ډير ارزښت لري، ان تردې چې له تشبیه او استعارې څخه پرته، شعر، شعر نه دی.

ويل کيږي چې تشبیه او استعاره هغه څيزونه دي چې دهغوپه وسيلي سره ځيني څيزونه پيونديدای شي. نډي ترڅنگه داسي نظرهم شته چې: تشبیه دانخورونو يوځای کول يا اودل دي.

انخور دانسان او طبيعت ترمنځ داريکو څرگندوی دی. دانخورله لاري د ذهني او رواني غوتوپه پرانستلو لاس پوري کيږي. رضا برهني په «طلا درمس» کي دانخور د بحث په لړکي په دي ټينگارکوي چې انخورونه داستوگني چاپيريال ته اړتيا لري چې ښه ټينگ شي او ژوند وکړي؛ نوپه يوه شعرکي لومړی بايد دانخورله پاره داسي چاپيريال ولروچي دهغه له پاره داستوگني ور وي اودغه انخور اودهغه داوسيدو چاپيريال بايد له يوبل سره سازگاري ولري. که چيري دشعر درامنځ ته کيدوپه شيبه کي شعريه درست ډول درک شوی وي، نو انخور اودهغه داوسيدو چاپيريال ترمنځ به کوم تناقض نه وي.

په دي ډول په انخورکي له بهرني اړخه ويونه اوله دننني پلوه احساسات او اندونه نورهم سره ټينگيږي اويلاييل حالتوته سره يوځای کيږي؛ نوله دي کبله دانخور اغيز دشعر دنور وروبرخوپه پرتله پرلوستونکو باندې ډيردی. په همدې لړکي رضا برهني دانخور په باب زياتوي: په شعرکي صفتونه کيدای شي په دوه وو ډولونو وویشل شي: مجرد صفات، عيني صفات. دمجردوصفتونوپه برخه کي بايد وويل شي چې مجرد صفتونه حتی کله کله کولای شي چې دشعر ډير تياره گوتونه رڼا کړي، خوداسي هم کيدای شي چې

ځيني خلک دخيري، خيال او انخور نومونه داروپايي ايماز (image) دويي پروراندې کاروي. دغه ډله خلک استدلال کوي: «هغه څه چی اروپايی کره کتونکي ايماز (image) بولي، په حقيقت کي دهنري څرگندونو دامکانانو غوند دی چی په شعرکي رامخته کيږي اود تشبیه کانو، استعارو، مجازي اسنادو، کنايو اودهنی انخورونو د وړاندې کولو ډول دی. له دي کبله مور دانخور او خيال نومونه، دانگريزي ايماز (image) پر وړاندې غوره کړي دي.» (دکتر مصور سنگار، تصوير آفريني در شهنامه فردوسي، ۱۳۵۳، ص: ب) دانخور جاج او پيژند نورهم کيدای شي وپتل شي اودهغه په ترڅ کي کيدای شي چې دانخور بشپړ پيژند تر لاسه شي. له بده مرغه چې زمور په ادبياتوکي دانخور داسي تعريف چې دښکلا پيژندنې پر اساس اتودده ولگوي، نه دی وړاندې شوی، اوداسي هم شوي دي چې په شعرونوکي انخور په نظرکي نه دی نيول شوی؛ ځواوس بايد دغه کار ته ټينگه پاملرنه وشي، ځکه چې اوسنی شعر دانخورونو شعر دی، له همدی امله دغه پيژند يا تعريف دانخور ديوه پيژند په توگه وړاندې کيږي، کيدای شي دخينو دقناعت وروگرځي: په يوه ټاکلي ټکي کي د ويونو (لغاتو) په وسيله، له دوه ووتريو څخه، د دوه ووسره ناورته څيزونو غوته کولو ته انخور ويل کيږي. دغه دوه يا څو څيزونه ښايي عاطفي يا فکري ظرفيتونه ولري اود دود له مخي په بيلابيلو وختونو او ځايونو پوري اړه ولري، چې دانخور په وسيله يوه ځای ته سره راټوليری.

دانخور جوړولو ځواک دتخيل ډيره غوره برخه ده. دتخيل ځواک يا هغه شور او هيجان چې احساسي څيزونه اويلاييل از مپښتونه چې په بيلابيلو وختونو او ځايونو پوري اړه لري، په يوه ځانگړي شيبه کي يودبل ترڅنگه سره اودي اويوله بل سره يي برابر وي او په يوه ناپايه شيبه او محدود ځای کي، يو پراخ ډگر انخوړوي او وړاندې کوي يي. دتخيل ځواک له طبيعت څخه دانسان ادراک دی، چې په بيلابيلو ډولونو يي ورڅخه اخيستنې کړي دي.

تخيل نيغ په نيغه له حافظي څخه تومنه اخلي. تخيل کله کله دحافظي زماني تداوم ساتي او کله کله بيا دحافظي

وزارت له خوا خپور شوی دی، هلته هم دبیان دعلم له پاره دغه درې گونې برخې په نښه شوي دي: تشبیه، مجاز، کنایه. (بدیع اوبیان، دکابل عالی دارالمعلمین، ۱۳۵۳، ۲۴مخ) اوبیا هره برخه په جلا جلا ځانگو ویشل شوي ده چې بیا هم هره یوه برخه یې دانخور دپوډول په نامه نومولای شو.

دکابل پوهنتون ژبو او ادبیاتو پوهنځي دپښتو څانگې له خوا د « ادبي فنون » ترسرلیک لاندې یو درسي کتاب خپور شوی، هلته هم دبیان له پاره دغه درې برخې ښودل شوي دي: تشبیه، کنایه، مجاز. (ادبي فنون، کابل پوهنتون، ۱۳۶۳، ۱۳مخ) خو په ځینو نورو منابعو کې دبیان علم ته نورې څانگې اویانې هم ورنښلول شوي دي. جلال الدین همایي په « فنون بلاغت و صناعات ادبي » نومي اثر کې دانخور ددغو ډولونو نومونه راوړي دي: تشبیه، حقیقت او مجاز، استعاره، کنایه. (فنون بلاغت و صناعات ادبي، ۲۲۷مخ) شفيعی کد گني بیا دبیان ډولونه لږ څه زیات ښيي او په دغو برخو باندې یې ویشي: تشبیه، مجاز، استعاره، اغراق او مبالغه، کنایه، تشخیص، اسطوره. (ص—ورخیال در شعر فارسي، ۴۷مخ) پوهاند قیوم قویم په « فنون ادبي بیان » نومي اثر کې دبیان له پاره دغه برخې په نښه کړي دي: کنایه، مجاز و استعاره او تشبیه. (فنون ادبي، ۴۹مخ) که چیرې دا ویش په نظر کې ونیول شي چې دمحاکات په دایره کې تشبیه او استعاره راشي، نو انخور دوه ډولونه لري: تشبیه او استعاره. او که بیا دغه دمحاکات کلمه دار سطوپه شان دمیس په ډول وکارول شي چې په تشبیه او کله بیا پرتخیل اړول شوي ده، بیا هم انخور دغه دوه ډولونه لري؛ خو خبره داسې نه ده، بلکې زموږ د ادبیاتو له نومونو سره سم نور ډولونه هم په کې راتلای شي. یونظر داسې دی چې انخور دغه ډولونه لري: تشبیه، استعاره، اغراق (مبالغه) کنایه، تشخیص، مجاز او اسطوره. بل نظریا داسې دی چې انخور په ډولونو کې دغه برخې راتلای شي: تشبیه، استعاره، کنایه، ابهام، جناس، طباق، تـلازم، تـمثیل، مبالغه، اسطوره او سمبولونه.

دانخور ډولونه کیدای شي له دې نه هم زیات وښودل شي، ځکه په شعر کې په هر نامه چې وي، دانخور او تخیل راوړل دانخور یو ډول شمیرل کيږي. دلته دانخور په بلایلو ډولونو ډېو هانو نظریات راوړل شوي، خو په کانگریس ډول دانخور ډولونو په باب حکم نه شي کیدای.

د شعر عیني ځواک لږ کړي. شاعر باید مجرد و صفتونه عینیت ورکړي، یا ددغو صفتونو له کارولو څخه ډډه وکړي او داسې صفتونه وکاروي چې له یوه عیني څیز څخه سرچینه اخلي. عیني صفتونه کله کله کولای شي چې انخورونه هم وړاندې کړي. انخور تل هڅه کوي چې شعر د درک اولمس وړ شي. د عیني صفتونو په منځ کې تل کولای شو چې د تشبیه او استعارې روح پیدا کړو. پـردې برسیره په عیني صفتونو کې ننداريز (نمایشي) خوا ډیره محدوده ده.

مجرد صفتونه د شعر، شعاري ځواک کموي، عیني صفتونه باید درښتیني انخور ټولې ځانگړنې ولري. عیني صفتونه باید له خپلې ښکلا سره، ښه منځپانگه هم ولري. ښه شعر عیني صفتونو او عیني انخورو نوتو ته اړتیا لري، و صفي شعر له طبیعت څخه دانسان هغه اخیستنه او پیلامه ده چې دی په کې ژوند کوي. (دزیاتو معلوماتو له پاره وگورئ: طلا درمس، ۸۶-۸۷ مخونه) دانخور په باب دپاسنیو خبرو په پایله کې ویلای شو چې انخور د شعر بنسټیز رکن دی او شعر ته هنرمندانه رنگ ورکوي او په پای کې ویلای شو چې انخور د شعري ژوند اوج دی او د شعر هنري جوهر له انخورو نوتو څخه جوړیږي.

دبیان دپیژندونو (تعریفونو) په باب چې کوم مطالب په بیلابیلو کتابونو کې راغلي دي، دمفهوم له مخې ټول سره ورته دي. دغه راز په بیلابیلو برخو باندې دبیان ویش هم څه نا څه ورته والی او توپيرونه سره لري. دلته به ددغو څیړونکو کارونو ته نظر وکړو چې له دودیزو نومونو سره سم یې دانخور ډولونو له پاره کومو برخو ته سیده نغوته (اشاره) کړی ده:

استاد عبدالروف بېنوا په « ادبي فنون » نومي اثر کې، بیان پر دغو برخو باندې ویشي: تشبیه، مجاز، کنایه. (ادبي فنون ۱۳۲۶، ۲۲مخ) دبیان دغه درې گونې برخې بیا په خپل وار سره په جلا جلا ځانگو او برخو باندې ویشي چې هره برخه یې دیوه جلا انخور ښکارندويي کولای شي.

په استاد بېنوا پسې، ځینو نورو لیکوالو داستاد دغه ویش په تکراري ډول را اخیستی دی په دې توپیر چې کنایه یې وراضافه کړی ده او په بیان کې یې تشبیه، حقیقت او مجاز، استعاره او کنایه راوستي دي.

کوم درسي نوبت چې ددارالمعلمینونوله پاره د « بدیع اوبیان » ترنامه لاندې په ۱۳۵۳ کال کې دپوهنې

کودکان و خشونت.....

۲- شخصیت های اصلی داستان و نمایش همیشه از پیامد های منفی و بد خشونت سخن گوید و خشونت را بد معرفی نمایند.

۳- بر درد جسمانی و رنج عاطفی از خشونت تاکید شود.

۴- ماهیت و حدود خشونت تلویزیون را پیوسته تحت نظارت داشته باشند.

و به پدران و مادران نیز توصیه شود تا از خشونت تماشای نمایشات تلویزیون آگاه باشند و مانع تماشای آن شوند تا باشد که از منش ، رفتار خشونت آمیز ، ترس و حساسیت زدایی کودکان و نوجوانان شان جلوگیری به عمل آید یعنی در این حصه همه نهاد های فرهنگی، کلتوری، تعلیمی و تربیوی و هم اولیای کودکان و نوجوانان هر دو مکلفیت برای فرزندان سالم شان داشته و دارند، زیرا از یک دست صدا بر نمی آید.

و مسولان و دست اندر کاران تلویزیون ملی درین راستا وظیفه و مکلفیت ایمانی و وجدانی دارند تا از نمایشات برنامه های تلویزیونی خشونت آمیز و فلم های وارداتی خلاف فرهنگ شان جدا" جلوگیری نمایند. و در صورت امکان ، تلویزیون و یا نمایشات ویژه روز مره تلویزیون را با همکاری خود نوجوانان و جوانان تحت

سرپرستی اشخاص ورزیده و مسلکی شان بنیان بگذارند و آنان را بدین گونه مصروف نگهدارند و نگذارند آماج خشونت و فرهنگ های بیگانه قرار بگیرند و برنامه های بسازند و نمایش بدهند که:

۱- سراسر برنامه جاگزین برای برنامه های خشونت آمیز شود.

محلّی خوانان .....

پروین و استاد مهوش در پهلوی آهنگ های خود محلّی هم خوانده اند.

جا دارد که از استاد شمس الدین مسرور هم یاد کنیم که در سرایش آهنگ های محلّی همواره کوشش به خرج داده اند و آهنگ قدیمی شان: با پیرهنی یا سمنی چادر ماشی باز آمدی ای دلبرمن مانده نباشی در گوش ها طنین انداز است. اکنون هم گرچه استادش سفید شده مگر میکوشد تا سبک محلّی کشور را احیا نماید.

از کسی بگویم که صدا در حلقوم او گره خورده و بیرون نمی آید استاد امانی که بعد از عمری ساز و ترنم چه محلّی و چه غیر محلّی و قوالی اکنون خاموش است امانی در سرایش آهنگ های محلّی ناب دست بالادارد به امید صحت یابی این هنرمند وطن. استاد هماهنگ هم جای جای در بین سبک خرابات محلّی میخواند و اکنون دیگر استاد به ابدیت پیوسته اند روان شان شاد باد.

از جوانان میتوانم از مفتون بدخشی، فیروز کندزی و اکبر بغلانی و فضل احمد پغمانی، فیض محمد کاریزی، حاجی بسل، ذبیح استالفی نام ببریم فرهاد دریا که هنرمند ورزیده کشور است. در قطار محلّی خوانان جوان هم میتوانیم او را شمار کنیم و آهنگ های محلّی و زیباییش به همگان معلوم است امید میرود روزی فرارسد و خداوند توفیق نصیب سازد که تمام هنرمندان محلّی خوانان کشور را درج یک کتاب یار ساله بسازیم حال به این مختصر اکتفا کرده و آرزو داریم موسیقی محلّی کشور سیر ارتقا و احیای دو باره خود را طی نماید و مثل گذشته ها شاهد جوش و خروش شهرت آن باشیم.

محمد بگونیم که در آهنگ های محلّی و سبک خرابات مشهور است.

از ولایت زیبای بدخشان و تخار: باز گل بدخشی باغچک اش: خوش آمدی یار وفادارم ای به شیوه مخصوص بدخشی که روح و روان انسان را آرامش می بخشد. فیض محمد بدخشی، که با پسرش جوهر خوانده انداز محلّی خوانان مشهور کشور هستند. آهنگ های شان یکی دو پارچه در تلویزیون ملی موجود است.

در محمد کشمی از خواننده های خوب محلّی بدخشان بوده که دنبوره هم می نوازند به آهنگ های قطعنی و فلک و شیوه قطعنی دست بلند دارد که از جانب وزارت اطلاعات و فرهنگ برایش لقب استادی اعطا شده است برای استاد در محمد کشمی عمر طولانی از خداوند خواهانیم گل محمد استالفی محلّی خوان مشهور کشور که آهنگ های زیبا و شنیدنی دارد و صدایش گیرا است.

از ولایات شرقی کشور مرحوم سید علم، استاد ایوب، مرحوم استاد رحیم غمزده و مرحوم استاد منور از داستان سرایان مشهور دیری مجلس در آن ولایت به شمار میرود مرحوم سید علم و منور استاد رپی بسیار میخواندند که در اصطلاح پشتو بسیار شهرت دارد و آن طوری می باشد که یک داستان را شروع میکند البته به طرز خاص آهنگ به زبان پشتو و تا آخر به یک بیت ختم مینمایند و در ولایت شرقی کشور این سبک بسیار مشهور است. از خواننده های محلّی هزاره گی می توانم از استاد صفر توکلی یاد آوری کنیم و همچنان از امان که او هم از محلّی خوانان مشهور کشور است. از خانم ها مرحوم آزاده استاد میرمن

زمان شوقی هم یک محلّی خوان دیگر کشور است که با آهنگ های زیبایش گوش هارا نوازش داده محلّی خوان پر آوازه و مورد پسند هم استاد سیف الدین که به نام سیفو مشهور است در سرایش آهنگ های ناب محلّی دست بلند داشت و آهنگ ماصومه او زبان زد خاص و عام است و همچنان یک تنبور نواز ماهر هم بود.

استاد سیف الدین در محفل های خوشی هموطنان شب ها را به صبح رسانیده است و با طرز مخصوص خود همه را به تقدیر و تحسین واداشته است و مهارت خوب او به همه روشن است.

حمید الله چاریکاری هنرمند چیره دست محلّی که در اثر تصادم موثر مجروح، مریض شد و به جوار حق پیوست او با تنبور خود از عمق دل آه سوزناک می کشید:

جلوه بسیار دارد یار من یار من چه شیرین گفتار دارد یار من یار من جای حمید الله چاریکاری در میان هنرمندان محلّی خوان ما خالی است.

عبید الله قند هاری شایسته چه مرورش آهنگ مشهور او است و سبک محلّی قندهاری را به همگان تبارز داده است همین طور عبدالروف قندهاری با آهنگ های ناب قندهاری پشتو از محلّی خوانان خوب پشتو هستند. ناوک هراتی با دوتارش و سر پل مالان دختری دیدم آهنگ مشهور او آهنگ لیلی لیلی تورمایم خیلی لیلی .... زیبایی های زبان فارسی هراتی در آن به وضاحت قابل لمس است ناوک از نواده های رحیم خوشنواز است و در آهنگ های محلّی و پاپ شهرت به سزایی دارد و همچنان جا دارد که از استاد امیر

په شعر کې

انتقام او زړه سوي گډوله احساس
باید وپیژنو. درویش د زخمونو او
څړیکو گڼ تصویرونه روزلي
دي.

حسي تصویرونه کله د راوي
(شاعر) پټ احساسات، وسواس

روحي عکس العملونه بي دليله
خوشالی او حتی د خانگري ښکلا
خوبسوني حس هم تمثیلوي. کله
کله حسي تصویرونه ډیر فردي
وي يعنې ودي شي چې یوازي یوه
شخص ته د درک وروي، دا له
رواني پلوه غریزي لاملونه
درلودای شي. د افریقي یو شاعر
لیکي:

ژباړه:

تا کله د سترې آس پر توده ډډه مخ
ایښی دی؟
څومره چې د هغه د خولو بوی
تاته آرامي ښيي
هومره هغه ستا په مهرباني باور
لري.

مور وینو چې راوی د سترې آس
پر توده او خولجنه ډډه سر ږدي او

تور اوربل به یې و چاوته
غورږي

په وصال به یې د چا تتر سر ږي
د لیانو له بوسي به یې بس نه کړم
په خوړو نباتو کله څوک مریږي
د محبوبې په وصال د تتر سر ږدل
حسي انځور دی همدا راز له
خوړو نباتو سره د یار د لیانو د
تشبیه د درک لپاره د حواسو
مرسته په کار ده او دا د حسي
انځور جوړونې توکي دي. په
کلاسیکه شاعری کې داسې
خوړې بیلگې ډیرې دي.

په معاصرو شاعرانو کې ارواښاد
اسحق ننگیال، عارف خزان، نور
محمد لاهو او درویش درانی هغه
شاعران دي چې ډیر ښکلي حسي
تصویرونه یې ایجاد کړي - البته
دا څو نومونه یوازې د بیلگو په
څیر یادوو گنې زموږ ځوان کول
اکثر د داسې بیلگو خاوندان دي -
د درویش درانی دغه ممتازه بیلگه
وگورئ:

زړه مې درد کوي له زړه ورپسې
ژارم
دښمنان چې مې وي مړه ورپسې
ژارم

د زړه درد کول او د زړه له کومې
ژړل مور ته یو څه مجسموي
(دلته زړه یا دوینې ډمپ کولو
وسيله درد نه کوي) خو دغه
حالت څنگه احساسولای شو کله
چې شاعر ددغه کار دلیل وایي
یعنې د دښمن مرگ یې هم
خوړوي د شعر په مصروفونکي
کې یو څه ماتیري، عجیبه ده د

مگر معاصره شاعری چې تر
تقننه زیات پر تصویري اصالت
تکیه لري د ډول ډول تصویري
برخو بشپړول مور له شعر څخه
خوند اخیستو ته ورنږدې کوي. د
حسي انځورونو ښې بیلگې په
معاصرو غزلونو کې هم موندلای
شو، د پیاوړي غزل سرا ښاغلي
محمد صدیق پسرلي دغه بیت
وگورئ:

ژمي کی نری سیوری هم په سري پټی شي
سور زړه به ډبل حکم څرنگه او ځله وري

د ژمي په پټاوي کې د سیوري
پټی کیدل، یا له سیوري څخه د
پټی احساس کول یو شاعرانه
تصویر دی چې مور یې د حواسو
په مرسته تصور کولای شو، مور
گورو چې د غزل په څېر په تنگ
قالب کې هم ښه حسي تصویرونه
خاښیدای شي.

په کلاسیکه شاعری کې هم مور د
حسي تصویرونو بیلگې موندلای
شو، حسي تشبیه چې د تشبیه یو
ډول ده پخپله د حسي انځور
جوړونې لپاره یوه ښه وسیله
ده، خوشال بابا وایي:

که څو هر څومره اوبه راوشیندلی

خو زه د یوې ترڅې خدای په
امانی ویرې هېښ کړی وم.....

مور که ددغې ترڅې خدای په
امانی په عاطفي حالت کې شریک
شو او لکه شاعر د محبوبې خدای
په امانی ته هېښ شو دا هغه
عاطفي گډون دی چې له پنځه
گونو حواسو څخه یو هم نه شي
کولای هغه درک کړي.

د همدې لپاره ده چې حسې
تصویرونه مور په خپل عاطفي
توان او رواني عکس العمل
درکولای شو نه یوازې په پنځه
گونو حواسو.

دلته زموږ ښه بیلگه د درویش
درانی هاغه بیت دی چې وارله
مخه مو هم خبرې پرې کړي دي.

له هنري پلوه حسې تصویرونه تر
ذهني او عيني هغو، ځکه ډیر
اغیزمن دي چې مخامخ د انسان
عاطفه تر تاثیر لاندې راولي، نوله
همدې پلوه په هغو شعرونو کې
چې جدي مفکوره، کیسه یا پیام نه
لیږدوي د داسې تصویرونو ایجاد
د شعر محتوا یې نیمگړتیا پټولای
شي.

مور په شعر کې د عاطفي حالت د
ایجاد لپاره د داسې انځورونو
چورولو ته اړتیا لرو ځکه خو
ځوانو شاعرانو ته بویه چې د خپل
هنري صمیمیت د ښوولو لپاره د
حسې تصویرونو پر پیژندلو
سربیره د هغو تکنیکونه او پر
ځای کارول هم زده کړي.

تصویرونو یوه برخه ده، په کلیت
کې ډیره برخه حسې تصویرونه
په هغو عواطفو پورې اړه لري
چې شعر یې لېږدوي او ښایي
مور یې په خپل یوه حس هم لمس
نه شو کړای، بلکې یوازې په
عاطفي حالت کې ورسره شریک
شو یعنې هماغه رواني انگیزه چې
د شعر هستونکې یې بیانوي مور
هم هغې ته ورته انگیزه ولرو، د
بیلگې په توگه د یوه اروپایي شعر
دغه برخه وگورئ:

کله چې بیرې خپل بادباتونه وړپول

او ما نورد هغې پر څنډه د خپلی
مسا پرې محبوبې لاس ښورول نه
لیدل.

او کله چې زه داده شوم چې هغه ولاړه

خوند ترې اخلی، دی حتی له خپل
دې حرکت څخه هغه لذت هم حس
کوي چې آس یې احساسوي، کیدای
شي دا په دنیا کې د بل وگړي
لپاره مطبوع حالت نه وي، حتی
کیدای شي د چاور څخه بد راشي
مگر په هر صورت دا یو مکمل
او شاعرانه حسې تصویر
دی، شاعر بریالی دی، خو تصویر
به د څینز په نظر ښکلی نه وي.

کیدای شي زموږ درنو لوستونکو
به نتیجه اخیستي وي چې حسې
تصویرونه هغه دي چې درک یې
د انسان په پنځه گونو حواسو
پورې مربوط شي یعنې یایي
واوري، یایي ووینی، یایي
وڅکي، یایي بوی کړي او یایي
هم لمس کړي. مگر دا ددې برخه

پلان نشراتی تلویزیون ملی افغانستان

یکشنبه	دوشنبه	شنبه	وقت
پروگرام دینی	پروگرام دینی	پروگرام دینی	۶/۰۰
اخبار	اخبار	اخبار	۷/۰۰
سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	۷/۱۰
خبرونه	خبرونه	خبرونه	۸/۰۰
ادامه سلام صبح بخیر	ادامه سلام صبح بخیر	ادامه سلام صبح بخیر	۸/۱۰
اخبار	اخبار	اخبار	۹/۰۰
اردوي ملي	آینده سازان	ورزش هفته	۹/۱۰
میله - جهان حیوانات	زراعت - پولیس	هر جا هر رنگ	۹/۳۰
خبرونه	خبرونه	خبرونه	۱۰/۰۰
مردم و مسولان - سریال	مباحثه	بحث هفته	۱۰/۱۰
دستآورد	جهان ما	ادامه بحث هفته	۱۰/۴۰
پشه نی و بلوچی	پشه نی و بلوچی	پشه نی و بلوچی	۱۱/۰۰
گزارش	گزارش	گزارش	۱۱/۴۰
خبرونه	خبرونه	خبرونه	۱۲/۰۰
جستجوی حقایق	کورنی ژوند	تندرستی	۱۲/۶۰
والعصر	پرسشهای دینی	در رهگذر نور	۱۲/۳۰
نورستانی	نورستانی	نورستانی	۱/۰۰
خواهره او ترخه - مرچ سرخ	مجله تلویزیونی - مشعلداران	رنگین گمان	۱/۲۰
خبرونه	خبرونه	خبرونه	۲/۰۰
مردم و موسیقی	هوا و نوا	ساعتی با شما - کنسرت	۲/۱۰
ترکمنی و ازبکی	ترکمنی و ازبکی	ترکمنی و ازبکی	۳/۰۰
کارتون	کارتون	کارتون	۳/۴۰
اخبار	اخبار	اخبار	۴/۰۰
کلکین	کودک	آینده سازان	۴/۱۰
جوانان	شهر ما خانه ما	اه واه	۴/۳۰
خبرونه	خبرونه	خبرونه	۵/۰۰
پرسشهای دینی	قضا - بسوی نور	والعصر	۵/۱۰
ادامه پرسشهای دینی	د دروازو ترشا	دستآورد	۵/۳۰
صدای آشنا	صدای آشنا	صدای آشنا	۶/۰۰
نیمه دیگر	سریال عشق پیری	سریال	۷/۰۰
گزارش	گزارش	گزارش	۷/۳۰
اخبار	اخبار	اخبار	۸/۰۰
آینده شهر	انعکاس	کاروان حله - مردم و مسولان	۹/۰۰
فرهنگ مردم - کتاب	هفت شهر هنر - گذرگاه تبسم	مجله - مشعلداران	۹/۳۰
اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	۱۰/۰۰
مباحثه	نقد و نظر	سریال	۱۰/۱۰
سریال عشق پیری	ورزش خارجی	لابلاي ارشيف	۱۱/۰۰
هوا و نوا	زمزمه ها	زمزمه ها	۱۱/۴۰
اخبار	اخبار	اخبار	۱۲/۰۰
سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	۱/۰۰
اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	۲/۰۰
مباحثه	آینده شهر	ساعتی با شما	۲/۱۰
کاروان حله - مردم و مسولین	فرهنگ مردم - کتاب	ادامه ساعتی با شما	۲/۳۰
سریال	نیمه دیگر	پرسشهای طبی	۳/۰۰
مجله - مشعلداران هنر	مردم و موسیقی	کنسرت	۳/۳۰
گزارش	ادامه مردم و موسیقی	ادامه کنسرت	۴/۰۰
والعصر	پرسشهای دینی	رهگذر نور	۴/۳۰
ورزش هفته	جوانان	کورنی ژوند	۵/۰۰
آینده سازان	کلکین	اردوي ملي	۵/۳۰

پلان نشراتی

تلویزیون ملی افغانستان

جمعه	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه
پروگرام دینی	پروگرام دینی	پروگرام دینی	پروگرام دینی
اخبار	اخبار	اخبار	اخبار
سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر
خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
ادامه سلام صبح بخیر	ادامه سلام صبح بخیر	ادامه سلام صبح بخیر	ادامه سلام صبح بخیر
اخبار	اخبار	اخبار	اخبار
فلم هنري برای اطفال و نوجوانان	نونهالان	کودک	کلکین
ادامه فلم اطفال	بسوی خوشبختی	شهر ما خانه ما	جوانان
خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
لاپلاي آرشیف	اقتصاد	تودی شیبی	آئینه شهر
ادامه لاپلاي آرشیف	نگاه - سینما	فرهنگ مردم - کتاب	کاروان حله
پشه نی و بلوچی	پشه نی و بلوچی	پشه نی و بلوچی	پشه نی و بلوچی
گزارش	گزارش	گزارش	گزارش
خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
سریال - شما و تلویزیون	نیمه دیگر	انعکاس	سریال
سیرت النبی (ص)	درسهای ازقران	پرسشهای دینی	قضا - بسوی نور
نورستانی	نورستانی	نورستانی	نورستانی
پرسشهای دینی	چشم انداز - نیش نوش	هفت شهر هنر - گذرگاه تبسم	نقد و نظر
خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
هوا و نوا	مردم و موسیقی	موسیقی نوقی	پرسشهای طبی - موسیقی محلی
بلوچی و ازبیکي	ترکمني و ازبیکي	ترکمني و ازبیکي	ترکمني و ازبیکي
کارتون	کارتون	کارتون	کارتون
اخبار	اخبار	اخبار	اخبار
میله - جهان حیوانات	هر جا هر رنگ	جهان ما	نونهالان
گورنی ژوند	آه واه	زراعت - پولیس	جهان حیوانات - راپور علمی
خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
در رهگنر نور	سیرت النبی (ص)	درسهای از قران	پرسشهای دینی
اردوی ملی	ورزش هفته	ویکت - مستطیل سبز	ادامه پرسشهای دینی
کاروان صدای آشنا - پرسشهای طبی	صدای آشنا	صدای آشنا	صدای آشنا
سریال (رو برو با مردم)	تدرستی	سریال - شما و تلویزیون	بسوی خوشبختی
گزارش	گزارش	گزارش	گزارش
اخبار	اخبار	اخبار	اخبار
ساعتی باشما	در جستجوی حقایق	نگاه - سینما	اقتصاد
ادامه ساعتی باشما	خواره او ترخم - مرچ سرخ	رنگین کمان	چشم انداز - نیش و نوش
اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی
بحث هفته (در ختم هر ماه برنامه)	فلم هنری	صور خیال	تودی شیبی
usid	ادامه فلم هنری	بزم غزل	سریال خارجی
کنسرت	ادامه فلم هنری	ادامه بزم غزل	مردم و موسیقی
ادامه کنسرت	اخبار	اخبار	اخبار
اخبار	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر
سلام صبح بخیر	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی
اخبار انگلیسی	سریال - شما تلویزیون	اقتصاد	انعکاس
بحث هفته	رنگین کمان -	چشم انداز - نیش و نوش	هفت شهر هنر - گذرگاه تبسم
مرچ سرخ - خواره او ترخه	سینما - نگاه	نقد و نظر	سریال
تدرستی	موسیقی نوقی	بسوی خوشبختی	شهر ما خانه ما
مردم و موسیقی	ادامه موسیقی نوقی	گزارش	تودی شیبی
انامه مردم و موسیقی	سیرت النبی (ص)	پرسشهای دینی	قضا - بسوی نور
درسهای از قران	پولیس - زراعت	ادامه پرسشهای دینی	دستاورد
قوالی	مستطیل سبز - ویکت	نونهالان	کودک

پلان نشراتی

رادیو افغانستان

شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه
۴ر۵۸ ارم رادیوسرود ملي و معرفی نشرات رادیو	۴ر۵۸ ارم رادیوسرود ملي و معرفی نشرات رادیو	۴ر۵۸ ارم رادیوسرود ملي و معرفی نشرات رادیو	۴ر۵۸ ارم رادیوسرود ملي و معرفی نشرات رادیو
۵ر۰۲ تلاوت و ترجمه کلام الله مجید	۵ر۰۲ تلاوت و ترجمه کلام الله مجید	۵ر۰۲ تلاوت و ترجمه کلام الله مجید	۵ر۰۲ تلاوت و ترجمه کلام الله مجید
۵ر۰۴۲ درسهای از حدیث شریف	۵ر۰۴۲ نبوی ملظری	۵ر۰۴۲ سیرت النبی (ص) خپرونه	۵ر۰۴۲ سیرت النبی (ص) خپرونه
۶ر۰۰ پیام صیگاهان	۶ر۰۰ پیام صیگاهان	۶ر۰۰ نبوی ملظری	۶ر۰۰ نبوی ملظری
۶ر۰۳۰ صبح بخیر افغانستان	۶ر۰۳۰ صبح بخیر افغانستان	۶ر۰۰ پیام صیگاهان	۶ر۰۰ پیام صیگاهان
۷ر۰۳۰ کورني ژوند	۷ر۰۳۰ کورني ژوند	۶ر۰۳۰ صبح بخیر افغانستان	۶ر۰۳۰ صبح بخیر افغانستان
۸ر۰۰ اخبار پشکو	۸ر۰۰ اخبار پشکو	۷ر۰۳۰ کورني ژوند	۷ر۰۳۰ کورني ژوند
۸ر۰۰ از خواب تا واقعیت	۸ر۰۰ از خواب تا واقعیت	۸ر۰۰ اخبار پشکو	۸ر۰۰ اخبار پشکو
۸ر۰۳۰ زنگ مکتب	۸ر۰۳۰ سیمای شاعر در آینه شعر	۸ر۰۰ از خواب تا واقعیت	۸ر۰۳۰ تنیای جوانان
۹ر۰۰ اخبار دري	۹ر۰۰ اخبار دري	۸ر۰۳۰ تفسیر شریف	۹ر۰۰ اخبار دري
۹ر۰۵ سنسولین و رادیو افغانستان	۹ر۰۳۰ اسلام و نظام خانواده	۹ر۰۰ اخبار دري	۹ر۰۵ افغانستان امروز
۹ر۰۳۰ از آرشیف نشراتی رادیو	۱۰ر۰۰ اخبار پشکو	۹ر۰۵ دمشرانو جرگي غږ	۹ر۰۳۰ نیش و توش
۱۰ر۰۰ اخبار پشکو	۱۰ر۰۵ نشست هفته	۹ر۰۳۰ بگ طرز دو هنر مند	۱۰ر۰۰ اخبار پشکو
۱۰ر۰۵ در آینه هنر	۱۱ر۰۰ اخبار دري	۱۰ر۰۰ اخبار پشکو	۱۰ر۰۵ رادیو صدای مردم
۱۱ر۰۰ اخبار دري	۱۱ر۰۵ آهنگهای فرمایشی	۱۰ر۰۵ رادیو صدای مردم	۱۱ر۰۰ اخبار دري
۱۱ر۰۵ حرف خوش آهنگ خوش	۱۲ر۰۰ اخبار پشکو	۱۱ر۰۰ اخبار دري	۱۱ر۰۵ تحفه از آرشیف
۱۲ر۰۰ اخبار پشکو	۱۲ر۰۵ آموزش قرآنکريم	۱۱ر۰۵ کنسرت هنر مندان داخلی و خارجی	۱۲ر۰۰ اخبار پشکو
۱۲ر۰۵ مردی به روزنامه تاریخ اسرار	۱۲ر۰۳۰ اذان نماز پیشین و انوار الهی	۱۲ر۰۰ اخبار پشکو	۱۲ر۰۵ مردی به روزنامه تاریخ اسرار
۱۲ر۰۳۰ اذان نماز پیشین و انوار الهی	۱ر۰۰ اخبار دري	۱۲ر۰۵ مردی به روزنامه تاریخ اسرار	۱۲ر۰۳۰ اذان نماز پیشین و انوار الهی
۱ر۰۰ اخبار دري	۱ر۰۰ موسیقی اماتور	۱۲ر۰۳۰ اذان نماز پیشین و انوار الهی	۱ر۰۰ اخبار دري
۱ر۰۵ موسیقی غزل	۱ر۰۳۰ برنامه های صدای هموطن	۱ر۰۰ اخبار دري	۱ر۰۵ موسیقی غزل
۱ر۰۳۰ برنامه های صدای هموطن	۲ر۰۰ اخبار پشکو	۱ر۰۵ موسیقی	۱ر۰۳۰ برنامه های صدای هموطن
۲ر۰۰ اخبار پشکو	۳ر۰۰ اطلاعات	۱ر۰۳۰ برنامه های صدای هموطن	۲ر۰۰ اخبار پشکو
۳ر۰۵ اطلاعات	۳ر۰۳۰ دانش بزرگپست	۲ر۰۰ اخبار پشکو	۳ر۰۵ اطلاعات
۳ر۰۳۰ دانش بزرگپست	۳ر۰۵ اخبار دري	۳ر۰۰ اطلاعات	۳ر۰۳۰ سببني خبري
۳ر۰۵ اخبار دري	۳ر۰۵ نخبیهای اطفال	۳ر۰۵ لوي شي چي پوي شي	۳ر۰۰ اخبار دري
۳ر۰۵ جوقله ها	۳ر۰۵ اردوي ملي	۳ر۰۰ اخبار دري	۳ر۰۵ زراعت و مالداری
۳ر۰۳۵ زراعت و مالداری	۳ر۰۰ ماهنام مویه خیر افغانستان	۳ر۰۵ نشست هفته	۳ر۰۳۰ یاد نامه مردان خدا
۳ر۰۰ ماهنام مویه خیر افغانستان	۳ر۰۰ اخبار پشکو و تبصره	۳ر۰۰ ماهنام مویه خیر افغانستان	۳ر۰۳۵ شره میاشت
۳ر۰۰ اخبار پشکو و تبصره	۳ر۰۳۰ گزارشها و گفتگوها	۳ر۰۰ اخبار پشکو و تبصره	۳ر۰۰ ماهنام مویه خیر افغانستان
۳ر۰۳۰ آهنگهای مطی	۳ر۰۰ اخبار دري و تبصره	۳ر۰۳۰ ما و محیط زیست ما	۳ر۰۰ اخبار پشکو و تبصره
۳ر۰۰ اخبار دري و تبصره	۳ر۰۰ د دروازو فرشها	۳ر۰۰ اخبار دري و تبصره	۳ر۰۳۰ زیر آسمان کیبود
۳ر۰۳۰ ماشنونده گان	۳ر۰۰ پزنیان	۳ر۰۳۰ ما و کشور ما - شاهجهان (تلفظ)	۳ر۰۰ اخبار دري و تبصره
۳ر۰۰ میراثیهای گرانبها	۳ر۰۰ داستانیهای دنباله دار	۳ر۰۰ ما و وصحت ما	۳ر۰۳۰ ما و جهان ما
۳ر۰۳۰ آهنگهای انتخابی	۳ر۰۰ اخبار پشکو	۳ر۰۳۰ داستانیهای دنباله دار	۳ر۰۰ پساناران صلح و امنیت
۳ر۰۰ اخبار پشکو	۳ر۰۵ استاره های از کهنشنان موسیقی	۳ر۰۰ اخبار پشکو	۳ر۰۳۰ داستانیهای دنباله دار
۳ر۰۵ زمزمه های شهنشام	۳ر۰۵ سیمای شاعر در آینه شعر	۳ر۰۰ اخبار پشکو	۳ر۰۰ اخبار پشکو
۳ر۰۵ جلوه گاه نوبی	۳ر۰۵ دعایه	۳ر۰۵ گنجینه سخن	۳ر۰۵ موسیقی کلاسیک
۳ر۰۵۵ دعایه	۳ر۰۵۵ سرود ملي و ختم نشرات	۳ر۰۰ بزم غزل	۳ر۰۵۵ بزم غزل
۳ر۰۰۱ سرود ملي و ختم نشرات		۳ر۰۵۵ دعایه	۳ر۰۵۵ سرود ملي و ختم نشرات
		۳ر۰۰۰ سرود ملي و پایان نشرات	

پلان نشراتی رادیو افغانستان

جمعه	پنج شنبه	چهارشنبه
۴ر۵۸ ارم رادیو سرود ملی و معرفی نشرات رادیو	۴ر۵۸ ارم رادیو سرود ملی و معرفی نشرات رادیو	۴ر۵۸ ارم رادیو سرود ملی و معرفی نشرات رادیو
۵ر۲ تلاوت و ترجمه کلام الله مجید	۵ر۲ تلاوت و ترجمه کلام الله مجید	۵ر۲ تلاوت کلام الله مجید
۶ر۲ سیرت النبی (ص) خبرونه	۵ر۳۲ سیرت النبی (ص) خبرونه	۵ر۳۲ سیرت النبی (ص) خبرونه
۶ر۳۰ پیام صیگاهان	۵ر۴۲ تلخیص شریف	۵ر۴۲ نبوی ملغری
۷ر۳۰ صبح بخیر افغانستان	۶ر۰۰ پیام صیگاهان	۶ر۰۰ پیام صیگاهان
۸ر۳۰ میرزا قم	۶ر۳۰ صبح بخیر افغانستان	۶ر۳۰ صبح بخیر افغانستان
۹ر۰۰ اخبار پشتو	۷ر۳۰ کورنی ژوند	۷ر۳۰ کورنی ژوند
۹ر۵۰ ۹ دقیقې کتاب - مشطداران سگن (مکتوب)	۸ر۰۰ اخبار پشتو	۸ر۰۰ اخبار پشتو
۹ر۴۰ لینه لینه (جمعی دلی مکتوب)	۸ر۵۰ از خواب تا واقعیت	۸ر۵۰ از خواب تا واقعیت
۱۰ر۰۰ رادیونی مجله	۸ر۳۰ پیام سرباز	۸ر۳۰ میراثی گرانیها
۱۱ر۰۰ اخبار دري	۹ر۰۰ اخبار دري	۹ر۰۰ اخبار دري
۱۱ر۵۰ ال هرچمن سمنی	۹ر۵۰ صفحه ۶ ال تاریخ	۹ر۵۰ بسوی باز سزای
۱۲ر۰۰ اخبار پشتو	۹ر۳۰ گزیده های از نشرات رادیو	۹ر۳۰ هنرمندان و دهقه پانوته
۱۲ر۵۰ بسوی نور و اذان نماز ظهر	۱۰ر۰۰ اخبار پشتو	۱۰ر۰۰ اخبار پشتو
۱۲ر۳۵ صدای متهر	۱۰ر۵۰ رادیو صدای مردم	۱۰ر۵۰ رادیو صدای مردم
۱ر۰۰ موسیقی قوالی	۱۱ر۰۰ اخبار دري	۱۱ر۰۰ اخبار دري
۱ر۳۰ برنامه های صدای هموطن	۱۱ر۵۰ کاروان حله	۱۱ر۵۰ ترانه ها و سخنها
۲ر۰۰ اخبار پشتو	۱۲ر۰۰ اخبار پشتو	۱۲ر۰۰ اخبار پشتو
۲ر۵۰ اعلانات	۱۲ر۵۰ پاسخ به مسائل دینی	۱۲ر۵۰ مروری به روزنامه و نرخ اسعار
۳ر۳۰ سپین خبری	۱۲ر۳۰ اذان نماز ظهر و آواز الهی	۱۲ر۳۰ اذان نماز پیشین و انوار الهی
۵ر۰۰ اخبار دري	۱ر۰۰ اخبار دري	۱ر۰۰ اخبار دري
۵ر۵۰ دیری مجلس	۱ر۵۰ از آرشیف نشرات رادیو	۱ر۵۰ موسیقی - رنگا رنگ
۵ر۳۰ برنامه اطفال	۱۳ر۰۰ برنامه های صدای هموطن	۱ر۳۰ برنامه های صدای هموطن
۶ر۰۰ ماپنام مویه خیر افغانستان	۲ر۰۰ اخبار پشتو	۲ر۰۰ اخبار پشتو
۷ر۰۰ اخبار پشتو و تبصره	۲ر۵۰ اعلانات	۲ر۵۰ اعلانات
۷ر۳۰ صدای معارف	۳ر۳۰ دانش بزرگوست	۳ر۳۰ دانش بزرگوست
۸ر۰۰ اخبار دري و تبصره	۵ر۰۰ اخبار دري	۵ر۰۰ اخبار دري
۸ر۳۰ موسیقی	۵ر۵۰ ورزش	۵ر۵۰ ورزش
۹ر۰۰ افغانستان و جهان	۵ر۲۰ زن و جامعه	۵ر۲۰ زن و جامعه
۹ر۳۰ موسیقی	۵ر۳۵ اصلاحات اداری	۵ر۳۵ اصلاحات اداری
۱۰ر۰۰ اخبار پشتو	۶ر۰۰ ماپنام مویه خیر افغانستان	۶ر۰۰ ماپنام مویه خیر افغانستان
۱۰ر۵۰ ژرمه های شبنگام	۷ر۰۰ اخبار پشتو و تبصره	۷ر۰۰ اخبار پشتو و تبصره
۱۱ر۰۰ رادیونی مجله	۷ر۳۰ جام جم	۷ر۳۰ جام جم
۱۱ر۵۵ دهخانیه	۸ر۰۰ اخبار دري و تبصره	۸ر۰۰ اخبار دري و تبصره
۱۲ر۰۰ سرود ملی و ختم نشرات	۸ر۳۰ وحدت ملی	۸ر۳۰ وحدت ملی
	۹ر۰۰ اضرای مواد مخدر	۹ر۰۰ اضرای مواد مخدر
	۹ر۳۰ رادیو درام	۹ر۳۰ رادیو درام
	۱۰ر۰۰ اخبار پشتو	۱۰ر۰۰ اخبار پشتو
	۱۰ر۵۰ ژرمه های شبنگام	۱۰ر۵۰ ژرمه های شبنگام
	۱۱ر۰۰ موسیقی	۱۱ر۰۰ موسیقی
	۱۱ر۵۵ دهخانیه	۱۱ر۵۵ دهخانیه
	۱۲ر۰۰ سرود ملی و ختم نشرات	۱۲ر۰۰ سرود ملی و ختم نشرات

په موسیقي کې

هغه ددې علت تر ډیره لیدونکې او اوریدونکې بولي او په وینا یې ډیرې کسان د غربی موسیقي مینه وال دی.

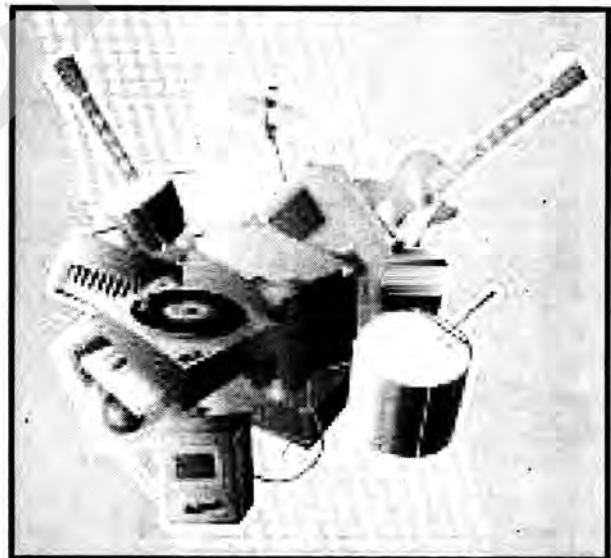
د نوموړی په خبره سنډر غاري هم تر ډیره په دې کې پاتې راغلي او نه دی توانیدلي څو اصیله کندهاري موسیقي ورغوی او لیدونکې او اوریدونکې خان ته رامات کړي.

ډیری نوی ځوانان خپله موسیقي نه اوري او تمایل یې د غربی موسیقي وځواته زیات دی نو

نوی سنډر غاري هم تر ډیره د مینه والو د ذوق مطابق ځی.

دا په داسی حال کې ده چې اوس د پخوا په پرتله ډیری ځوانانو موسیقي ته مخه کړی او هنرمندان خورا زیات شوي دي.

دغه هنرمندانو که څه هم د کوم خاص استاد تر لارښوونې لاندی زده کړه نه ده ترلاسه کړی خو د موسیقي استادان وایی چې ددی سنډر غارو استعدادونه او نوشتونه د پام وړ دی او په وینا یې که د زده کړی زمینه ورته برابره شي او په معیاری ډول موسیقي ورغوی نو د همدی سنډر غارو په مرسته به په موسیقي کې یو خاص او د پام وړ ډلون راشی.

به بيلايلو دورو کي دافغانستان دملي راډيو تلويزيون عمومي رييسانو دراديو دنهيوالي ورځي په غونډه کي گلوون وکړ. ددغي غونډي په يو څنډه کي له کيڼي خوا:

احمد بشير رويگر ، مولوي محمد اسحاق نظامي ، محمد زرين انځور ، نجيب روشن ، انجينر محمد اسحاق او داکتر شمس الحق آريانفر

ACKU
JHE
870019
الف 77
29 2

د افغانستان ملي راډيو تلويزيون رهبري او ټول منسوبين د ۱۳۹۲ هـ
کال در ا رسيدو او نورو زله امله خپلو ټولو هېواد والوته مبارکي وايي
هيله لرو چي نوي کال د سولې، هوساينې اود وطن د پرمختگ کال وي.

چاپ: مطابغ آزادي

شاه محمد نوران هنرپیشه